

วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน

วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน

Mekong – Salween Civilization Studies Journal

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2553

Volume 1 No. 1 January – June 2010

ISSN 1906 – 7682

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมผลงานวิจัยและองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยทางด้านอารยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
2. เพื่อเป็นช่องทางการเผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ สืบสาน และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อันดีงามให้สาธารณชนในรุ่นต่อไป ได้มีแหล่งเรียนรู้
3. เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้และการนำองค์ความรู้ด้านอารยธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสืบไป

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ จินายน
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เงารังษี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนุชา จินตกานนท์
ศาสตราจารย์ ทวีสุข กรรณล้วน
ศาสตราจารย์พิเศษ ทนตแพทย์หญิง ดร.วิสาขะ ลีม่วงส์

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. จิรวัดน์ พิระสันต์

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ สิริสุนทร
รองศาสตราจารย์ ดร.นิรัช สุกสังข์
ดร.พีรธร บุญยรัตพันธุ์
อาจารย์เฉลิมชัย เงารังษี
อาจารย์วสิน ปัญญาอุตรตระกูล

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางจรินทร์ จันทรันุมล
นางสาวทัศนีย์ เรือนคำ
นางสาวเยาวทัศน์ อรรถาจิต
นางสาวจาวรรณ แสงประทุม
นางสาวธัญญลักษณ์ คำชัยวงษ์
ว่าที่ ร.ต. พิเชษฐ สิงหเดช

ภาพประกอบปก

รองศาสตราจารย์ ดร. จิรวัดน์ พิระสันต์

สำนักงาน

สถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน

ชั้น 2 อาคารสถานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

มหาวิทยาลัยนเรศวร ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

โทร: 0 5596 1616 โทรสาร: 0 5596 1609

E-mail : Mekong_Salween@nu.ac.th

<http://www.msos.nu.ac.th>

พิมพ์ที่

ดาวเงินการพิมพ์

225/16 ถนนบรมไตรโลกนาถ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

โทร: 0 5521 9786 โทรสาร: 0 5521 9646

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระราชดำรัสอวยพรปีใหม่ พ.ศ.2553 แก่ปวงชนชาวไทย
เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2552 ดังนี้

“ประชาชนชาวไทยทั้งหลาย บัดนี้ถึงวาระจะขึ้นปีใหม่ ข้าพเจ้าขอส่งความปรารถนาดีมาอวยพรแก่ท่าน
ทุกๆ คน ทั้งขอขอบใจท่านเป็นอย่างมากที่วิตกห่วงใยในการเจ็บป่วยของข้าพเจ้าและแสดงออกโดยประการต่างๆ
จากใจจริงที่จะให้ข้าพเจ้าหายเจ็บป่วยและมีความสุขสวัสดิ์”

“ความสุขสวัสดิ์นี้ เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาอย่างยิ่งของคนเรา แต่จะสำเร็จผลเป็นจริงได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้น
อยู่กับความสามารถและสติปัญญา ในการประพฤติปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล”

“ในปีใหม่นี้ จึงขอให้ชาวไทยทุกคนได้ตั้งใจตั้งใจให้เที่ยงตรงแน่วแน่ ที่จะประพฤติตัวปฏิบัติงานให้เต็มกำลัง
ความสามารถ โดยมีสติรู้ตัวและปัญญารู้คิดกำกับอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือจะคิดจะทำสิ่งใด ต้องคิดหน้าคิดหลังให้ดี
ให้รอบคอบ ทำให้ดี ให้ถูกต้อง ข้อสำคัญจะต้องระลึกไว้ โดยตระหนักว่าประโยชน์ส่วนรวมนั้น เป็นประโยชน์ที่แต่ละคน
พึงยึดถือเป็นเป้าหมายหลัก ในการประพฤติตัวและปฏิบัติงาน เพราะเป็นประโยชน์ที่ยั่งยืนแท้จริง ซึ่งทุกคนมีส่วนได้รับ
ทั่วถึงกัน ความสุขสวัสดิ์จักได้เกิดมีขึ้น ทั้งแก่บุคคล ทั้งแก่ชาติบ้านเมืองไทย ดังที่ทุกคนทุกฝ่ายได้ตั้งใจปรารถนา”

“ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวไทยเคารพบูชา จงอภิบาลรักษาท่านทุกคน
ให้ปราศจากทุกข์ ปราศจากโรคภัย ให้มีความสุขกาย สุขใจและความสำเร็จสมประสงค์ ตลอดศกหน้านี้โดยทั่วกัน”

หลักเกณฑ์การเขียนต้นฉบับวารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน

Mekong-Salween Civilization Studies Journal

รายงานการวิจัยและบทความวิชาการ

1. นโยบายการตีพิมพ์ทั่วไป

วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นสื่อกลางการเผยแพร่รายงานการวิจัย บทความวิชาการหรือบทความวิจัยทางด้านอารยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอ หรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของเรื่องที่ตีพิมพ์

2.1 รายงานการวิจัยทางด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน ความยาวไม่เกิน 20 หน้าพิมพ์ กระจายเอ 4 และต้องไม่เคยลงพิมพ์ในวารสารหรือหนังสืออื่นมาก่อน

2.2 บทความวิชาการหรือบทความวิจัยทางด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน ได้แก่บทความที่เสนอองค์ความรู้และแนวคิดใหม่จากการศึกษา ค้นคว้า ทดลองอย่างเป็นระบบ โดยมีระบบการอ้างอิงและบรรณานุกรมทางวิชาการ ความยาวไม่เกิน 20 หน้าพิมพ์ กระจายเอ 4 และต้องไม่เคยลงพิมพ์ในวารสารหรือหนังสืออื่นมาก่อน

3. รูปแบบการเขียนรายงานการวิจัยและบทความวิชาการหรือบทความวิจัยทางด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน ควรมีข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้

รายงานการวิจัยและบทความ

เนื้อหาภาษาไทย

ใช้ตัวอักษร Angsana New ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

เนื้อหาภาษาอังกฤษ

ใช้ตัวอักษร Times New Roman

ชื่อเรื่อง

บทความภาษาไทย

ภาษาไทย

ขนาด 16 ตัวหนา

ภาษาอังกฤษ

ขนาด 16 ตัวหนา

บทความภาษาอังกฤษ

ภาษาอังกฤษ

ขนาด 12 ตัวหนา

ชื่อผู้วิจัย

บทความภาษาไทย

ภาษาไทย

ขนาด 16

ภาษาอังกฤษ

ขนาด 16

บทความภาษาอังกฤษ

ภาษาอังกฤษ

ขนาด 12

สถานที่ทำงาน

บทความภาษาไทย	ภาษาไทย	ขนาด 14
	ภาษาอังกฤษ	ขนาด 14
บทความภาษาอังกฤษ	ภาษาอังกฤษ	ขนาด 12

E-mail ติดต่อเฉพาะ Corresponding author

บทความภาษาไทย	ขนาด 14
บทความภาษาอังกฤษ	ขนาด 12

บทคัดย่อ บทคัดย่อกำหนดให้ความยาวไม่เกิน 300 คำและให้พิมพ์หัวข้อเป็นตัวหนา

บทความภาษาไทย	ภาษาไทย	ขนาด 14
	ภาษาอังกฤษ	ขนาด 14
บทความภาษาอังกฤษ	ภาษาอังกฤษ	ขนาด 10

คำสำคัญ ไม่เกิน 5 คำ ให้หัวข้อเป็นตัวเอียง

บทความภาษาไทย	ภาษาไทย	ขนาด 14
	ภาษาอังกฤษ	ขนาด 14
บทความภาษาอังกฤษ	ภาษาอังกฤษ	ขนาด 10

เนื้อความในรายงานและบทความ โดยให้หัวข้อเป็นตัวหนา ส่วนการพิมพ์นั้นให้พิมพ์ในลักษณะแถวเดียวและมีจำนวนหน้าไม่เกิน 20 หน้า จัดหน้ากระดาษให้ได้ในกระดาษ A4 โดยตั้งหน้ากระดาษ ขอบบน 2.5 ซม. ขอบล่าง 2.5 ซม. ขอบซ้าย 3 ซม. ขอบขวา 2 ซม. (บทความภาษาไทย ขนาดตัวอักษร ขนาด 14, บทความภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร ขนาด 11)

รูปและตาราง การนำเสนอรูปและตาราง ให้พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 โดยมีคำอธิบาย บทความภาษาไทยขนาดตัวอักษร 14 บทความภาษาอังกฤษขนาดตัวอักษร 11 ขนาดของรูปและตารางตามความเหมาะสมของแต่ละบทความ โดยให้อยู่ในรูปแบบบทความพร้อมตีพิมพ์ และส่งไฟล์รูปเฉพาะด้วย

4. ภาพประกอบ ควรเป็นภาพที่มีความชัดเจน

5. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ตรวจบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อแก้ไขหรือยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ตรวจเป็นเกณฑ์และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัยหรือบทความทางวิชาการไม่ตรงกับแนวทางของวารสาร หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ

6. การส่งต้นฉบับ

ผู้สนใจตีพิมพ์จะต้องส่งต้นฉบับพร้อมรูปภาพจริง (ถ้ามี) จำนวน 2 ชุด และแบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน ถึง บรรณาธิการวารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน งานวิจัยและสารสนเทศ สถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000 และส่งไฟล์ในรูปแบบ MS Word มายัง E – mail: Mekong_Salween@nu.ac.th หรือส่งไฟล์ผ่าน <http://www.msos.nu.ac.th>

เมื่อได้รับการยืนยันจากกองบรรณาธิการพิจารณาให้ตีพิมพ์ลงในวารสารแล้ว จะต้องส่งต้นฉบับพร้อมรูปภาพจริง จำนวน 1 ชุด พร้อมแผ่นซีดีรอม

บทบรรณาธิการ

วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน ฉบับนี้เป็นฉบับแรกของสถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งเป็นหน่วยงานใหม่มีฐานะเทียบเท่ากอง จัดตั้งเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 โดยมีเป้าหมาย คือ การเพิ่มเติมช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านอารยธรรมศึกษา ตลอดจนผลของการดำเนินงานของสถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนลุ่มน้ำโขงและสาละวินทั้ง 6 ประเทศได้แก่ ประเทศจีน พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนามและประเทศไทย

อารยธรรม (Civilization) มาจากคำว่า “Civitas” หรือ “City” หมายถึง การที่มนุษย์ได้เข้ามาอยู่รวมกันเป็นเมือง ตั้งแต่ประมาณ 5,000 ถึง 7,000 ปีมาแล้ว มนุษย์ได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้สังคมของตนปลอดภัยและดำรงอยู่ มนุษย์ได้พัฒนาความสามารถของตนที่สำคัญคือการประดิษฐ์ตัวอักษร ทำให้มีการเก็บรวบรวม บันทึก มีการแบ่งงานกันทำ และมีความสำนึกในความเป็นตัวตนของตน และที่จำเป็นคือการเก็บเกี่ยวและการแลกเปลี่ยนผลิตผลระหว่างกัน มนุษย์จึงต้องเข้ามาอยู่รวมกันแทนการแยกตนเองอยู่ลำพัง ซึ่งเหล่านี้ถือว่าการเริ่มสมัยแห่งอารยธรรม

เนื่องในวโรกาสวันพอ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2552 นี้ กองบรรณาธิการวารสารได้จัดทำเป็นฉบับพิเศษและเป็นฉบับปฐมฤกษ์เพื่อนำภาพของวิถีชีวิตของผู้คนในมิติต่างๆ มาเผยแพร่ โดยภายในวารสารประกอบด้วยบทความต่างๆ มากมาย เช่น บทความเรื่อง พระที่นั่งมรดกกรุงมณฑลหะเลย์: ความงามแห่งแผ่นดินพม่า ของ Myint Thandar Tein, กลองมโหระทึก: ภาพสะท้อนเส้นทางโขง-สาละวินยุคแรก ของ ชีระวัฒน์ แส่นคำ, แม่สอด...ประตูการค้าชายแดนไทย-พม่า ของ รศ.ดร.สุจินดา เจียมศรีพงษ์, โลกาภิวัตน์ในเมืองมรดกโลก: กรณีเมืองหลวงพระบาง ของศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, Social Policy and Changes to Life of Local People in Lao PDR ของ รศ.ดร.พัชรินทร์ สิริสุนทร และสถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร ของ รศ.ดร.จิรวัฒน์ พิระสันต์ ที่ต่างเสนอมุมมองและจุดประกายในการเผยแพร่องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง

กองบรรณาธิการวารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการจุดประกายมิติการพัฒนารูปแบบใหม่ของผู้คนในลุ่มน้ำโขง-สาละวิน หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะหรือข้อติชมประการใด กองบรรณาธิการขออภัยรับไว้ด้วยความขอบพระคุณยิ่ง

รศ.ดร.จิรวัฒน์ พิระสันต์

9 ธันวาคม 2552

หลักเกณฑ์การเขียนต้นฉบับวารสารฯ

บทบรรณาธิการ

อัญพนธ์..... 8

แม่สอด...ประตูกำลังชายแดนไทย – พม่า..... 9

รศ.ดร.สุจินดา เขียมศรีพงษ์

Social Policy and Changes to Life of Local People in Lao PDR..... 23

Assoc.Prof.,Dr.Patcharin Sirasoonthorn

กลองมโหระทึก : ภาพสะท้อนเส้นทางโขง-สาละวินยุคแรก.....33

ธีระวัฒน์ แสนคำ

โลกาภิวัตน์ในเมืองมรดกโลก : กรณีเมืองหลวงพระบาง..... 39

รศ.ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุงศ์

พระที่นั่งมรดก กรุงมณฑลทะเล : ความงามแห่งแผ่นดินพม่า.....51

Myint Thandar Thein

สถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร.....53

รศ.ดร.จิรวัดน์ พิระสันต์

กิจกรรมของสถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน..... 63

แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฯ

ใบสมัครสมาชิก

อัญพจน์ (Quotations)

มนุษย์กับความรู้ครั้งแรกสุด เมื่อสี่ถึงห้าพันปีที่แล้วเพราะมีภาษาเขียน ครั้งที่สองเมื่อมีเครื่องพิมพ์ และครั้งที่สามเมื่อมีคอมพิวเตอร์ ขณะนี้เรากำลังอยู่ในช่วงที่สาม ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว...

ศ.นพ.เกษม วัฒนชัย

แม่สอด...ประตูการค้าชายแดนไทย – พม่า

รศ.ดร.สุจินดา เจียมศรีพงษ์¹

บทนำ

นับวันการค้าชายแดนจะยังมีบทบาทและความสำคัญต่อประเทศไทยในยุคโลกาภิวัตน์มากขึ้นทุกขณะ เนื่องจากการค้าชายแดนไม่เพียงแต่เป็นที่มาของรายได้หลักจากการนำเข้า – ส่งออก ของประเทศ ซึ่งมีผลต่อระบบเศรษฐกิจไทยเท่านั้น แต่การค้าชายแดนยังถูกนำมาขึ้นมาเป็นประเด็นทางยุทธศาสตร์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาคและในจำนวนประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดกับประเทศไทยทั้งหมดนั้น ประเทศพม่าเป็นประเทศที่น่าสนใจด้วยเหตุผล 2 ประการคือ

1. พม่าเป็นประเทศที่อยู่ติดชายแดนไทยทางทิศตะวันตก เป็นประตูเอเชียใต้ทางทิศตะวันตกและทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เชื่อมสู่ประเทศอินเดีย บังกลาเทศและอ่าวเบงกอล โดยมีพรมแดนติดกับจีน 2,185 กม. สปป.ลาว 235 กม. ไทย 2,401 กม. อินเดีย 1,463 กม. และบังกลาเทศ 193 กม.

2. พมามีทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมาก ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ น้ำมันดิบ ไม้ซุง ดิบบุก สังกะสี ทองแดง หินปูน ถ่านหิน หินอ่อน อัญมณี พลิงน้ำ เป็นต้น

ในด้านการค้า ปี 2550 พม่าเป็นคู่ค้าสำคัญอันดับที่ 23 ของไทยและอันดับที่ 6 ของไทยในกลุ่มอาเซียน รองจากมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม โดยมีมูลค่าการค้ารวม 3,259.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 1.1 ของมูลค่าการค้ารวมทั้งหมดของไทยและร้อยละ 5.7 ของมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับอาเซียน มูลค่าการค้าส่วนใหญ่เป็นมูลค่าการนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากสหภาพพม่าของ ปตท. หากหักมูลค่าการนำเข้าก๊าซธรรมชาติแล้ว มูลค่าการค้ารวมจะเหลือเพียง 1,191.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ จำแนกเป็นมูลค่าการส่งออก 958.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมูลค่าการนำเข้า 213.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้า สหภาพพม่า 744.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (หากรวมการนำเข้าก๊าซธรรมชาติมาคำนวณด้วยไทยจะขาดดุล 1,342.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

โดย 5 ปีที่ผ่านมา มูลค่าการค้ารวมมีแนวโน้มขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 11.8 ทั้งนี้ การค้าส่วนใหญ่จะเป็นการค้าที่ผ่านทางชายแดนถึงร้อยละ 95 ของมูลค่าการค้ารวมทั้งหมด

พม่าทำการค้าชายแดนกับประเทศต่างๆ เช่น จีน ไทย อินเดีย บังกลาเทศ ฯลฯ สัดส่วนของไทยค้ากับพม่าในกลุ่มเหล่านี้อยู่ในอันดับ 2 ข้อที่น่าสังเกต จะเห็นได้ว่า มูลค่าการค้าชายแดนระหว่างพม่า – จีน มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ขณะที่สัดส่วนการค้าของไทย – พม่า มีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 30 ของมูลค่าการค้าชายแดนทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2545 เหลือร้อยละ 15 ของมูลค่าการค้าชายแดนทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2546 ส่วนการค้าพม่า – จีน มีการค้าชายแดน เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 60 ของมูลค่าการค้าชายแดนทั้งหมดเป็น ร้อยละ 82 ของมูลค่าการค้าชายแดนทั้งหมด เนื่องจากชายแดนพม่า – จีน ส่วนใหญ่จะมีสภาพการคมนาคมที่ดีกว่าของไทยและปัจจุบันบริเวณชายแดนของทั้งจีนและพม่าจะมีการแลกเปลี่ยนการเยือนและการไปมาหาสู่กันระดับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

ในจำนวนการค้าชายแดนไทย – พม่านั้น ที่ด่านแม่สอด อ.แม่สอด จ.ตาก เป็นด่านที่มีความสำคัญ จากสถิติการค้าระหว่างไทยกับพม่าในปี 2548 ไทยมีอาณาเขตติดต่อกับพม่าใน 9 ช่องทาง คือ สังขละบุรี แม่สอด ระนอง แม่สาย ประจวบคีรีขันธ์ แม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน เชียงแสน เชียงดาว สัดส่วนการค้าชายแดนไทย – พม่า ที่ผ่านด่านศุลกากรไทย ในปี 2544 – 46 นั้นพบว่า ที่ด่านสังขละบุรีมีมูลค่าการค้ารวมสูงเป็นอันดับ 1 เพราะที่ด่านนี้มีการนำเข้าน้ำมันสูงถึง 94.3 % จึงทำให้เป็นด่านที่มีมูลค่าการค้ารวมสูงถึง 77.0% และแม่สอดมีสัดส่วนของมูลค่าการค้าชายแดนไทย – พม่า สูงเป็นอันดับ 2 คือ 9.9% รองจากด่านสังขละบุรี และที่ด่านแม่สอดเป็นด่านที่มีการส่งสินค้าออกจากไทยไปพม่ามากที่สุด คือ 42.9% จากสถิติด่านศุลกากรแม่สอด พบว่า ที่ด่านแม่สอดมีมูลค่าการค้ารวมเพิ่มขึ้นตามลำดับจาก 4,232 ล้านบาท

¹คณะบดีคณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ,

บทความนี้เขียนโดยอาศัยข้อมูลจากงานวิจัยของ สุจินดา เจียมศรีพงษ์, 2549 โครงการศึกษาความสามารถในการแข่งขันการค้าชายแดนไทย - พม่า ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามยุทธศาสตร์พัฒนากลุ่มสี่แยกอินโดจีน

ปีพ.ศ. 2543 เพิ่มขึ้น 12,916 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2549 และ 1,335 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2550 เพิ่มขึ้น 1,529 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2551

ดังนั้น การศึกษานี้จึงให้ความสนใจเกี่ยวกับทำอย่างไรให้ไทยมีส่วนของการค้าชายแดนสูงขึ้น โดยพิจารณาจากรูปแบบและโครงสร้างการค้าชายแดนของแม่สอดในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร และปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาความสามารถในการค้าชายแดนมีอะไรบ้าง ปัญหาและอุปสรรคในการค้าชายแดนเป็นอย่างไร

โครงสร้างเศรษฐกิจของพม่า

การปฏิรูปการปกครองในสหภาพพม่าในปีพ.ศ. 2546 ทำให้ระบบเศรษฐกิจของพม่ามีเสถียรภาพมากขึ้น มีการอนุญาตให้ภาคเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตและการจัดการ มีการเปิดประเทศให้มีการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้เศรษฐกิจในพม่าฟื้นตัวขึ้น อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของพม่าในปี 2550 มีอัตราเติบโต 3.56% (เทียบกับไทยในช่วงเดียวกันคือ 4.9% ในปี 2550) ในปี 2550 พม่ามีผลิตภัณฑ์มวลรวม 91.1 พันล้านเหรียญสหรัฐ จำแนกเป็นภาคเกษตรกรรม 53.9% (เปรียบเทียบกับไทย 8.7%) ภาคอุตสาหกรรม 10.6% ภาคบริการ 35.5% (เปรียบเทียบกับนอกภาคเกษตรของไทยคือ 91.3%) เพราะเศรษฐกิจของสหภาพพม่าต้องพึ่งพาสินค้าเกษตรเพียงไม่กี่ชนิด เช่น ข้าวเจ้า ปอกระเจา อ้อย และพืชเมืองร้อนอื่นๆ ทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศเป็นสำคัญ ส่งผลให้เศรษฐกิจภายในประเทศพม่ามีอัตราการขยายตัวขึ้นลงในแต่ละปีสูงมาก เป็นประเทศกำลังพัฒนาขึ้นต่ำหรือมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวจำนวน 1,900 เหรียญสหรัฐ

นอกจากนั้นสหภาพพม่ามีปัญหาเงินเฟ้อในปี พ.ศ. 2550 พม่ามีอัตราเงินเฟ้อสูงถึง 40.2 % เปรียบเทียบกับไทยมีอัตราเงินเฟ้อทั่วไปในปี พ.ศ. 2551 เพียง 5.5% เท่านั้น

มีผลต่อความแตกต่างของอัตราแลกเปลี่ยนในระบบและนอกระบบ การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด การขาดดุลงบประมาณของรัฐ การขาดแคลนไฟฟ้าและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ด้านแรงงานในพม่ามีจำนวน 29.3 ล้านคน กระจายอยู่ในภาคเกษตรกรรม 70% ภาคอุตสาหกรรม 7% ภาคบริการ 23% (ในปี พ.ศ. 2544) อัตราการว่างงาน: 5.2% เทียบกับไทยในช่วงเดียวกันคือ 0.8%

รูปแบบการค้ากับพม่า

การค้าระหว่างประเทศของไทยกับประเทศพม่านั้นสามารถกระทำได้ 2 วิธี คือ

- 1) **การค้าปกติ (Normal Trade)** เป็นการที่ประเทศไทยได้ติดต่อทำธุรกิจค้าขายระหว่างประเทศ ส่งออกนำเข้า สินค้าหรือบริการอื่นๆ ระหว่างประเทศไทยกับพม่า โดยการทำสัญญาซื้อขายระหว่างกัน โดยมีหลักประกันด้วยการเปิด L/C ตามปกติ
- 2) **การค้าชายแดน (Border Trade)** เป็นการค้าระหว่างประเทศระหว่างไทยกับพม่า โดยค้าขายระหว่างกันผ่านทางชายแดนที่มีพรมแดนติดต่อกัน ส่วนใหญ่มักไม่ผ่านท่าเรือหรือท่าอากาศยาน

การค้าระหว่างประเทศไทยกับพม่าเป็นไปทั้ง 2 รูปแบบ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การค้าปกติ (Normal Trade)

การค้าปกติระหว่างไทยกับพม่า พิจารณาจากตารางที่ 1 พบว่า ปริมาณการค้าระหว่างประเทศไทยกับพม่า รวมมีปริมาณการค้ามีสัดส่วนที่สูงขึ้น จาก 0.9 ในปี 2543 เป็น 1.1 ในปี 2550 โดยมีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นจาก 437.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2546 (2003) เป็นมูลค่า 958.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2550 (2007) และมีมูลค่านำเข้าสูงถึง 901.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2546 (2003) สูงถึง 2,301.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2550 (2007)

ตารางที่ 1 แสดงปริมาณการค้าปลีกระหว่างไทยกับพม่า

มูลค่า : ล้านบาทสหรัฐ

ปี	ปริมาณการค้ารวม			ส่งออก		นำเข้า		ดุลการค้า
	มูลค่า	สัดส่วน	% Δ	มูลค่า	% Δ	มูลค่า	% Δ	
2546 (2003)	1,339.3	0.9	9.2	437.9	35.2	901.4	-0.1	-463.5
2547 (2004)	1,954.1	1.0	45.9	607.0	38.6	1,347.1	49.5	-740.1
2548 (2005)	2,498.9	1.1	27.9	712.0	17.3	1,786.9	32.7	-1,074.9
2549 (2006)	3,077.5	1.2	23.2	756.3	6.2	2,321.1	29.9	-1,564.8
2550 (2007)	3,259.9	1.1	5.9	958.5	26.7	2,301.4	-0.9	-1,342.9

หมายเหตุ : สัดส่วน = การค้าสองฝ่ายต่อการค้ารวมของไทยทั้งหมด, % Δ = % การเปลี่ยนแปลง

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

พิจารณาสินค้าที่ไทยส่งออกไปพม่าพบว่า ในปี พ.ศ. 2550 ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูป เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ เคมีภัณฑ์ เม็ดพลาสติก ไขมันและน้ำมันจากพืชและสัตว์ เป็นต้นที่มีมูลค่าส่งออกสูงที่สุด 5 อันดับแรกและอันดับที่ 6 ถึง 10 พิจารณารายละเอียดในตารางที่ 2 ส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่เป็นสินค้าประเภททุนใช้ในการพัฒนาประเทศของพม่า

ตารางที่ 2 แสดงมูลค่าสินค้าส่งออกของไทยไปพม่า

มูลค่า : ล้านบาทสหรัฐ

รายการ	2546	2547	2548	2549	% Δ 50/49	2550
1. น้ำมันสำเร็จรูป	15.0	20.9	68.8	110.6	11.3	123.2
2. เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	33.3	37.3	36.3	42.4	48.8	63.2
3. เคมีภัณฑ์	38.2	56.1	49.2	51.8	20.7	62.2
4. เม็ดพลาสติก	32.5	37.2	56.6	46.5	27.4	59.2
5. ไขมันและน้ำมันจากพืชและสัตว์	42.8	83.6	51.3	16.5	193.6	48.5
6. เครื่องดื่ม	13.8	23.2	39.6	40.7	11.4	45.4
7. ผ้าผืน	22.7	22.1	27.6	28.4	11.8	31.8
8. ผลิตภัณฑ์ยาง	16.6	20.1	20.2	23.6	22.6	28.9
9. หม้อเบตเตอร์และส่วนประกอบ	7.0	11.5	14.6	18.8	52.6	28.7
10. เครื่องสำอาง สบู่ และผลิตภัณฑ์รักษาผิว	10.6	12.9	17.2	21.1	33.6	28.2
รวมสินค้า 10 รายการ	232.5	324.8	381.3	400.5	29.6	519.1
อื่นๆ	205.4	282.2	330.7	355.9	23.5	439.4
มูลค่ารวม	437.9	607.0	712.0	756.3	26.7	958.5

หมายเหตุ : % Δ = % การเปลี่ยนแปลง

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

พิจารณาสินค้าที่ไทยนำเข้าจากประเทศพม่าพบว่าใน ปี พ.ศ. 2550 ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ, ไม้ซุง ไม้แปรรูปและไม้ อื่นๆ เนื้อสัตว์สำหรับการบริโภค สินแร่โลหะอื่นๆและ เศษโลหะ และน้ำมันดิบ เป็นสินค้าที่มีมูลค่านำเข้าสูงที่สุด

5 อันดับแรก และอันดับที่ 6 ถึง 10 พิจารณารายละเอียดใน ตารางที่ 3 ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรม ทรัพยากรธรรมชาติแร่ธาตุที่เป็นสินค้าทุนใช้ในการพัฒนา ประเทศไทย

ตารางที่ 3 แสดงสินค้าสำคัญที่ไทยนำเข้าจากสหภาพพม่า

มูลค่า: ล้านเหรียญสหรัฐ

รายการ	2546	2547	2548	2549	% Δ 50/49	2550
1. ก๊าซธรรมชาติ	714.3	1,073.6	1,492.2	2,001.8	3.3	2,068.3
2. ไม้ซุง ไม้แปรรูปและไม้อื่นๆ	79.1	78.7	97.0	102.9	-16.9	85.5
3. เนื้อสัตว์สำหรับการบริโภค	7.9	47.8	48.6	44.5	-8.1	40.9
4. สินแร่โลหะอื่นๆ และเศษโลหะ	30.6	51.5	86.1	86.2	-59.6	34.8
5. น้ำมันดิบ	-	-	-	29.2	-12.8	25.5
6. สัตว์น้ำสด แช่เย็นแช่แข็ง แปรรูปและกึ่งสำเร็จรูป	9.4	11.2	10.4	13.9	-43.0	7.9
7. ผัก/ผลไม้และของปรุงแต่งที่ทำจากผัก/ผลไม้	1.8	8.2	7.1	4.5	68.1	7.6
8. ถ่านหิน	18.6	11.1	7.8	7.1	-29.6	5.0
9. พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช	0.8	5.6	6.0	1.9	79.2	3.4
10. เครื่องใช้และเครื่องตกแต่งภายในบ้านเรือน	2.4	2.2	2.9	5.3	-38.1	3.3
รวมสินค้า 10 รายการ	864.9	1,289.8	1,758.3	2,297.3	-0.7	2,282.1
อื่นๆ	36.5	57.3	28.7	23.8	-18.7	19.4
มูลค่ารวม	901.4	1,347.1	1,786.9	2,321.1	-0.9	2,301.4

หมายเหตุ : % Δ = % การเปลี่ยนแปลง

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

2. การค้าชายแดน (Border Trade)

2.1 รูปแบบการค้าชายแดนไทย-พม่า

1) จากการศึกษพบว่า ร้อยละ 85.19 เป็นการค้าในระบบ ซึ่งเป็นการค้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยผู้นำเข้า – ส่งออก จะทำการนำเข้าและส่งออกสินค้าผ่านพิธีการศุลกากร โดยมีการเสียภาษีอย่างถูกต้อง

2) จากการศึกษพบว่า มีสัดส่วนเพียง 3.70 % เป็นการค้านอกระบบ ซึ่งเป็นการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดน และจุดที่มีการลักลอบนำเข้า ได้แก่ บริเวณแม่น้ำแม่สาย แม่น้ำเมย การค้าแบบนี้เรียกว่า “สินค้าน้ำ” เนื่องจากการเป็นกระทำความผิดกฎหมาย มีรายงานสถิติการจับกุมในปี 2542 มีมูลค่าสินค้าสูงถึง 0.94 ล้านบาทเพิ่มเป็น 1.6 ล้านบาทในปี 2548

3) จากการศึกษพบว่า ร้อยละ 11.11 % เป็นการค้าผ่านแดน ซึ่งเป็นการค้าของไทยกับประเทศที่สามโดยอาศัยพม่าเป็นทางผ่านสินค้าไปสู่จีน อินเดียและบังกลาเทศ เป็นต้น เป็นสินค้าจากประเทศที่สาม เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย ญี่ปุ่น ต้องการส่งสินค้าผ่านแดนไปยังประเทศจีน อินเดีย บังกลาเทศไม่ต้องผ่านพิธีการทางศุลกากรที่ด่านแม่สอดอีก

2.2 ผู้นำเข้า – ส่งออก สินค้าตามแนวชายแดนไทย – พม่า

1) จากการศึกษพบว่า ร้อยละ 77.78 เป็นนิติบุคคล และนิติบุคคลที่จะนำเข้าและส่งออกสินค้าได้จะต้องเป็นสมาชิกของหอการค้าในจังหวัดชายแดนนั้นๆ

2) จากการศึกษพบว่า ร้อยละ 22.22 เป็นบุคคลธรรมดา หรือผู้ค้ารายย่อยที่เป็นร้านค้าที่ต้องจดทะเบียนพาณิชย์และร้านค้าแผงลอยที่ไม่ต้องจดทะเบียนพาณิชย์

2.3 รูปแบบการชำระเงิน

1) ชำระค่าสินค้าแบบนอกระบบ (หรือเรียกว่าโปยกั๊ว) พบประมาณร้อยละ 44 ของมูลค่าการค้ารวม เนื่องจากระบบเงินตราในประเทศพม่ายังไม่เป็นมาตรฐานสากล ทำให้การค้ากับพม่าจะใช้การชำระเงินด้วยวิธีนี้

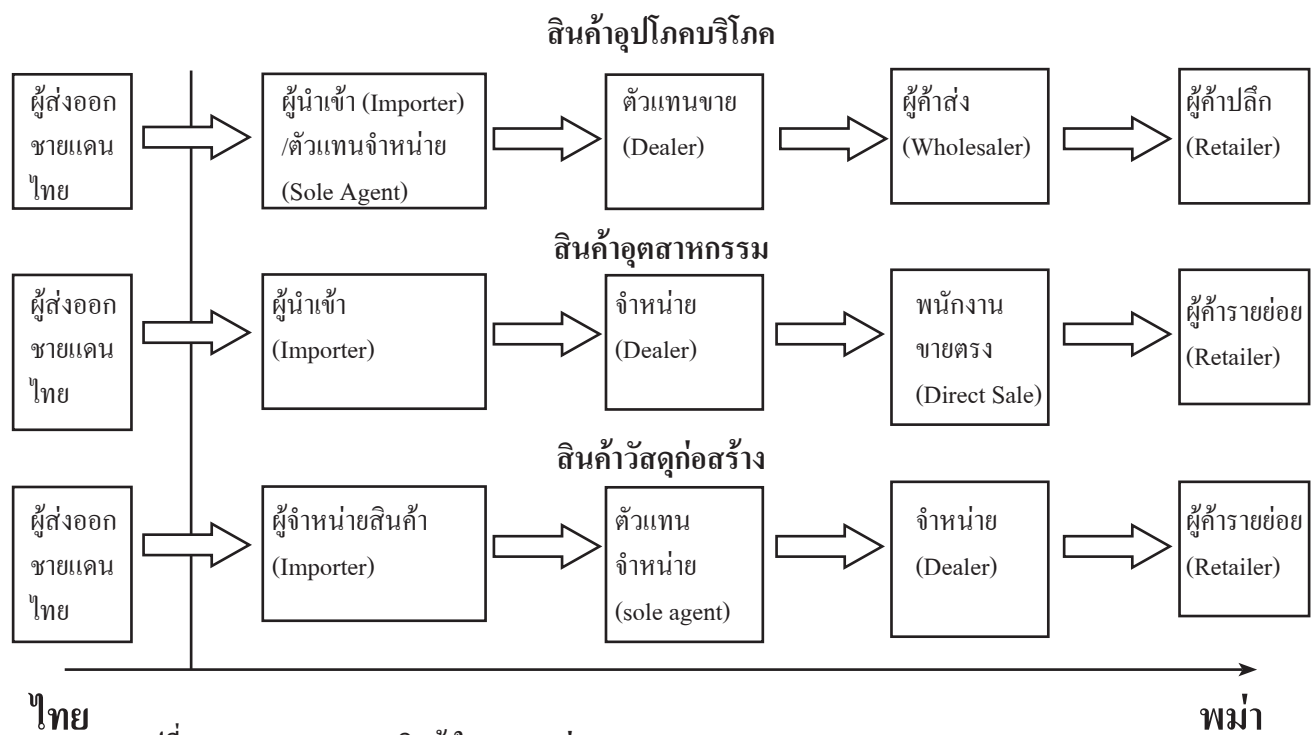
2) การชำระค่าสินค้าด้วยเงินสดสกุลบาทและจำกัดพบถึงร้อยละ 42 เพราะเป็นที่นิยมรองลงมาจากการชำระค่าสินค้าแบบโปยกั๊ว เนื่องจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนทางการ 6 บาทต่อ 1 เหรียญสหรัฐ หรือ อัตราแลกเปลี่ยน 6.6 บาทต่อ 1 บาท ในปี 2544 และลดลงเรื่อยๆ เป็น 5.95 บาทต่อ 1 บาทในปี 2549 ค่าเงินบาทเคลื่อนไหวไม่แน่นอนทำให้มีความเสี่ยงสูง ผู้ส่งออกจึงไม่นิยมถือเงินพม่าในการค้าชายแดน แต่จะใช้เงินบาทไทยมากกว่า

3) การชำระค่าสินค้าด้วยวิธีโอนเงินผ่านธนาคาร (T/T Telegraphic Transfer) และการชำระค่าสินค้าด้วยวิธีการเปิด L/C พบว่าผู้ส่งออกนิยมใช้วิธีนี้เพียง 14% ของมูลค่าการค้ารวมเท่านั้น เพราะเป็นข้อจำกัดของการทำธุรกรรม

การค้าต่างประเทศซึ่งกำหนดว่าต้องติดต่อผ่านธนาคาร The Myanma Foreign Trade Bank (MFTB) เท่านั้น เป็นการผูกขาดและไม่สะดวกสำหรับผู้ส่งออกสำหรับการชำระเงินโดยวิธี T/T โดยผู้ส่งออกไทยขายสินค้าให้ผู้นำเข้าพม่าโดยให้เครดิตระยะหนึ่งเมื่อครบเครดิตผู้นำเข้าพม่าจะโอนเงินมาให้ผู้ส่งออกไทย

2.4 ช่องทางการจำหน่าย

จากการศึกษาพบว่าผู้นำเข้าสินค้าตามแนวชายแดนไทย – พม่า ส่วนมากจะเป็นสมาชิกหอการค้าจังหวัดชายแดน หรือเป็นผู้ค้ารายย่อยที่เป็นร้านค้าแผงลอย ดังนั้นการกระจายตัวของสินค้าตามแนวชายแดนจะมีลักษณะเหมือนกันในทุกสินค้า คือ ผู้นำเข้าพม่าจะนำสินค้าจากชายแดนไทยเพื่อไปกระจายให้กับร้านค้าส่ง ร้านค้าปลีกและมินิมาร์ท ในตลาดชายแดนพม่าและตลาดในกรุงย่างกุ้ง โดยแยกกลุ่มสินค้าออกเป็น 3 กลุ่ม พิจารณารูปที่ 1 ประกอบดังนี้

รูปที่ 4.1 แสดงการกระจายสินค้าในตลาดพม่า
ที่มา: สุจินดา เจริญศรีพงษ์, 2549: 56

1. กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ผ้าผืน ผ้าทอ ผงชูรส เสื้อสำเร็จรูป เครื่องเขียน สินค้าบริโภค เช่น ผลไม้ ลูกอม ขนมเวเฟอร์ ขนมปังกรอบ นมข้นหวาน ครีมเทียม ฯลฯ ผู้ส่งออกไทยจะส่งสินค้าให้กับผู้นำเข้าหรือตัวแทน

จำหน่ายชาวพม่า ผู้นำเข้าชาวพม่าจะนำสินค้าเข้ามายังพม่าเองและกระจายสินค้าต่อไปให้ตัวแทนขาย ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก หรือกระจายไปตามซูเปอร์มาร์เก็ต และมินิมาร์ทในพม่าตามลำดับ

2. สินค้าอุตสาหกรรม เช่น เครื่องครัว เครื่องใช้ไฟฟ้า โทรศัพท์ อะไหล่รถจักรยาน ผู้ส่งออกไทยเป็นผู้ส่งออกให้กับผู้นำเข้าชาวพม่าและผู้นำเข้าจะนำสินค้าเข้ามายังพม่าและกระจายสินค้าไปยังผู้จำหน่ายพนักงานขายตรงและผู้ค้ารายย่อย ตามลำดับ

3. สินค้าวัสดุก่อสร้าง เช่น เเหล็กภัณฑ์ อุปกรณ์ก่อสร้าง แผ่นเหล็กชุบสังกะสี สินค้าประเภทนี้จะมีทั้งที่เป็นผู้จำหน่ายเอง และเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้า โดยผู้นำเข้าสินค้าเพื่อไปกระจายต่อให้กับตัวแทนขาย ร้านค้าปลีกและขายให้ผู้บริโภคโดยตรง

จุดและเส้นทางการค้า

พิจารณาเส้นทางการค้าชายแดนจากอ.แม่สอดไปยังประเทศพม่า มีอยู่ 3 เส้นทางใหญ่ๆ คือ

เส้นทางบก: เส้นทางข้ามสะพานมิตรภาพไทย – พม่า

เป็นเส้นทางการค้าชายแดนที่ใช้สำหรับขนส่งสินค้าข้ามแดนระหว่างประเทศไทยที่ด่านแม่สอด จังหวัดตาก ไปยัง เมียวดี ประเทศพม่า ที่ถูกต้องตามกฎหมาย คือ สินค้าส่งออก – นำเข้า ที่มีการผ่านพิธีการทางศุลกากรอย่างถูกต้อง จะขนส่งตามเส้นทางนี้ ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนถาวร คือ สะพานมิตรภาพไทย – พม่า เป็นสะพานข้ามแม่น้ำเมยเชื่อมระหว่างอำเภอแม่สอด และเมืองเมียวดี ประเทศพม่า เส้นทางแม่สอดไปยังเมืองเมียวดี ไปยังเมืองท่าเรือชายฝั่งเมะละแหม่ง นั้นมีระยะทางเพียง 150 กิโลเมตร และเส้นทางต่อไปยังกรุงย่างกุ้ง มีระยะทาง 310 กิโลเมตร พิจารณาจากรูปที่ 2 ประกอบ

เส้นทางน้ำ: เส้นทางข้ามแม่น้ำเมย

เป็นเส้นทางสำหรับใช้ขนส่งสินค้าที่ประเทศพม่าประกาศห้ามนำเข้าประเทศ เช่น น้ำมันพืช ผงชูรส เวเฟอร์ เบียร์ และสินค้าอุปโภคบริโภคอื่นๆ แต่สินค้านี้สามารถส่งออกไปยังประเทศไทยไม่ได้มีการห้ามส่งออก สามารถส่งออกได้เสรี ในขณะที่ประเทศพม่าเองก็ต้องการซื้อสินค้านี้ดังกล่าวก่อนที่สินค้านี้ต้องห้ามนำเข้าประเทศพม่า จึงทำให้การขนส่งสินค้านี้ดังกล่าวจากอ.แม่สอดไปยังประเทศพม่า ต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง คือ ต้องขนส่งแบบลักลอบนำเข้าประเทศพม่า ตอนกลางคืน ซึ่งวิธีสะดวกที่สุดคือ ใช้การขนส่งทางเรือโดยผ่านช่องทางอุมัติชั่วคราว ขึ้นทางฝั่งท่าข้าม ซึ่งมี

อยู่ทั้งสิ้นจำนวน 19 ท่าเปิดให้ใช้จริง 14 ท่า ในปี 2549 ใช้ได้จริง 8 ท่า (จากการสัมภาษณ์นายด่านศุลกากร อำเภอแม่สอด, 2549)

รูปที่ 2 แสดงแผนผังคลังสินค้าชั่วคราว อ.แม่สอด

พิจารณาจากรูปที่ 2 ซึ่งเป็นแผนที่ประกอบ จะเห็นว่า อ.แม่สอด มีท่าเรือ และคลังสินค้าชั่วคราว อยู่ตามท่าเรือต่างๆ เพื่อใช้ขนส่งสินค้าส่งออกจากแม่สอด ไปยังท่าเรือที่เมืองเมียวดีของประเทศพม่า สินค้าส่งออكدังกล่าวไปขึ้นยังท่าเรือของชนกลุ่มน้อยของพม่าที่สามารถให้ความคุ้มครองสินค้าเหล่านี้ได้และเพื่อขนส่งสินค้านี้ต่อไปยังเป้าหมายได้กำหนดไว้ จุดหมายปลายทางของการค้าชายแดน จากแม่สอดไปยังพม่า จะถูกส่งสินค้าไปที่เมืองเศรษฐกิจใหญ่ๆ เหมือนประเทศต่างๆ ทั่วไป ได้แก่ ไปยังกรุงย่างกุ้ง มัณฑะเลย์ พุกาม เกะซอง เมียวดี เชียงตุงและมูเซ เป็นต้น

นอกจากนั้นเพื่อความสะดวกในการส่งออก – นำเข้า การค้าชายแดนที่แม่สอดนี้ ยังให้แต่ละท่าเรือจะมีการตรวจปล่อยสินค้าที่ทำเรือได้เลยโดยเจ้าหน้าที่ของแม่สอด คือ เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เจ้าหน้าที่กระทรวงพาณิชย์และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ก็จะมาทำการตรวจสินค้าที่คลังสินค้าและปล่อยสินค้าทั้งขาออก และสินค้าขาเข้าแบบเบ็ดเสร็จ และสะดวกกับผู้ประกอบการขนส่งมาก (สัมภาษณ์ คุณอริสยาห์ ชุ่มพฤกษ์ เจ้าของและผู้จัดการ คลังสินค้าที่ 19) หากมีการพัฒนาเส้นทางการขนส่งทั้งทางน้ำและทางบก ก็จะสามารถให้สินค้าไทยสามารถกระจายไปสู่ประเทศอื่นๆ โดยผ่านประเทศพม่าได้ เช่น จีน และ เอเชียใต้ ได้แก่ อินเดีย ปากีสถาน เป็นต้น ซึ่งประเทศพม่าเองก็มีท่าเรือขนาดใหญ่

อยู่ 5 ท่า ที่จะสามารถออกทะเลทางทิศตะวันตกได้ ดังนี้

1) ท่าเรือย่างกุ้ง (Yangon) สามารถรับเรือที่มีระวางตั้งแต่ 15,000 ตัน ขึ้นไป

2) ท่าเรือมะละแหม่ง (Moulmein) มีระยะห่างจากแม่สอดของไทย 170 กิโลเมตร แต่ท่าเรือนี้ไม่สามารถรองรับเรือเดินสมุทรได้

3) ท่าเรือแอมเฮิสต์ (Amhurst) หรือ ไกกะมิ (Kyaikami) เป็นท่าเรือเก่าสร้างสมัยอังกฤษปกครองพม่า ท่าเรือนี้ติดต่อกับไทยทางฝั่งด่านเจดีย์สามองค์ จังหวัดกาญจนบุรี

4) ท่าเรือจ๊อกพิว (Kyaukpyu) เป็นท่าเรือที่ใช้ทำการค้าระหว่างจีนกับพม่า และพม่าใช้ท่าเรือนี้เชื่อมต่อไปสู่มหาสมุทรอินเดียและยุโรป

5) ท่าเรือทิลาวา (Thilawa) เป็นท่าเรือที่อยู่ใกล้กับนครอุตสาหกรรมย่างกุ้งมีความลึกขนาด 10,000 ตัน อยู่ห่างจากอำเภอแม่สอดของไทยเป็นระยะทาง 508 กิโลเมตร ปัจจุบันอยู่ระหว่างการก่อสร้าง

วิธีการค้าขายแดน

โดยปกติวิธีการค้าตามชายแดน จะมีอยู่ 4 วิธีคือ **การค้าแบบปกติ**

หมายถึง ผู้ประกอบการนำเข้า – ส่งออก ต้องมีการทำสัญญาซื้อ – ขาย กันตามหลักของการค้าระหว่างประเทศ ที่จะสร้างให้ผู้ส่งสินค้าออกเกิดความมั่นใจสูง คือ ได้รับใบยืนยันว่าผู้นำเข้าที่ซื้อสินค้าของตนจะนำเงินมาชำระค่าสินค้า ตามวัน เวลา และวงเงินที่กำหนดไว้ โดยได้ทำจดหมายยืนยันการชำระเงินดังกล่าวผ่านระบบของธนาคารพาณิชย์ตามปกติ ซึ่งเรียกกันว่า การเปิด Letter of credit (L/C) ก่อนที่ทำการส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อ หรือผู้นำเข้า จะใช้ในกรณีปกติทั่วๆ ไปตามหลักสากลโลก ในการค้าระหว่างประเทศจากผลของการวิจัยนี้ พบว่า วิธีนี้มีสัดส่วนน้อยมาก ประมาณ 10 – 20 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น เนื่องจากมีความยุ่งยากในการดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารที่ต้องเกี่ยวข้องกับธนาคาร ส่วนใหญ่เป็นบริษัทส่งออก หรือนำเข้าที่เป็นบริษัทต่างชาติ หรือ เป็นบริษัทที่เป็นบริษัทใหญ่ในกรุงเทพ สามารถติดต่อกับธนาคารได้สะดวก แต่ผู้ประกอบการท้องถิ่นมักไม่นิยม

การค้าต่างตอบแทน (Counter trade)

เป็นการค้าระหว่างเอกชนกับรัฐ โดยผู้ส่งออกสินค้าต่างชาติจะต้องนำเข้าสินค้าจากพม่าด้วยมูลค่าเท่ากับการส่งออก ซึ่งมีการชำระเงินผ่านระบบ L/C การค้าเอกชนต่างชาติกับรัฐวิสาหกิจของพม่า ซึ่งการซื้อขายไม่ต้องเปิด L/C ให้ชำระค่าสินค้าผ่านธนาคารกลางแห่งประเทศพม่าเท่านั้น เพราะการค้าแบบนี้เป็นการค้าระหว่างรัฐต่อรัฐ ซึ่งจะใช้กรณี ระบบการเมืองมีอำนาจในการผูกขาดสูง วิธีนี้ไม่นิยมกระทำกันที่แม่สอด อย่างไรก็ตามมีการทำการค้าแบบนี้ในกรณีของธุรกิจสื่อสารของประเทศไทย ซึ่งเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้นำรัฐบาล² รัฐบาลจึงได้ทำการเจรจาในนามของรัฐบาลเป็นการกระทำไม่เกิน 5 เปอร์เซ็นต์ของปริมาณการค้าชายแดนที่แม่สอด

การค้าแบบขายฝาก

เป็นการค้าระหว่างเอกชนกับเอกชน โดยบริษัทต่างชาติสามารถส่งสินค้าของตนให้กับเอกชน หรือ รัฐวิสาหกิจเพื่อการฝากขาย การชำระเงินจะเกิดขึ้นเมื่อมีการขายสินค้าสำเร็จ ซึ่งการซื้อขายจะใช้เงินสดหรือสัญญาสหรัฐ และเงินสกุลเจ้าตของพม่า สัดส่วนการค้าประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์

1. การค้าแบบนำเข้าก่อนส่งออกหลัง

บริษัทต่างชาติส่งสินค้าเข้ามาขายในบริษัทผู้นำเข้า สินค้าของพม่า ก็จะส่งสินค้าจากพม่าออกไปขายให้กับบริษัทต่างชาติ โดยมีมูลค่าเท่ากับมูลค่าการนำเข้า บวกอัตราเพิ่มอีกร้อยละ 10 สัดส่วนการค้าประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์

2. การค้าแบบเข้ามาซื้อสินค้าเอง

พ่อค้าชาวพม่าได้เดินทางเข้าที่แม่สอดและทำการซื้อสินค้าด้วยเงินสด เป็นเงินพม่า หรือเงินไทยแล้วแต่พ่อค้าไทยจะยินยอมให้ การค้าขายแดนแบบนี้มีสัดส่วนสูงมาก และเป็นที่ยอมรับของพ่อค้าชาวไทยด้วย เนื่องจาก ได้เงินสด ไม่ต้องยุ่งยากกับการขนส่ง ในบางครั้ง พ่อค้าชาวพม่าดำเนินการเอง สัดส่วนประมาณ 60 – 70 เปอร์เซ็นต์ ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ และวัว ควายที่พ่อค้าพม่านำเข้ามาขายเองด้วย ซึ่งจะกล่าวต่อไป

จากการศึกษา พบว่า ผู้ประกอบการในสินค้า 4 ประเภทใน อ.แม่สอด ทั้ง 4 ประเภทข้างต้น ระบุว่า พ่อค้า

² เป็นธุรกิจของครอบครัวอดีตนายกรัฐมนตรีกัมมิติน ชินวัตร

ชายแดนทำหน้าที่เป็นตัวแทนจำหน่ายให้บริษัท/โรงงานจาก ส่วนกลาง ติดต่อซื้อขายกับพ่อค้าพม่า พ่อค้าชายแดนจะ ดำเนินการขนส่งสินค้าด้วยตนเองหรือบริษัท/โรงงานนั้น จัดส่งมาให้ที่ แม่สอด ซึ่งจะส่งออกในนามของบริษัท/ โรงงานที่กรุงเทพ หรือพ่อค้าชายแดน คิดเป็นร้อยละ 37.04 รองลงมา คือ พ่อค้าชายแดนในท้องถิ่นเป็นผู้สั่งซื้อและ รวบรวมสินค้าจากส่วนกลางหรือในท้องถิ่นตามคำสั่งซื้อ ของพ่อค้าพม่า และเป็นผู้ทำการส่งออก คิดเป็นร้อยละ 33.33 และ พ่อค้าพม่าเข้ามาติดต่อโดยตรงกับพ่อค้าแม่สอด หรือบริษัท หรือโรงงานในกรุงเทพ หลังจากนั้นก็ส่งสินค้า ไปอำเภอแม่สอด และทำพิธีการศุลกากรในนามพ่อค้าพม่า หรือเรียกว่า “ตัวพม่า” คิดเป็นร้อยละ 25.93 เช่น กรณี ผู้ส่งออกไทย เป็นเพียงตัวแทนจำหน่าย การส่งออก ยางรถยนต์ กระบะ ลิปสติกและยางในรถลิปสติกโดยที่พม่า เข้ามาติดต่อซื้อขายเอง ร้านทำหน้าที่เป็นคนกลางหรือ ตัวแทนจำหน่ายให้กับบริษัทผู้ผลิตยางรถ โดยผ่านทางเซลล์ แมนจากโรงงานและก็กระจายสินค้าไว้ในท้องถิ่นและ ส่งให้กับพ่อค้าพม่าที่มาติดต่อ โดยที่ พ่อค้าชาวพม่า (ลูกค้า) จะเป็นผู้ดำเนินการส่งด้วยตนเอง (สัมภาษณ์ หจก.แม่สอด ศรีชัย อิมพอร์ต – เอ็กซ์พอร์ต อ.แม่สอด)

สำหรับสินค้าอุปโภค – บริโภค ที่เป็นของใช้ เช่น รองเท้า น้ำมันพืช ยาสูบ ยาสีฟัน ยาขัดรองเท้า แป้ง เตาเรด แชมพู ขนมนึ่ง ผงซักฟอก ชาวพม่าเดินทางมาติดต่อที่ร้าน

โดยตรง และสั่งซื้อพร้อมจ่ายเงินสด ซึ่งอาจเป็นทั้งเงินบาท หรือเงินจ๊าด ที่ร้านเลย โดยมีมูลค่าการซื้อขายประมาณเดือนละ 1-5 ล้านบาท แล้วพ่อค้าจะเป็นผู้ดำเนินการให้บริษัทชิปปิ้ง มาทำเอกสารแล้วผ่านด่านศุลกากรเอง ถ้าจะให้ทางร้านไป ส่งสินค้าที่คลังจะคิดค่าบริการประมาณ 300 – 500 บาท ต่อครั้ง โดยส่วนมากแล้วสินค้าที่ออกจากทางร้านจะส่งผ่าน ทางคลังสินค้าเป็นส่วนใหญ่ต่อเดือน (สัมภาษณ์ คุณ อาริยา อาริวงค์กุล) น้อยที่สุดคือ ผู้ผลิตจากส่วนกลางติดต่อกับ พ่อค้าพม่าโดยตรงและส่งออกในนามของผู้ผลิต ส่วนภาระ การขนส่งภายในประเทศอยู่กับข้อตกลงกัน คิดเป็น ร้อยละ 3.7

2.5 สินค้าส่งออกและนำเข้าที่สำคัญชายแดนไทย – พม่า

สินค้าส่งออกที่สำคัญชายแดนไทย – พม่า ได้แก่ น้ำมันพืช ผ้าทอ ผ้าฝืน น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องดื่มบำรุงกำลัง เป็นต้น

สินค้านำเข้าที่สำคัญชายแดนไทย – พม่า ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ โค กระบือ ถ่านหิน เฟอร์นิเจอร์ พลาสติก กุ้งสด เป็นต้น

สินค้าประเภททุนเนื่องจากพม่ายังขาดแคลนระบบ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการขั้นพื้นฐานที่สำคัญ ทำให้ พม่าจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและ การใช้งานในหมวดนี้มาก

ตารางที่ 1 แสดงมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างไทย – พม่า ในรอบ 10 ปี (พ.ศ.2541-2550)

มูลค่า: ล้านบาท

ปี พ.ศ. (ค.ศ.)	มูลค่าการค้ารวม	มูลค่าการส่งออก	มูลค่าการนำเข้า	ดุลการค้า
2541 (1998)	7,464.2	6,405.0	1,059.2	5,345.8
2542 (1999)	8,710.2	7,288.9	1,421.3	5,867.6
2543 (2000)	18,724.9	11,137.7	7,587.3	3,550.4
2544 (2001)	40,533.8	7,442.2	33,091.6	-25,649.3
2545 (2002)	43,152.3	6,286.8	36,865.5	-30,578.6
2546 (2003)	57,712.8	11,994.6	45,718.2	-33,723.6
2547 (2004)	67,668.2	18,913.1	48,755.2	-29,842.1
2548 (2005)	88,292.7	22,724.9	65,567.8	-42,842.9
2549 (2006)	104,313.4	22,357.6	81,955.8	-59,598.2
2550 (2007)	108,255.3	24,736.9	83,518.3	-58,781.4

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบมูลค่าการค้าระหว่างประเทศกับมูลค่าการค้าชายแดนระหว่าง ไทย – พม่า
ในรอบ 10 ปี (พ.ศ. 2541 – 2550)

ปี พ.ศ. (ค.ศ.)	มูลค่าการค้าระหว่างประเทศ (ล้านบาท)	มูลค่าการค้าชายแดน (ล้านบาท)	มูลค่าการค้าชายแดน (% ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศ)
2541 (1998)	16,712.5	7,464.2	44.7
2542 (1999)	19,197.8	8,710.2	45.4
2543 (2000)	30,700.8	18,724.9	61.0
2544 (2001)	51,532.6	40,533.8	78.7
2545 (2002)	52,858.8	43,152.3	81.6
2546 (2003)	55,411.3	57,712.8	104.2
2547 (2004)	78,845.5	67,668.2	85.8
2548 (2005)	100,295.6	88,292.7	88.0
2549 (2006)	117,556.9	104,313.4	88.7
2550 (2007)	113,095.5	108,255.3	95.7

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบและโครงสร้างการค้าชายแดนระหว่างไทยที่แม่สอดกับพม่า ได้มีการเปลี่ยนรูปแบบไปทั้งประเภทของสินค้าที่ไทยส่งออกได้เปลี่ยนจากสินค้าจำเป็นต่อการดำรงชีพ ที่มีขบวนการผลิตไม่ซับซ้อน และใช้ทุนต่ำ ได้แก่ ผ้าฝ้าย อวน ยา และสินค้าอุปโภคบริโภค ได้แก่ รองเท้าแตะ เสื้อยืด เครื่องใช้ในครัวเรือน ครีมทาผิว เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใช้ทุนสูงขึ้น เช่น อุปกรณ์เครื่องเสียงส่วนประกอบรถยนต์ ยางรถยนต์ ผงชูรส น้ำมันพืช เป็นต้น ส่วนลักษณะของสินค้านำเข้าก็เช่นกัน ส่วนใหญ่เป็นสินค้าขั้นปฐม ได้แก่ โค กระบือมีชีวิต ไม้แปรรูป มาเป็นสินค้าที่มีการผลิตและแปรรูปสูงขึ้น เช่น เฟอร์นิเจอร์เก่า อัญมณี หัตถกรรม สินค้าแปรรูปเกษตร อาหารทะเล ปลา กุ้งแห้ง ปู เป็นต้น ทำให้มูลค่าในการค้าชายแดนสูงขึ้นเป็นลำดับ

นอกจากนั้น การกระจายสินค้าตามแนวชายแดนจึงมี 2 ลักษณะ คือ สินค้าจากไทยที่นำเข้าประเทศพม่าอย่างถูกกฎหมายของพม่า เช่น เครื่องครัว เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องสำอาง ของใช้เบ็ดเตล็ด สินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าเกษตรกรรมจะมีการขนส่งทางบก โดยข้ามสะพานมิตรภาพไทย – พม่า ถ้าเป็นสินค้าต้องห้ามที่ไม่อนุญาตให้นำเข้า

ประเทศพม่า เช่น น้ำมันพืช เฟอร์นิเจอร์ไม้ ผงชูรส จะขนส่งทางน้ำ เป็นต้น ด้วยรูปแบบและโครงสร้างที่แตกต่างจากการค้าระหว่างประเทศโดยทั่วไป ทำให้ต้องศึกษาเจาะลึกการค้าชายแดนเพื่อหาความสามารถในการแข่งขัน

ปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนของไทย

ปัจจุบันพบว่าการค้าชายแดนมีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ถูกละเลยและถูกมองข้ามไปไม่ว่าจะเป็นปัญหาจากนโยบายของรัฐบาลเอง กฎระเบียบ และพิธีการทางศุลกากร ตลอดจนปัญหาการจ้างแรงงาน สรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ปัญหาจากการใช้มาตรการที่มีไขว่คว้าของพม่า กีดกันสินค้านำเข้าจากประเทศไทยไปพม่า ทำให้สินค้าส่งออกของไทยมีอุปสรรค

2. การทำเกษตร Contract Farming เป็นโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี – เจ้าพระยา – แม่โขง (Ayeyawady – Chao Phraya – Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS) เพื่อส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนตามแนวชายแดนของประเทศเพื่อนบ้านที่มีเขตแดนติดกับไทยและช่วยแก้ไข/ป้องกันปัญหาสังคมในทางอ้อม โดยฝ่ายไทยจะกำหนดชนิดพืชที่ส่งเสริมให้ปลูก

ให้ความรู้ด้านการเพาะปลูก และนำผลผลิตกลับเข้ามาในประเทศไทยโดยไม่เสียภาษีนำเข้า แต่ปัญหาคือเจ้าหน้าที่และประชาชนตามแนวชายแดนของสหภาพพม่ายังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่อง Contract Farming ขาดการประสานงานและถ่ายทอดระหว่างเมืองหลวงและเมืองชายแดน อีกทั้งสหภาพพม่ายังไม่ได้แต่งตั้งผู้ประสานงาน (Focal Point) ณ จังหวัดชายแดนของตน ทำให้การดำเนินการไม่มีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาเส้นทางขนส่งสินค้าผ่านแดนจากไทยผ่านสหภาพพม่าไปสู่อินโดนีเซีย ปัจจุบันเส้นทางคมนาคมทางบกเพื่อขนส่งสินค้าไปสู่อินโดนีเซีย ระยะทางที่สั้นที่สุดคือเส้นทางจากแม่สาย – ท่าขี้เหล็ก – เชียงตุง – เมืองลา – ต้าล่อ – เชียงรุ้ง (ผ่านสหภาพพม่า) ประมาณ 250 กม. ใช้เวลาเพียง 1 วัน จากไทยถึงจีน โดยเฉพาะสินค้าประเภทที่เน่าเสียง่าย เช่น ผลไม้ ซึ่งสามารถแก้ปัญหาการขนส่งทางเรือผ่านแม่น้ำโขงในหน้าแล้ง ซึ่งมีน้ำน้อยและใช้เวลานาน 2 – 3 วัน ปัจจุบันการใช้เส้นทางดังกล่าวยังขาดความชัดเจนในเรื่องกฎระเบียบ พิธีการศุลกากร การกำหนดค่าธรรมเนียมผ่านทาง ภาษีสินค้าผ่านแดน การอนุญาตรถบรรทุกของต่างชาติใช้เส้นทางเพื่อขนส่งสินค้า ฯลฯ

4. ปัญหาจากผู้ปฏิบัติงานฝ่ายไทยตามแนวชายแดน ขาดการประสานด้านนโยบายและการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่างๆ แต่ละหน่วยงานต่างคนต่างทำตามนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายความมั่นคง ฝ่ายการค้าและอำนวยความสะดวกด้านการค้า ขาดความร่วมมือเชื่อมโยงและน่านโยบายของแต่ละหน่วยงานบูรณาการให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ผลการวิจัย ยังพบว่า ปัญหาการค้าชายแดนที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าชายแดนมากที่สุด คือ

1) ปัญหาทางการเมืองในประเทศพม่า ไม่ว่าจะเป็นความไม่สงบในประเทศพม่า การเปลี่ยนผู้นำทางการเมืองบ่อยๆ การมีชนกลุ่มน้อยในพม่าจำนวนมาก ส่งผลให้มีการเปิด – ปิด จุดผ่านแดน เป็นปัญหาสำคัญต่อการค้าชายแดน และปัญหานี้เป็นปัญหาระดับชาติ ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลพม่า

2) รองลงมา คือ ปัญหาในนโยบายการค้าชายแดนที่ไม่ชัดเจนของรัฐบาลไทย ในประเด็นความเข้มงวดกวดขันต่อความมั่นคงของชาติและการปราบปรามยาเสพติด หรือ

การผ่อนปรนเพื่อการขยายตัวของการค้าชายแดน ซึ่งบางครั้งอาจสวนทางกัน ต้องมีการพิจารณาร่วมกันและหาจุดที่เหมาะสม ให้ได้ทั้ง 2 อย่าง คือ ความมั่นคงทางทหารและการค้าชายแดน

3) ปัญหาความซ้ำซ้อนของการทำงานของหน่วยงานของรัฐบาลไทย หากจะพัฒนาการค้าชายแดนไทย ต้องมีการปฏิรูประบบการทำงานที่เป็นหน่วยงานของรัฐบาลไทยทั้งหมดเพื่อให้ทำงานได้เร็วขึ้น เช่น กรมศุลกากร มีระบบการลดการใช้กระดาษ (paperless) การกรอกข้อมูลในแบบฟอร์มต่างๆ ใช้ระบบสารสนเทศสมัยใหม่มาใช้ แต่หน่วยงานอื่นยังไม่มีระบบตาม ผลคือ ไม่มีประโยชน์

4) ปัญหาโครงสร้างด้านการคมนาคมขนส่ง เป็นปัญหาในฝั่งพม่า ซึ่งไทยควรเข้าไปลงทุนสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน เพื่อเชื่อมต่อไปยังเส้นทางหลักของพม่า เพื่อให้สินค้าไทยได้ผ่านไปยังเมืองหลักของพม่าได้อย่างรวดเร็วและประหยัดต้นทุนค่าขนส่ง

5) ปัญหาการจำกัดการนำเข้าของประเทศพม่า เป็นปัญหาระดับชาติ รัฐบาลไทยควรไปเจรจาเพื่อต่อรองสินค้าที่ไทยมีความสามารถส่งออกไปยังพม่าให้เป็นสินค้าที่ถูกต้องตามกฎหมายพม่า

6) ปัญหาด้านภาษาในการสื่อสาร รัฐบาลควรให้การส่งเสริมให้คนไทยศึกษาภาษาพม่ามากขึ้นและสนับสนุนให้คนพม่าเข้ามาเรียนในประเทศไทย ซึ่งมหาวิทยาลัยนเรศวรอยู่ในยุทธศาสตร์ที่เอื้อต่อการสนับสนุนดังกล่าว เป็นต้น หากรัฐบาลไทยได้มีการแก้ไขปัญหานี้อย่างเป็นระบบ และรวดเร็วจะส่งผลให้การค้าชายแดนเติบโตมากกว่าที่เป็นอยู่แน่นอน

บทสรุป

ผลการวิจัยพบว่า การค้าชายแดนแม่สอดในภาพรวมมีอนาคตและพัฒนาได้อีกไกล ผู้ประกอบการมีความเชื่อมั่น (60 – 70 %) มูลค่าการส่งออกจะมากขึ้นเป็นลำดับ แม้ว่าสินค้าบางชนิดต้องมีการปรับตัว หรือเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของผู้บริโภค ในประเด็นการมีคู่แข่งจากประเทศอื่น เช่น จีน สิงคโปร์ และอเมริกัน ผู้ประกอบการเชื่อว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาของการค้าย่อมต้องมีคู่แข่ง

การศึกษานี้พบว่า ไทยนั้นมีความได้เปรียบในการค้า เช่น ด้านคุณภาพสินค้าของไทยที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง เช่น จีน อีกทั้งไทยยังมีระบบและวิธีการค้าที่อาศัยความสัมพันธ์แบบดั้งเดิมในการค้าขาย ซึ่งทำให้พม่าพอใจ ผู้ประกอบการมีความยืดหยุ่นในเรื่องการเงินและมีจุดกระจายสินค้าของไทยสู่เมืองต่างๆ ของพม่ามากมาย ทำให้มีต้นทุนการขนส่งจากไทยไปพม่าต่ำกว่า ความได้เปรียบเหล่านี้ทำให้ไทยมีความสามารถในการค้าขายแดนสูงขึ้น และจัดว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในธุรกิจส่งออก – นำเข้า เพราะระบบการขนส่งที่ดีจะมีผลต่อความสำเร็จในธุรกิจส่งออก – นำเข้า เนื่องจากจะช่วยลดให้ต้นทุนค่าขนส่งให้ถูกลงและลดความเสี่ยงหายของสินค้าอย่างไรก็ตาม พม่าเองก็มีข้อได้เปรียบมากเนื่องจาก

1. พม่ามีพรมแดนติดต่อกับอินเดียและจีน สามารถค้าขายกับ 2 ประเทศนี้ ซึ่งมีประชากรเกือบครึ่งโลก คือประมาณ 2,500 ล้านคน จีนหรืออินเดียก็ให้ความสนใจพม่าเป็นอย่างมาก

2. พม่ามีทรัพยากรธรรมชาติมหาศาล ด้านพลังงาน ได้แก่ แก๊สธรรมชาติ น้ำมันดิบ พลังงานน้ำจากเขื่อนในลุ่มน้ำสาละวิน ทรัพยากรอื่นๆ เช่น อัญมณี ได้แก่ หับทิม หยก ไช้เมุก ฯลฯ ป่าไม้ แร่ธาตุต่างๆ ประมง รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะที่จะทำการเกษตร

ความได้เปรียบทางด้านภูมิศาสตร์และทรัพยากรนี้เอง ที่ประกอบกับไทยมีพรมแดนติดต่อกับพม่ายาวจากเหนือจรดใต้ประมาณ 2,400 กม. และประเทศไทยต้องใช้พม่าเป็นประตูสู่จีนและอินเดีย เพื่อขยายตลาดการค้าได้อีกช่องทางหนึ่ง โดยอาจจะเข้าไปลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษของพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริเวณใกล้เคียงเมืองมัณฑะเลย์ ซึ่งเป็นทางแยกไปได้ทั้งจีนและอินเดีย ปัจจุบันจีนโดยเฉพาะยูนนาน ประชาชนมีอำนาจซื้อมากขึ้น เพราะสามารถผลิตสินค้าส่งออกโดยเฉพาะสินค้าเกษตร หากเข้าไปลงทุนใน

พม่าจะเป็นการส่งสินค้าไทยเข้าไปจีนและอินเดียง่ายขึ้น (ต้นทุนค่าขนส่งถูกลง) และยังเป็นการกันไม่ให้สินค้าจีนทะลักเข้ามายังไทยเร็วเกินไปด้วยความใช้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และความได้เปรียบนี้เข้าไปค้าขายหรือลงทุนในพม่า แม้ว่าจะมีปัญหาดังที่กล่าวแล้วข้างต้น

สินค้าที่ควรจะขายให้พม่าควรเป็นสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากพม่าส่วนใหญ่จะมีรายได้น้อยและอำนาจซื้อต่ำ ดังนั้น สินค้าที่นำไปขายควรเป็นสินค้าปัจจัยสี่ คือ สินค้าเกี่ยวกับอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ตลอดจนสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น รองเท้าแตะ หมากพลู เป็นสินค้าที่ราคาถูก แต่ขายกันได้อย่างดีเยี่ยม ดีกว่าขายสินค้าราคาแพง แต่กว่าจะขายได้แต่ละชิ้นใช้เวลานาน

อุตสาหกรรมของไทยที่ได้เปรียบและควรเข้าไปลงทุนในประเทศพม่า คือ

1. อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรที่ใช้วัตถุดิบในพม่า ทั้งพืชผลการเกษตร ประมง การแปรรูปไม้และกิจกรรมต่อเนื่องด้านอัญมณี ที่ประเทศไทยมีแรงงานฝีมือมาก การเข้าไปลงทุนปลูกพืชที่ใช้ผลิตพลังงานทดแทนอื่นๆ ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง และปาล์มน้ำมัน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพลังงานในประเทศ

2. อุตสาหกรรมไฟฟ้าในพม่า ในพื้นที่ที่มีศักยภาพที่ไทยจะเข้าไปลงทุน

3. อุตสาหกรรมโรงแรมและการท่องเที่ยวในประเทศพม่าเป็นอุตสาหกรรมที่ไทยน่าจะเข้าไปลงทุนอย่างยิ่ง เพราะพม่ามีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง ทั้งทางศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรม รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ ที่สวยงาม ชายทะเล เกาะแก่งต่างๆ ที่ยังเป็นธรรมชาติอยู่มาก ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้เงินตราต่างประเทศที่สำคัญของพม่า ทำให้พม่ามีอำนาจในการซื้อเพิ่มขึ้นได้เร็วที่สุด

Myanmar

Fact Sheet

Capital :	Nay Pyi Taw	Head of State :					
Surface area :	678.5 thousand sq km	Chair of the State Peace and Development Council					
Official language :	Burmese	Senior-General Than Shwe					
Population :	47.4 million (Jul. 2007)	Head of Government :					
Exchange rate :	1 Baht = 0.16 Kyat (Official)	Prime Minister Lieutenant General Thein Sein					
	1 Baht = 25 Kyats (Black Market)						
<i>Recent economic indicators¹</i>		2002	2003	2004	2005	2006 (b)	2007(b)
GDP (US\$bn) (current prices)		6.8	10.5	10.8	12.2	13.0	13.7
GDP per capita (US\$)		130	197	199	219	230	238
Real GDP growth (% change		12.0	13.8	13.6	13.2	7.0	5.5
YOY)		12	-100	251	489	533	368
Current account balance (US\$m)		0.2	-1.0	2.3	4.0	4.1	2.7
Current account balance		42.0	28.3	29.5	n.a.	n.a.	n.a.
(%GDP)		58.1	24.9	3.8	10.1	26.3	37.5
Goods & services exports (%GDP)		4.7	5.3	5.2	5.0	10.2	n.a.
Inflation (% change YOY)							
Unemployment rate (%)							
<i>Investment (FDI) in Myanmar, 2007 : US\$m</i>							
Country		<i>Business</i>					
1. UK	37.0% (187.0)	Oil & Gas		93.9% (474.3)			
2. India	27.1% (137.0)	Manufacturing		3.7% (18.7)			
3. Singapore	22.4% (113.3)	Fishery		2.4% (12.0)			
4. S. Korea	9.7% (49.0)						
5. Thailand	3.2% (16.2)						

Source : ¹ Department of Foreign Affairs and Trade, Australian Government

(a) all recent data subject to revision, (b)IMF forecast

Myanmar's global trade relationships, 2007 : US\$m				
Export destinations		Import sources		
1. Thailand 46.6% (3,074.7)	1. China 29.0% (989.5)	Major Exports		Major Imports
2. India 11.9% (786.0)	2. Singapore 24.8% (847.8)	1. Gas	1. Fabric	
3. China 10.8% (710.2)	3. Thailand 10.5% (360.4)	2. Wood Products	2. Petroleum	
4. Hong Kong 9.1% (600.8)	4. Japan 7.2% (245.1)	Products		
5. Singapore 5.5% (363.5)	5.Indonesia 6.8% (232.7)	3. Pulses	3. Fertilizer	
		4. Beans	4. Plastics	
		5. Fish	5. Machinery	
Thailand's trade with Myanmar, 2007 (Unit : US\$m)				
	Value	Share (%)	Rank	Growth (%)
Total Trade	3,259.9	1.1	23 rd	5.9
Exports to Myanmar	958.5	0.6	32 nd	26.7
Imports from Myanmar	2,301.4	1.6	17 th	-0.9
Balance of Trade with Myanmar	-1,342.9			
Major Thailand exports to Myanmar (US\$m)		Major Thailand imports from Myanmar (US\$m)		
1. Refine fuels	123.2	1. Natural gas	2,068.3	
2. Iron and steel and their products	63.2	2. Wood in rough, sawn or chipped wood	85.5	
3. Chemical products	62.2	3. Edible Meat	40.9	
4. Polymers of ethylene, propylene, etc. in primary forms	59.2	3. Other metals waste and scrap	34.8	
5. Animal or vegetable fats and oils	48.5	5. Crude oil	25.5	

Department of Trade Negotiations, Ministry of Commerce

บรรณานุกรม

- กลุ่มการค้าชายแดน สำนักมาตรการพิเศษทางการค้า กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กรมเจรจาทางการค้า กระทรวงพาณิชย์ "ความร่วมมือระหว่างไทย-พม่า" (2549) สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 พ.ค. 2549 จาก [http://www.dft.moc.go.th/level4Frame.asp?sPage=the_files/\\$9/level4/pama9.html&level4=82](http://www.dft.moc.go.th/level4Frame.asp?sPage=the_files/$9/level4/pama9.html&level4=82)
- กรมการค้าต่างประเทศ "ข้อมูลพื้นฐาน" (2549) สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 พ.ค. 2549 จาก http://www.dft.moc.go.th/document/foreign_trade_policy/service/horizon/
- กรมการค้าต่างประเทศ (2549) "การค้าและการลงทุนระหว่างไทย-พม่า" สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 พ.ค. 2549 จาก http://www.dft.moc.go.th/document/foreign_trade_policy/service/horizon/
- ด่านศุลกากรอำเภอแม่สอด จ.ตาก (2549) "มูลค่าการค้าชายแดนไทย – พม่า ด่านอำเภอแม่สอด 2542/2543-2548/2549" เอกสารโรเนียวไม่ปรากฏสำนักพิมพ์
- ธนาคารแห่งประเทศไทย (2548), "การค้าชายแดนไทยกับเพื่อนบ้าน 5 ประเทศ มาเลเซีย พม่า จีนตอนใต้ ลาว และกัมพูชา" สำนักงานภาคและสาขาย่อยนโยบายการเงินธนาคารแห่งประเทศไทย 2548
- ธีรศิลป์ กันธา (2548) "ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจบริเวณชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก" มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
- สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก (2549) "ข้อมูลทางเศรษฐกิจ ศักยภาพ โอกาส และสู่ทางการลงทุนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก เอกสารอัดสำเนา, 2549
- สุจินดา เข้มศรีพงษ์, (2550), รายงานวิจัย โครงการศึกษาความสามารถในการแข่งขันการค้าชายแดนไทย – พม่า ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามยุทธศาสตร์พัฒนากลุ่มสี่แยกอินโดจีน คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก, 251 หน้า
- สำนักงานจังหวัดตาก (2549) กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด "แผนปฏิบัติการ 4 ปี จังหวัดตาก (พ.ศ. 2548 – 2551) เอกสารอัดสำเนา, 2549
- ศูนย์ข้อมูลการค้าชายแดน กรมส่งเสริมการค้าชายแดนและมาตรการพิเศษทางการค้า กรมการค้าต่างประเทศ (2548) "รายการสินค้าสำคัญ 10 อันดับแรก ส่งออกทางชายแดนไทย – พม่า ปี 2546 – 2548 เอกสารอัดสำเนา
- หอการค้าจังหวัดตาก (2549) สรุปผลการประชุมคณะกรรมการหอการค้าจังหวัดตาก "เรื่อง เสนอประเด็นปัญหาการค้าชายแดน" วันที่ 10 สิงหาคม 2549 ณ โรงแรมเวียงตาก 2 จ.ตาก

บทสัมภาษณ์

- คุณอิสยาห์ ช่อมพุกย์ เจ้าของและผู้จัดการคลังสินค้าชั่วคราว ทำ 19 วันที่ 10 มี.ค. 2549
- อดีตประธานหอการค้าจังหวัดตาก อำเภอ แม่สอด วันที่ 15 มี.ค.2549
- รองประธานหอการค้าจังหวัดตาก คุณบรรพต ก่อเกียรติเจริญ วันที่ 15 มี.ค.2549
- นายด่านศุลกากรแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตากวันที่ 23 ก.ค. 2549
- พ่อค้าอัญมณี คุณเผด็จ สิงคณแก้ว ตลาดกลางอัญมณี อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก วันที่ 7 ก.ค. 2549
- คุณจันทร์จิรา ตีบ้าย เจ้าของร้านอัญมณี ตลาดกลางอัญมณี อำเภอแม่สอด จังหวัดตากวันที่ 7 ก.ค. 2549
- ผู้ประกอบการนำเข้าเฟอร์นิเจอร์ ไม้เก่า ริมเมย วันที่ 22 ก.ค. 2549
- เจ้าของคลังสินค้าชั่วคราว แม่สอด ทำ 2 วันที่ 23 ก.ค. 2549
- คุณนิยม ไวยรัชพานิช รองประธานสภาธุรกิจและประธานคณะกรรมการการค้าชายแดน วันที่ 10 ส.ค. 2549

Social Policy and Changes to Life of Local People in Lao PDR¹

Assoc.Prof.,Dr., Patcharin Sirasoonthorn²

Introduction

The social policy has provided substantial impacts on the living standard of people around the worlds. Because of policy bias based on modernization and globalization, most policy planners ignored the fact. There are evidences from numerous studies shown the great socio – cultural changes to the life of people as well as the societies. The social policy focusing on modernization provides not only positive impacts such as an improvement of infrastructure such as roads, health services, education and social facilities, and the longer life expectancy, but numbers of negative impacts including crimes, poverty, environmental degradation and inequity as well. The social policy based on globalization, on the other hands, makes the world becoming a global village and so too offers the rapid transformation of the old world to the new one with borderless and international problems. Considering these alternations, it could be said that people around the world are sharing not merely happiness but sadness and dim destination in the present world environment

(http://www.unescap.org/esid/psis/population/database/poplaws/law_lao/laop).

Therefore, poor social policy designation is a cause of negative social changes. It brings complicated international social problems such as traffickers, consumerism, international crimes and prostitutes. These social problems are increasingly become more sophisticated with complicate dimensions. For example, the infectious diseases such as HIV, SAR, H1N1, H5N1, and TB connect the global village together with fear and frustration. Moreover, there is a significantly increased of unlimited power of international organizations such as IMF, ADB, UN, WHO. The multinational companies such as Monsanto,

Sogo, Aminoil, R.J.Reynolds, Del Monte, and Kentucky Fried Chicken become multinational organizations controlling more than haft of the world's business and life of local people. In this way, the world becomes flat and each individual nation shares the same destination and faith.

Therefore, a better international and national social policy's designation and formation is increasingly crucial. A well plan, a good cooperation among countries, and a better connection between the plan and implementations are all relevant. In order to bring the global community to a better future, the development of a better public social policy need to be reconsidered in every level.

This article is a part of the research project named a *Study of Laos' Social Identify and Cultural Changes as a Consequence of Socio- economic Policy*. After long and exhausted field trips in Laos, the systematic conclusion of the research project had provided a number of interesting findings. To clarify her ideas, the researcher offers 3 majors points in this article. First, the article provides the researcher methodology. Then, it concludes the research findings. Last, policy recommendations are provided.

Research Methodology

There are three major research objectives; 1) to analyze the structure and the context of the national public social development policy that is in the forms of modernization; 2) to search for changes in social living among local residents in both urban and rural Laos, and 3) to provide policy recommendations.

This research project was designed to be the multi research methods. These included qualitative and documentary methods. The documentary research helped analyzing Laos social policy from past to present. Applying

¹This research project is funded by Naresuan University during December 2007 to June 2009.

²Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Phitsanulok Thailand.

the documentary research helped analyzing the policy's strength and its weaknesses. The qualitative methods such as in – depth interview, participatory observations, and open-ended conversations were applied in order to collect information about policy impacts, and changes occurring in social living among Lao residents in three major areas: Champasak and Pakxe at the south, Louangphabang at the north, Vang – vieng at the lower north – eastern part, and Vientiane in the middle part of the country.

Research tools included an in – depth interview guideline, participant - observation checklist, and open-ended conversation checklist. The forms of these two checklists had been designed into 3 parts. The first part contained general information such as personal information and socio-economic background of the respondents. The second part comprised open – ended questions about the social policy and its context which affecting the people's life and culture. Then, the last part concerned policy recommendations and suggestions. These research tools had been well – designed, and were pre – tested with local residents in both Thailand and Lao before applying to the target groups.

The researcher collected data by herself along with the help of local research assistants in Laos. First, she provided research training for her assistances. This process included one week training, which comprised of series of lecture about research methodology and data analysis. Then, a short cause training in field work skills such as in – depth interviewing, participant observation, open – ended conversation, and focused photographing were organized for research assistants.

These research tools were, later, pre – tested with 10 local residents in Ubonrajchathanee province located in the north – eastern part of Thailand and another 10 local residents living in 2 districts in Laos, Champasak and Pakxe. After the pre – test, the researcher found that the sample group both in Thailand and in Lao understood the tools in a very positive way. The sample group were able to answer all the questions and willing to cooperate in the research project.

During her data gathering, all of these questions had been asked and systematically recorded. All fieldwork documents had been recorded, and transferred into files every day. Then, the content analysis method and situation analysis had been adopted. Lastly, each case study had been analyzed by using the Baconian Technique before ethnography software for qualitative data analysis was applied.

Duration of the Research Project

This is a two – year research project. It was started in the beginning of 2007 after the formal agreement had been made. All field data had been conducted during a summer season of 2007, between March and June. The first field trip was arranged in the southern part of the country, Champasak and Pakxe. This trip was started at the end of March. Then, the second field trip was conducted in the north of the country, Loungphabang. The trip started during April and May. Finally, the last trip was carried out during the end of May till the end of June. The most demanding period was the trip in the middle part of the country, Vientiane and Vang – Vieng. The difficulties seemed to be the physical conditions such as the dusty, meander and bumpy roads, unexpected rain, hot and humid weather. Apart from those, all of the schedules had been successfully done with joyful as planned. Most of the local residents in both urban and local Laos had shown their loving kindness and generosity to the team research. Friendship and the unforgettable hospitality remained in the hearts of all the research team. Indeed, there were so “many a flower is born to blush unseen”. This research project had reminded the researcher about the old words of Maxim Gorki “when work is a pleasure, life is a joy; when work is a duty, life is slavery”. Fortunately, this research is joyfulness.

Research Areas and the Scope of Study

The researcher gathered field data from a number of communities both within urban and rural areas. Qualitative samples were purposive selected from key informants and

social actors who were actively involving in policy planners and development projects. These included males and females, age between 15 – 65 years old that were willing to cooperate in the research project from the beginning till end. 10 key actors from each district, Champasak, Pakxe, Loungphrabang, Vang-Vieng and Vientiane, were then purposive selected from various occupations such as government officers, taxi drivers, private business owners, food vendors, tourist guides, lecturers, cloth vendors, unskilled labors, farmers, and monks. There were about 60 respondents involved in the research process. These key informants were in – depth interviewed and asked individually. Their life style, behaviors, and daily practices were participatory observed via market places, home, work places, and school visits. Religious practices at the temples and in the communities were also observed daily through the research field trips.

This research project was focused merely the impacts of the latest development Plan of Lao PDR, the 2005 – 2006 Socio – Economic Development Plan towards life of local people.

Definition

Social Policy

Social policy here includes the state government's social plan, strategy, and project concerning social insurance, social welfare, and social services. These include social security, housing, health, social work, employment, prisons, legal services or drains. Moreover, it is the term used to describe state actions aimed at promoting people well – being.

In this project, the National Socio-economic Development Plan 2005 – 2006 is focused as the social policy. The research concerns a discovery of an influence of the plan towards the people life. Social policy is not simply the study of society and its problems, but it is intimately concerned with how to address and ameliorate social problems and with the analysis of the success or failure of policies designed to improve welfare and well

– being of Lao residents. Implicitly, this study is concerned with the creation and appropriateness of structure and institutions designed to implement social problems.

Research Findings

The Country Overview

Lao is a land – lock country. Powerful countries in south – East Asian such as China, Vietnam, Myanmar and Thailand, surround the 4.6 million Lao people. The dramatic changes occurred in Lao in 1986, converting economic and public administration affairs from a centrally – planned to a “socialist market economy”. In 1990s, an annual growth rate of the Lao PDR (The Lao People's Democratic Republic) was at an average of six percent. This situation signals the first move of the country to the world market economy in an obvious way.

However, it should be noted that Lao's administrative reform had been closely linked to socio – economic reform and so too the shift of development paradigm. This firstly included the long – term lease of most and outright sale of a few of 155 state enterprises, the cutting of public service by 20 percent to 70,000 (42,000 of which are teachers). This followed by the creation of an agency to handle the large aid budget. Major development policies included the process of creating national plans, budgeting, taxation and personnel management system. Lately, the Lao government had been announced that the next stage of the country development reform would be in the areas of human resource development, including the change of work habits of public servants, improving transparency and accountability within ministries, the changing of women and minorities in the public service (UNDP 2007).

This study found that rural Lao, where 80 percent of the population was very much existed, remained mostly subsistence farmers and self – sufficiency. These rural residents earned the equivalent of less than US\$ 100 per year. Although some may say this life style was demanding, however, it has to be noted that the situation has made possible via a balance between fruitful natural resources

and a sufficient economy of the Lao people. Others may still criticizing of inequity and gap between the rich and the poor. However, considering the poverty in the conditions of the strong social support network, existing natural environment, less people density, and sufficient economy, poverty seemed to be a bearable among the poor. The rich, in this sense, were facing more difficulties in the forms of cultural lag, consumerism, longer hours works, stress, and the lost of social support from the family. Conflicts of interest among the rich emerged from the competitiveness in business such as forestry, construction, hotel, and touristy. This situation led to the fragmentation of social classes as well as the lost of social safety nest which was very much existing in Lao society during the last decade. Luckily, about 80% of the people in Lao were not yet entered the cash economy.

Although the country's entering capitalist economy provided numbers of significant positive impact to the people's life, however, one should not assume that the Lao's need for Western expertise, technology, and capital resources related to an acceptance of Western cultural values. As a result of its history and the national policies, the Lao PDR seemed to resist "cultural pollution" from the west in many circumstances.

The sixth ordinary session of the National Assembly, Legislature V, adopted the macro economic targets of the Socio – Economic Development Plan for FY 2004 – 2005 as followings: a GDP growth of 6.5 – 7 percent. Agriculture rose by 3.5 – 4 percent, industry 11 – 12 percent, and services 7 – 7.5 percent. Exports rose by 6 percent. Investment represented 28 percent of GDP, with about 9.9 percent coming from the state budget and the remainder about 18.2% from local and foreign private sector investment. Revenue collection in FY 2004 – 2005 reached 3,600 billion kip; expenditure was 6,007 billion kip; the deficit was within 8 percent of the GDP. The average annual inflation was 8 percent; about 52,000 families were out of poverty. Slash and burn cultivation was eliminated in about 20,500 ha while the area under opium poppy cultivation

was reduced nationwide (UNDP 2005: 1).

After the systematic evaluation of the 2004-2005 Development Plan had been done based on the coordination of various factors from the central ministries and provinces, the 2005 – 2006 Socio Development Plan was developed based on the results of the previous Plan.

Impacts of the 2005 – 2006 Plan

The 2005 – 2006 Socio – economic development plans had been approved by the 8th ordinary session of the National Assembly, Legislature V, Resolution 43/NA, in Vientiane, since October 11, 2005. To provide the research findings, the researcher began her presentation with the analysis of overall situation. After a massive literature review both from Lao and foreign document, the involving Socio – economic factors both macro and micro were identified before changes in the social life of the people was highlighted.

The Plan and the Overall Situation

In fulfilling plan targets and the budget for almost one year, this development plan faced many fiscal difficulties. The budget was not realized the changes in prices of construction material, prices of oil, steel, cement, and fuel. Consequently, the seventh ordinary session of the National Assembly, Legislature V, approved the adjustment of the state budgetary plan as follows: the overall target was reduced 3 percent from 3,600 to 3,467 billion kip and the planned expenditure was also reduced 3 percent from 6,007 to 5,807 billion kip. This change had provided a great impact on the efforts for fulfilling lots of targets, including state investment and GDP growth.

Moreover, the impacts from external factors such as the ever – increasing global oil prices, and aggressive competition for capital flow and free trade between industrialized and developing countries in which each seeks to protect its own interests are enormous. This situation affected trade and investment as well as the life of the local people. It affected the implementation of the budget plan,

the cost of production and services, which had been increased due to the rise in prices of essential components such as fuel, transportation and other crucial raw materials. This had decreased revenue and caused constraints in conduct of business and impacts the living conditions of civil servants, police, and multi – ethnic people living in the country.

The Plan Implementations

Economic Field

The Plan had estimated net output in the agro – forestry to increase in the field of local plantation, animal productions, forestry, and agro – forestry production. Although the Plan was also mentioned about the increase of rice production, the drought problem followed by floods and pests became the major obstacles. There were approximately 81,500 ha submerged. Considering this situation, the country's taking off seemed to slow down and to confront number of difficulties.

Public Investment

In 2004 – 2005, the National Assembly approved the public investment plan that includes 1,613 projects valued at 2,770 billion kip, representing 9.9 percent of the projected GDP. Within this amount, 543 billion kip represented local funds and 2,227 billion kip to come from foreign sources. There were arrears with 238 billion kip.

The study found that the implementation of state invested projects in general was very difficult because of the shortfall in budgeted revenues. As a result, investments were delayed; the contractors had very limited operating capital. Nonetheless, the state government managed to complete all the projects as planned. Because of shortfall in revenue collection, only 70 billion kip was paid (the approved funds for debt payment were totaling 238 billion kip in public invested projects for the FY 2004 – 2005).

Macro Situation Analysis

The economic change from 1990 – 1996, led to the free market take off. This situation provides talented Lao people

an opportunity to work in government sector or state – owned or state – managed industries. Those who work in private sectors, although had less benefits but having several times higher basic wage than that of state employees. Since the average civil service monthly wage was around US\$30 (about 1,200 baht per month). Due to the East Asian Economic crisis in 1997 as well as that of the difficulty of Lao environmental and economic policy, the country's socio – economic development had stalled. This followed the changing in socio – economic policy of the Lao PDR state government leading to dramatic alternation to the life of the majority Lao, especially those who were dwelling in rural communities and remote areas.

After a long and exhausted working with piles of data on the plan and implementation during the last year, the researcher found interesting changes in macro socio – economic sphere as follows:

1. During the Plan, the GDP was increased 0.2 percent more than planned (around 7.2 percent from the plan envisages of 6.5 – 7 percent) of which:

- The increase of the gross agro – forestry products of 3.5 percent covering 45.4 percent of the GDP
- The growth of industrial product was around 13 percent, covering 28.2 percent of the GDP
- The growth of service product had risen 8 percent, covering 26.4 percent of the GDP

2. The average per capita income was 10.4 percent, an achieving almost 100 percent of the five years plan target, \$500 dollar.

However, Lao PDR experienced lot of difficulties in revenue collection and expenditure. The internal revenue collection for the entire year was only amount to 3,423 billion kip, equivalent to 98.7 percent of the adjusted plan; this was a year – on – year increase of 16.1 percent and covers 11.7 percent of GDP. Expenditure was around 5,824.5 billion kip, 0.3 percent more than the adjusted plan, and a 6.6 percent year – on – year increase, amounting to 19.9 percent of GDP.

This mean that the overall budget defected around 1,802 billion kip or 6.2 percent of GDP; this was balanced by grants and loans provided by foreign financial institutions totaling 1,769 billion kip. Sale of treasury bonds helped to raise the additional 33 billion kip required offsetting the deficit.

3. However, it was found that finance and banking in Lao PDR was satisfactory. The total amount of savings in kip and foreign currencies increased during the implementation of the plan. However, banks confronted liquidity crunch limiting their capacity to lend because of the high interest rates, as well as the high incidence of non – performing loans. This situation increased lending risk. As the result of the weaknesses of administrative and management capacity of banks, the broad money M2 at the end of the year was around 17.5 percent of GDP, a year – on – year increased of 24.3 percent.

- An average inflation for the entire year was 7 – 8 percent. Because of the high oil prices in the last six months of the year 2006, manufacturing and services costs were proportionately higher than expected.
- The exchange rate of the kip over the past year was stable; on average a dollar was valued at 10,629 kip and one Thai baht at 266.3 kip. However, the rate was depended on various primary factors including: budgetary and foreign currency deficit, high oil price, strong dollar and Yuan, and trade deficit.

Micro Situation Analysis

The influences of social plan on social living of Lao people were enormous. During the operating of this social plan, numbers of changes were found. These changes include the increasing quality of life of the Lao people. It was a longer life expectancy as well as a better accessibility to public goods and services.

The study found that life is very sophisticated and full of detail in Lao. There were numerous dimensions of culture

and the diversity of life style. It was amazing to find native residents dress in the traditional style, living in a traditional way of belief but aggressive participation in political and development spheres. Some university students aggressively challenged their lecturers in class, before going home helping their parents in the family farm and nurturing their little sisters in a peaceful manner. The researcher was very surprised to find different generations woke up in the early morning donating food to the monks. Some of these local people later went to a local nightclub drinking beer Lao and dancing, in traditional Lao style, called bar slope. The dancers wore salong with a colorful see through and fashionable dress. It was interesting to see the combination between new life style and the old one among local Laos in a harmonistic way.

However, changes were increasingly found. These came from an increasing of more Lao people's contact with foreigners both inside and outside the country, more traveling abroad both to study and for diplomatic purposes, and more receiving modern ways of Thai's attitude from Thailand's national television. As a result, more cultural confrontation among the middle-class was founded. Social stratification based on the concept of class helped the researcher to explain the change in social life of local residents.

First, the numbers of lower class Lao were farmers and unskilled labors who remained in subsistence life style. The change in social life among these people tended to be far from reach. One may say that the external factors could create a great change to the social life of local residents. Others may argue that it was in fact the internal factors of Lao people including a strong sense of nationalism, public consciousness, the dynamic of social adaptation, and traditional belief of Buddhism which stilled very much existing in Lao. This accompanied with a well pre-planned policy provided a new model of development which combining four major socio-cultural factors in a harmonious way. In one hand, the dynamic of social adaptation among the local poor was commonly founded. This led to a

construction of the strong sense of community relationship. On the other hand, the situation provided an effective immune to local poor. For instance, the development plan and policy, based on the discrimination attitude of Thai people towards Lao people, leads to the empowerment of local culture and the ignorance of “Thai modernity” among Laos instead of the suppressive feeling. This accompanied the national policy of Lao to omit the Thai television programs such as dramas, and game – show programs reconstructed a shared vision and public consciousness about nationalism among local Laos.

Second, the study found that social changes as the consequences of the social policy based on modernization led to an emergence of new Lao middle class. The urban middle class were those under 30 years of age, high school educated, and income 12,000 – 15,000 kips. They were the most sensitive group to modernization. Their having more opportunity to receive international news and information allowed them to easier accept the western ways of modernization. Changes found among these middle class included eating habits, dressing, social value of working around the clock, and consumerism.

Generally, there had been an increasing quality of life among urban Laos. These included the accessibility to higher education, health care services, a better quality housing, public transportation, and information technology. Furthermore, these urban middle class had a better accessibility to public facilities such as play ground, library, post – office and parks.

During the Plan had been operated, numerous state government projects and activities to increasing a strong sense of national identity and Lao culture had been introduced to the people. The symbols of “being Lao” were commonly found in public place in various forms. These included the promotions of folk song, national costume, and Lao foods, speaking native Lao, morning food donation, and religious activities.

In sum, there were four major successful causes of Lao’s cultural resistance towards globalization. First, the state development projects and activities related to socio – cultural promotions along with the increasing standard of living among local people. Second, the successful management of social policy which combined the centralized plan and local cultural preservation policy led to the strong sense of community identity. Fourth, it was the socialization process of Lao based on traditional belief of Buddhism which offered a flexible social adaptation and satisfactory of sufficiency living. Last, a socialism concept of critical ideology provided a challenging “community mind set” towards modernization. As a result, a strong sense of Lao identity, public consciousness, and national pride was common.

Recommendations

Changes are irresistible but controllable if they are well pre – planned. The future of Lao PDR will confront an increasing of urbanization and modernization. The next generation of Laos may comprise of more middle – class and elites who are keen of globalization and capitalism. Therefore, a better active adult learning programs both formal and informal needs to be reorganized. School curriculum and community active learning centers are crucial for a good preparation. In order to preserve the traditional culture and living style of local residents, effective folkways, mores and norms need to be preserved as well as those of effective rules and regulations. Modernization or globalization is not the evil couple. Indeed, they are merely an option to development which will be changeable from time to time. They cannot seduce mature residences who had a strong sense of community pride and public consciousness.

References

- Amitai Etzioni. 1963. *Modern Organizations*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice – Hall.
- Andrew W. Dobelstein. 2003. *Social Welfare: Policy and Analysis*. Third Edition. United States: Thomson Learning Academic Resources Center.
- C. Wright Mills. 1956. *The Power Elite*. New York : Oxford.
- Cernea, M.M. (ed.) 1985. *Putting People First: Sociological Variables in Rural Development*. New York: Oxford University Press.
- D.H. Watt. 2002. *Bible-carrying Christians*. New York: Oxford University Press.
- Edward Banfield and Martin Myerson. 1955. *Politics, Planning, and the Public Interest*. Glencoe, III.: Free Press.
- H. Tajfel (eds.) 1978. *Differentiation Between Social Groups: Studies in the Social Psychology of Inter – group Relations*. London: Academic Press.
- Harold Wilensky and Charles Lebeaux. 1965. *Industrial Society and Social Welfare*. New York: Free Press.
- Henry Tajfel .1978. *Differentiation between Social Groups: Studies in the Social Psychology of Inter – group Relations*. London: Academic Press.
- Hoselitz, B. 1960. *Sociological Aspects of Economic Growth*. Glencoe, III.: Free Press.
- Hulme, D. and Turner M. 1990. *Sociology and Development: Theories and Policies and Practices*. Tokyo: Harvester Wheatsheaf.
- John, C. Turner. 1985. Social Categorisation and the Self – concept: a Social Cognitive Theory of Group Behavior, in E.J. Lawler (ed.) *Advances in Group Processes*, Vol. 2. Greenwich, CT: JAI Press.
- J.C. Turner. 1985. Social Categorisation and the Self-concept: a Social Cognitive Theory Of Group Behaviour, in E.J. Lawler (ed.) *Advances in Group Processes*, vol.2 Greenwich, CT: JAI Press.
- Lackner, H. 1973. Colonial Administration and Social Anthropology: Eastern Nigeria1920-1940, in T. Asad (ed.) *Anthropology and the Colonial Encounter*, New York: Humanities Press, pp. 123-52.
- Lowi, Theodore J. 1972. “Population Policies and the American Political System,; in *Political Science in Population Studies*, pp. 25 – 53, ed. Richard L. Clinton.
- William S. Flash. And R. Kenneth Godwin. Lexington, Mass.: Lexington Books. M.A. Hogg.2003. Social Identity, in M.R. Leary & J.P. Tangney (ends.) *Handbook of Self and Identity*. New York: Guilford.
- M.A. Hogg & D. Abrams. 2001. Inter – group Relations: an Overview, in M.A. Hogg & D. Abrams (ends) *Inter – group Relations: Essential Readings*. Philadelphia, P.A.:Psychology Press.
- Ministry of Public Health. 1997. *Draft Policies in Maternal and Child Health, Particular Safe Motherhood, in the Lao People’s Democratic Republic*. Vientiane.
- “-----“, 1998. *National Program for Prevention and Care of Sexually Transmitted Diseases: National Policy and Strategy for the Prevention And Care of STDs*. Vientiane.
- “-----“ and UNICEF. 1998. *Results and Recommendation from a Maternal Health Needs Assessment in Three Provinces of the Lao PDR*. Vientien.
- M. Lienesch. 1993. *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right*, Chapel Hill, NC.: University of North Carolina Press.
- National Statistical Centre (NSC) and the Lao Women’s raining Centre (LWTC). 1995. *Report on Fertility and Birth Spacing Survey in the Lao PDR*, Vientiane, report.

- P. Sirasoonthorn. 2005. A Study of Consequences and Impacts of the Community's Empowerment Project (SML). Bangkok : Prime Minister's Task Force. Thailand.
- Peter Herriot. 2007. Religious Fundamentalism and Social Identity. London: Routledge.
- Podhisita, C., M. Oudom and P. Sananikhom. 1997. Development of a Culturally Appropriate Community-Based Reproductive Health Strategy in Selected Areas Of the Lao PDR. Vientiane: Institute of Maternal and Child Health/ Institute For Population and Social Research and JOICEF.
- Pressman, Jeffrey L., and Aaron B. Wildavsky. 1973. Implementation. Berkeley: University of California Press.
- R.F. Baumeister. 1999. The Nature and Structure of the Self: an Overview, in R.F. Baumeister (eds.) The Social Psychology of Intergroup Relations. Monterey, P.A: Psychology Press.
- Robert R. Mayer. 1985. Policy and Program Planning: A Development Perspective. New Jersey: Prentice – Hall Inc.
- S.A. Haslam, & N. Ellemers. 2005. Social Identity in Industrial and Organisational Psychology: Concepts, Controversies, and Contributions, in G.P. Hodgkinson (ed.) International Review of Industrial and Organisational Psychology, vol. 20 Chichester: Wiley.
- UNDP. 2005. National Socio – Economic Development Plan 2005-2006. Vientiane: Committee for Planning and Investment.

วิถีชีวิตชาวชนบทในประเทศลาว

กลองมโหระทึก: ภาพสะท้อนเส้นทางโขง-สาละวินยุคแรก

ธีระวัฒน์ แสนคำ¹

ความนำ

แม่น้ำโขงและแม่น้ำสาละวินเป็นแม่น้ำที่มีจุดกำเนิดมาจากบริเวณเดียวกัน นั่นก็คือ เทือกเขาสูงในทิเบต ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน แล้วไหลขนานกันลงมาทางทิศใต้ของจีนเข้าสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แม่น้ำโขงไหลจากตอนใต้ของจีนผ่านที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงในเขตประเทศพม่า ไทย ลาว กัมพูชาและไหลลงทะเลที่เมืองอันยาง ทางตอนใต้ของประเทศเวียดนาม มีความยาวประมาณ 4,909 กิโลเมตร² ส่วนแม่น้ำสาละวินไหลจากตอนใต้ของจีน ผ่านประเทศพม่า แล้วเป็นพรมแดนธรรมชาติระหว่างไทยกับพม่า ก่อนที่จะไหลเข้าสู่ประเทศพม่าอีกครั้ง และไหลลงอ่าวมะตะมะ มหาสมุทรอินเดียที่เมืองมะละลิ่ง มีความยาวประมาณ 2,800 กิโลเมตร³

ดินแดนประเทศไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นบริเวณที่อยู่กึ่งกลางระหว่างสองแม่น้ำสายใหญ่ทั้ง 2 สายนี้ โดยมีแม่น้ำโขงอยู่ทางตะวันออกและมีแม่น้ำสาละวินอยู่ทางตะวันตกของประเทศ ตลอดสองฝั่งแม่น้ำทั้ง 2 สายได้เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์มากกว่า 2,500 ปี และที่สำคัญผู้คนจาก 2 ลุ่มแม่น้ำนี้ได้มีความสัมพันธ์และเดินทางติดต่อกันมาอย่างยาวนาน โดยผ่านดินแดนบริเวณภาคเหนือตอนล่างเป็นเส้นทางติดต่อสัมพันธ์กัน หลักฐานที่บ่งชี้ให้เห็นถึงการติดต่อของผู้คนลุ่มแม่น้ำโขงและลุ่มแม่น้ำสาละวินในยุคแรกได้ อย่างชัดเจนขึ้นหนึ่ง นั่นก็คือ กลองมโหระทึก

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลองมโหระทึก

คำว่า มโหระทึก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้ให้ความหมายไว้ว่า มโหระทึก คือ กลองชนิดหนึ่งของชนชาติที่อยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน ใช้ตีเป็นสัญญาณและประโคม⁴

ในยุคแรกๆ เป็นภาชนะใส่สิ่งของศักดิ์สิทธิ์ฝังดินไว้กับศพ บางแห่งใช้ใส่กระดูกคนตายที่ฝังดินไว้จนเนื้อหนังลอกออกแล้ว นานเข้ากลายเป็นเครื่องประโคมตีในพิธีกรรม เช่น พิธีศพ ทำให้เรียกกันภายหลังว่า กลอง เพราะมีรูปร่างเหมือนกลองไม้ แต่บางทีก็เรียกฆ้อง⁵ ปัจจุบันนี้ยังมีการใช้กลองมโหระทึกประโคมในพิธีกรรมสำคัญของรัฐและพระเจ้าแผ่นดิน

กลองมโหระทึกเป็นประติมากรรมที่เกิดขึ้นในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ต่อเนื่องถึงช่วงประวัติศาสตร์ (ประมาณ 2,000 – 3,000 ปีมาแล้ว) ใช้เนื่องในพิธีกรรม ความเชื่อและเป็นวัฒนธรรม ซึ่งพบในพื้นที่ต่างๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิ พม่า ไทย เวียดนาม ลาว มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ฯลฯ⁶

โดยลักษณะของกลองชนิดนี้ เป็นกลองที่หล่อมาจากโลหะผสมระหว่างทองแดง ดีบุกและตะกั่ว มีชื่อเรียกต่างๆ กัน ตามความเชื่อของท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มชนเจ้าของกลองนั้น เช่น ในภาคเหนือของประเทศไทยและในสหภาพพม่า เรียกว่า “ฆ้องกบหรือฆ้องเขียด” เนื่องจากบริเวณใกล้ขอบหน้ากลองมีการหล่อประติมากรรมลอยตัวรูปกบหรือเขียดขนาดเล็กตกแต่ง ชาวจีนเรียกกลองมโหระทึกว่า “ตุงกู” (Tung Ku) ฯลฯ⁷

ลักษณะของกลองมโหระทึก จะมีลักษณะละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกันเล็กน้อย แต่โดยทั่วไปแล้วส่วนหน้ากลองจะมีรูปคล้ายรามะนา กลางหน้ากลองตกแต่งเป็นลายดาวแจกหรือดวงอาทิตย์ มีลวดลายเรขาคณิต รูปสัตว์ต่างๆ ประดับโดยรอบ บางใบอาจมีการหล่อประติมากรรมลอยตัวรูปกบหรือสัตว์อื่นตกแต่งส่วนหน้ากลองด้วย ด้านข้างมักมีหู 2 – 4 หู สำหรับห้อยหรือแขวน

¹ นิสิตหลักสูตรประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว ชั้นปีที่ 5, หัวหน้ากลุ่มประวัติศาสตร์สองข้างทาง สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

² ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกัมปนาท ภักดีกุล (บรรณาธิการ). ลุ่มน้ำโขง: วิกฤต การพัฒนาและทางออก. 2549, หน้า 298.

³ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (บรรณาธิการ). แม่น้ำโขง - สาละวิน. 2551, หน้า 10.

⁴ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. 2525, หน้า 631.

⁵ สุจิตต์ วงษ์เทศ. สุวรรณภูมิ ต้นกระแสนประวัติศาสตร์ไทย. 2549, หน้า 52.

⁶ สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. กลองมโหระทึกในประเทศไทย. 2546, หน้า 11.

⁷ เล่มเดิม, หน้าเดียวกัน. อ้างถึง โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้). กลองมโหระทึกที่พบบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย (เอกสารโรเนียว), หน้า 1.

สำหรับลวดลายบุคคลสัตว์ สิ่งของที่พบบนหน้ากลอง รอบดวงอาทิตย์หรือดาว ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่แต่งกายด้วย ขนนก กลุ่มบุคคลทำกิจกรรมต่างๆ เรือหรือกระบวนเรื่อนกกระสาหรือนก Plover บินทวนเข็มนาฬิกา ปลา กบ ช้าง วัว กวาง นกยูงบินทวนเข็มนาฬิกาและบ้าน นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าลวดลายที่พบบนหน้ากลอง มาจากความเชื่อในการทำพิธีกรรมบูชาอัญมณี พิธีกรรมเกี่ยวกับ ความตาย พิธีกรรมเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ ลวดลายทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่แสดงถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับการดำรงชีวิตและระบบนิเวศวิทยาในสังคมบรรพกาล⁸

การใช้กลองมโหระทึกอาจสรุปได้ถึงวัตถุประสงค์ของการใช้ ได้หลายวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) ใช้เป็นเครื่องแสดงฐานะความมั่งคั่ง
- 2) ใช้เป็นวัตถุสำคัญประกอบในพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย
- 3) ใช้ตีเป็นสัญญาณในการสงคราม
- 4) ใช้ตีประกอบในพิธีกรรมขอฝน
- 5) ใช้ตีเพื่อการบำบัดรักษาโรคทางไสยศาสตร์⁹

กลองมโหระทึกที่พบในภาคเหนือตอนล่าง

ในประเทศไทยได้มีการสำรวจพบว่า มีการพบกลองมโหระทึกกระจายอยู่ทุกภาค ซึ่งจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และในครอบครองของเอกชนสามารถจำแนกตามแหล่งที่พบได้ดังนี้ ภาคกลาง 6 รายการ, ภาคเหนือ 8 รายการ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 รายการ, ภาคใต้ 11 รายการ, ไม่ทราบแหล่งที่พบ 15 รายการ และพบที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 1 รายการ¹⁰

จากข้อมูลของกรมศิลปากร พบว่า ได้มีการพบกลองมโหระทึกในเขตภาคเหนือ 8 รายการ และอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างถึง 6 รายการ แบ่งตามที่พบได้ ดังต่อไปนี้

1. ตำบลท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

มีการพบกลองมโหระทึกจำนวน 4 รายการในเขตตำบลท่าเสา สำหรับบริเวณที่พบนี้นจากการสำรวจของนักศึกษาคณะโบราณคดี ชมรมศึกษาวัฒนธรรมและโบราณคดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อ พ.ศ. 2507 พบว่าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีราษฎรขุดพบกลองมโหระทึกกลุ่มนี้พร้อมกับเครื่องใช้สำริด อาทิ กาน้ำ ช้อน กระต่ายและพรว้า ซึ่งบริเวณที่ขุดพบนี้น ปัจจุบันอยู่นอกโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ด้านหน้าในบริเวณที่เป็นวัดเกษมจิตตราราม ตำบลท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์¹¹

กลองมโหระทึกทั้ง 4 รายการที่พบนี้นี้มีลักษณะรูปทรง และลวดลายจัดอยู่ในประเภทกลองมโหระทึกแบบเฮเกอร์ 1 (Heger I) ซึ่งมีอายุอยู่ในราวศตวรรษที่ 7 – 3 ก่อนคริสต์ศักราช (200 ปีก่อนพุทธกาล – ราวพุทธศตวรรษที่ 2) ตามการกำหนดอายุในวัฒนธรรมดองซอน¹²

ปัจจุบันกลองมโหระทึก 3 รายการ ถูกเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ส่วนอีก 1 รายการ ถูกนำไปเก็บรักษาและจัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ปราจีนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

2. ตำบลนาเชิง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

บริเวณนี้มีการพบชิ้นส่วนหน้ากลองมโหระทึกจำนวน 1 รายการ โดยพบจากการขุดสระน้ำของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) เขตตำบลนาเชิง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ปัจจุบันถูกเก็บรักษาและจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

จากลักษณะรูปแบบและลายที่ปรากฏบนชิ้นส่วนหน้ากลองมโหระทึกนี้ สันนิษฐานได้ว่า อาจมีอายุโดยเปรียบเทียบกับรูปแบบกลองมโหระทึกในวัฒนธรรมดองซอนของเวียดนาม อยู่ในช่วงศตวรรษที่ 5 – 1 ก่อนคริสต์ศักราช (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 1 – 5)¹³

3. บ้านนาโบสถ์ ตำบลเชียงทอง อำเภอเมือง จังหวัดตาก

กลองมโหระทึกนี้ นายกล้าเด่นดวง ชาวบ้านนาโบสถ์ ได้ขุดพบในบริเวณบ้านนาโบสถ์ ต่อมา นาย สุทิน อรุณทอง ได้มอบกลองมโหระทึกดังกล่าวให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย เพื่อเก็บรักษาและจัดแสดง

⁸ เล่มเดิม, หน้า 26-27.

⁹ เล่มเดิม, หน้า 14-15.

¹⁰ เล่มเดิม, หน้า 27.

¹¹ เล่มเดิม, หน้า 44.

¹² โปรดอ่าน สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. กลองมโหระทึกในประเทศไทย. 2546, หน้า 44-64.

¹³ เล่มเดิม, หน้า 74.

กลองมโหระทึกใบนี้อาจเปรียบเทียบลักษณะรูปทรง และการตกแต่งลวดลาย รวมไปถึงการเจาะรูส่วนตัวกลอง และฐานกลองได้กับกลองมโหระทึกที่จัดแสดงใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาตินครศรีธรรมราช และ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติถลาง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งกำหนดอายุ โดยเปรียบเทียบกับกลองมโหระทึกในวัฒนธรรมดองซอน ของเวียดนามที่ผลิตขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 500 – 100 ปี ก่อนคริสต์ศักราช (พุทธศตวรรษที่ 1 – 5)¹⁴

กลองมโหระทึกที่พบที่ตำบลท่าเสา จังหวัดอุดรดิษฐ์

กลองมโหระทึกที่พบที่ตำบลนาเชิง จังหวัดสุโขทัย

(ที่มา : สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. กลองมโหระทึกในประเทศไทย, 2546.)

นอกเหนือจากกลองมโหระทึกทั้ง 6 รายการนี้แล้ว ยังมีการพบกลองมโหระทึกอีก 2 รายการในเขตบ้านบ่อหลวง ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ติดกับภาคเหนือตอนล่างทางด้านทิศเหนือของจังหวัดอุดรดิษฐ์

ลักษณะรูปทรง ลวดลายและประติมากรรมลอยตัวรูปกบที่ประดับหน้ากลองมโหระทึก พบว่า รูปทรงเป็นรูป

แบบกลองมโหระทึกที่คุ้นเคยในวัฒนธรรมดองซอน ส่วนลวดลายนั้นเป็นรูปแบบที่พบในกลองมโหระทึกที่คุ้นเคยที่สุด ส่วนประติมากรรมรูปกบเป็นรูปแบบที่พบในกลุ่มกลองวัฒนธรรมดองซอน อายุประมาณศตวรรษที่ 4 ก่อนคริสต์ศักราช – คริสต์ศตวรรษที่ 1 (พุทธศตวรรษที่ 1 – 6) นักวิชาการจึงสันนิษฐานว่า กลองมโหระทึก 2 รายการนี้อาจเป็นกลองที่ผลิตขึ้นในช่วงต้นประวัติศาสตร์ (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 6 – 11) และได้ใช้สืบทอดกันมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ (ราวพุทธศตวรรษที่ 12 – 13) เมื่อเลิกใช้แล้วจึงนำไปฝังดินพร้อมกับโบราณวัตถุประเภทเครื่องประดับ และชิ้นส่วนกระดูก¹⁵

กลองมโหระทึกที่พบที่ตำบลเชียงทอง จังหวัดตาก

แผนที่บริเวณที่พบกลองมโหระทึกในเขตภาคเหนือ

(ที่มา : สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. กลองมโหระทึกในประเทศไทย, 2546.)

กลองมโหระทึกกับเส้นทางโขง – สาละวิน ในยุคแรก

จากข้อมูลที่กำลังมาในส่วนของกลองมโหระทึกในภาคเหนือตอนล่าง จะพบว่ากลองมโหระทึกที่พบแทบทุกรายการ ล้วนแล้วแต่เป็นแบบกลองมโหระทึกในวัฒนธรรม

¹⁴ เล่มเดิม, หน้า 67.

¹⁵ เล่มเดิม, หน้า 33 และ 39

ครองซอนของเวียดนาม ซึ่งมีนักวิชาการสันนิษฐานว่ากลองมโหระทึกเหล่านี้ มีแหล่งผลิตอยู่บริเวณมณฑลกว๋างสีของจีนกับภาคเหนือของเวียดนาม เฉพาะที่พบในเวียดนามเรียก “วัฒนธรรมครองซอน”¹⁶

การพบกลองมโหระทึกในที่ต่างๆ ทั้งใกล้และไกล ล้วนสะท้อนให้เห็นเส้นทางคมนาคมที่มีการติดต่อไปมาหาสู่กันทั่วภูมิภาคทั้งทางบกและทางทะเล โดยเฉพาะทางบกนั้นมีการเดินทางจากยูนนาน ผ่านลงไปกว๋างสีและเวียดนาม ลัดเลาะตามลำน้ำเล็กๆ ในหุบเขาเข้ามาสู่ลาวและอีสาน จากนั้นข้ามเทือกเขาเพชรบูรณ์ที่จังหวัดเลยและพิษณุโลก ลงมาสู่ลำน่านานที่จังหวัดอุตรดิตถ์กับพิษณุโลก จึงพบมโหระทึกตามจุดต่างๆ เป็นระยะๆ¹⁷ ไปจนถึงลุ่มแม่น้ำปิงและเชื่อมเส้นทางไปยังลุ่มน้ำแม่น้ำสาละวินด้วย

นอกจากนี้ยังมีการพบลายเส้นเป็นรูปสลักและภาพเขียนสีที่เพิงผาและผนังถ้ำในเขตอำเภอนครไทย อำเภอชาติตระการและอำเภอนิมนะปราง จังหวัดพิษณุโลก และอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์ ลักษณะของรูปสลักและรูปเขียนตลอดจนแหล่งที่ทำขึ้นมีส่วนคล้ายคลึงเป็นอย่างเดียวกันกับรูปสลักที่พบในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ร่องรอยและหลักฐานทั้งหมดเหล่านี้ ย่อมยืนยันว่ามีผู้คนชนเผ่าเหล้ากอหลากหลายเคลื่อนไหว ย้ายถิ่นจากดินแดนสองฝั่งโขง โดยเฉพาะจากอีสาน เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณลุ่มน้ำน่านทางเขตอุตรดิตถ์มาถึงพิษณุโลก เมื่อราว 2,500 ปีมาแล้ว¹⁸

เมื่อพิจารณาจากแหล่งที่พบกลองกลองมโหระทึก ในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่าเป็นแนวเส้นทางการเดินทางจากลุ่มน้ำแม่น้ำโขงในเขตเมืองหลวงพระบางและเมืองเวียงจันทน์ ตัดตรงมายังลุ่มน้ำสาละวิน โดยเส้นทางโบราณนี้เริ่มต้นจากดินแดนทางตอนเหนือของเวียดนามหรือเขตวัฒนธรรมครองซอน ลงมายังดินแดนลุ่มน้ำโขง จากนั้นก็แยกเส้นทางออกเป็น 2 เส้น คือ

เส้นทางแรกจากเมืองหลวงพระบางลงมาข้ามเทือกเขาหลวงพระบางมายังลุ่มแม่น้ำน่านในเขตจังหวัดน่าน และเดินทางมายังเขตจังหวัดอุตรดิตถ์

ส่วนเส้นทางที่ 2 จากเมืองเวียงจันทน์และดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ข้ามเทือกเขาเพชรบูรณ์ มายังลุ่มแม่น้ำน่านในจังหวัดพิษณุโลก

ทั้งสองเส้นทางจะมีจุดบรรจบกัน ณ บริเวณใดบริเวณหนึ่งในเขตจังหวัดสุโขทัย (อาจจะบริเวณแถบเมืองเก่าสุโขทัยก็อาจเป็นได้) หลังจากนั้นก็เดินทางเข้าสู่ลุ่มแม่น้ำปิงในเขตจังหวัดตากและข้ามเทือกเขาถนนธงชัย บริเวณช่องเขาแถบด่านแม่ละเมาไปสู่ดินแดนในลุ่มแม่น้ำสาละวิน จะเห็นว่าตามรายการจะมีการพบร่องรอยการอยู่อาศัยหรือการเดินทางของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์หลายแห่ง และที่สำคัญคือผ่านตามบริเวณที่มีการพบกลองมโหระทึกตลอดเส้นทาง

เท่าที่ผู้เขียนทราบข้อมูลพบว่าในเขตประเทศพม่าในลุ่มแม่น้ำสาละวินยังไม่มีพบกลองมโหระทึก ทั้งนี้ก็คงเป็นเพราะสถานการณ์ทางการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี หากเหตุการณ์ทางการเมืองในพม่าสงบลง คงมีการค้นพบกลองมโหระทึกในเส้นทางโบราณ จากจังหวัดตากไปจนถึงดินแดนลุ่มน้ำสาละวินอย่างแน่นอน

เส้นทางการติดต่อของผู้คนจากลุ่มน้ำโขงสู่ลุ่มน้ำสาละวินในยุคแรก

(ที่มา : สุจิตต์ วงษ์เทศ. กรุงสุโขทัยมาจากไหน?, 2548)

บทสรุป

ข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นภาพอย่างชัดเจนว่ามีผู้คนจากลุ่มน้ำโขง เดินทางติดต่อกับผู้คนในลุ่มน้ำสาละวิน โดยผ่านลุ่มแม่น้ำน่านและลุ่มน้ำปิงมาแล้วอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 2,000 – 2,500 ปีมาแล้ว

นอกจากนี้ ยังพบว่าเส้นทางดังกล่าว เป็นเส้นทางการติดต่อคมนาคมระหว่างเขตแคว้นสุโขทัย โดยเฉพาะบริเวณ

¹⁶ สุจิตต์ วงษ์เทศ. กรุงสุโขทัยมาจากไหน?. 2548, หน้า 27.

¹⁷ สุจิตต์ วงษ์เทศ. คนไทยมาจากไหน?. 2548, หน้า 135.

¹⁸ สุจิตต์ วงษ์เทศ. กรุงสุโขทัยมาจากไหน?, หน้า 38.

ลุ่มน้ำน่านไปยังกลุ่มเมืองเวียงจันทน์ เวียงคำ (ชายฟอง) ในสมัยทวารวดีและลพบุรี¹⁹ สืบมาจนถึงสมัยสุโขทัยและอยุธยา รวมทั้งในปัจจุบันถึงแม้ว่าจะไม่มีเส้นทางคมนาคมหลักที่ทำให้เห็นภาพเส้นทางการติดต่อของผู้คนจากลุ่มแม่น้ำโขงและลุ่มแม่น้ำสาละวินในยุคแรกอย่างชัดเจน แต่หากมองจากสภาพทางภูมิศาสตร์แล้วก็จะเห็นช่องเขาต่างๆ ที่บางแห่งยังคงเป็นเส้นทางการติดต่อระหว่างชาวไทยกับชาวลาว หรือเส้นทางสายตาก – แม่สอ – เมียวดี ที่มีการพัฒนาจากเส้นทางโบราณจนเป็นถนนสายสำคัญในปัจจุบัน

ส่วนสาเหตุที่ผู้คนจากลุ่มแม่น้ำโขงเดินทางมาติดต่อกับผู้คนในลุ่มแม่น้ำสาละวินนั้น สาเหตุสำคัญคือการเดินทางมาหาแหล่งแร่โลหะที่ใช้ในการทำเครื่องมือเครื่องใช้อาวุธ รวมทั้งกลองมโหระทึก สาเหตุต่อมาอาจจะเกิดปัญหาจากการถูกรุกรานจากกลุ่มคนทางตอนใต้ของจีน ทำให้

เกิดการอพยพย้ายถิ่น ข้ามน้ำข้ามเขาเพื่อหาที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ และสาเหตุสุดท้ายคงเป็นเพราะการขยายอิทธิพลและเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมไปยังดินแดนอื่น เช่นเดียวกับอิทธิพลจากอินเดียและตะวันออกไกลที่ขยายเข้ามาทางทะเล ในช่วงระยะเวลาไล่เลี่ยกัน

บทความนี้จึงเป็นเสมือนการเปิดประตูย้อนไปให้เห็นภาพสะท้อนจากในอดีต โดยอาศัยกลองมโหระทึกที่พบในเขตภาคเหนือตอนล่างและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นหลักฐานทางโบราณคดีในการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเส้นทางการขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมและการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของผู้คนยุคแรกในดินแดนสุวรรณภูมิจากดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงเชื่อมโยงมาจนถึงลุ่มแม่น้ำสาละวินได้อย่างชัดเจนอีกหลักฐานหนึ่ง

กลองมโหระทึก

¹⁹ ศรีสักร วัลลิโภคม. ลุ่มน้ำน่าน ประวัติศาสตร์โบราณคดีของพิษณุโลก “เมืองเอกแตก”. 2546, หน้า 126.

บรรณานุกรม

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (บรรณาธิการ). แม่โขง – สาละวิน. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2551.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริและกัมปนาท ภักดีกุล (บรรณาธิการ). ลุ่มน้ำโขง : วิกฤต การพัฒนาและทางออก. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2549.
- ปราณี แจ่มขุนเทียน, สมคิด ศรีสิงห์ และจิราภรณ์ สถาปนาวรรณนะ. ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก. พิษณุโลก:เทศบาลนครพิษณุโลก (จัดพิมพ์), 2552.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. เมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.
- _____ ลุ่มน้ำน่าน ประวัติศาสตร์โบราณคดีของพิษณุโลก “เมืองเอกแตก”. กรุงเทพฯ : มติชน, 2546.
- _____. แอ่งอารยธรรมอีสาน. กรุงเทพฯ : มติชน, 2546. พิมพ์ครั้งที่ 4.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. กรุงสุโขทัยมาจากไหน?. กรุงเทพฯ : มติชน, 2548.
- _____. คนไทยมาจากไหน?. กรุงเทพฯ : มติชน, 2548.
- _____. “พลังลาว” ชาวอีสานมาจากไหน?. กรุงเทพฯ : มติชน, 2549.
- _____. สุวรรณภูมิ ต้นกระแสประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ : มติชน, 2549.
- สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. กลองมโหระทึกในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทอาทิตย์ โปรดักส์ กรุ๊ป จำกัด, 2546.

โลกาภิวัตน์ในเมืองมรดกโลก : กรณีเมืองหลวงพระบาง

รศ.ดร.สุภชัย สิงห์ยะบุศย์¹

หลวงพระบางเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง ซึ่งดำรงและดำเนินสืบทอดมาร่วม 13 ศตวรรษ นับตั้งแต่ขุนลอปฐมกษัตริย์ได้สถาปนาราชอาณาจักรลาวล้านช้าง เมื่อประมาณ พ.ศ.1293 เป็นต้นมา ด้วยการช่วงชิงเมืองช้างที่มีพื้นที่อันเหมาะสมต่อชัยภูมิการสร้างบ้านแปงเมืองจากพวกข่ากันฮาง และตั้งชื่อบ้านนามเมืองเป็นทางการว่า “ศรีสัตนาคนหุตอุมมะราชธานี”² โดยใช้ควบคู่กับนามเมืองช้างและเชียงคองเชียงทอง จนมาได้นามเรียกขาน “หลวงพระบาง” ในรัชสมัยพระเจ้าวิบูลราช หลังจากพระองค์ได้อัญเชิญพระบางสู่ “ศรีสัตนาคนหุตอุมมะราชธานี” นามจึงถูกเรียกขานเป็น “ศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง”³

ในทางกายภาพ “ศรีสัตนาคนหุตอุมมะราชธานี” ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่เป็นบริเวณพื้นราบแอ่งเขา ที่เกิดจากการบรรจบกันระหว่างสายน้ำคานกับแม่น้ำโขง หรือบริเวณ “สบคาน” ด้วยเหตุนี้ผังเมืองหลวงพระบางจึงมิได้มีรูปร่างสี่เหลี่ยม รูปกลม หรือรูปร่างแนบชิดอย่างเมืองโบราณที่เคยยิ่งใหญ่อื่นๆ ในอุษาคเนย์ หากแต่หลวงพระบางกลับมีผังเมืองทอดยาวไปตามชายฝั่งลำน้ำโขง จากทิศตะวันตกเฉียงเหนือ แล้วอ้อมวงลงมาทางทิศตะวันออก โดยมีสายน้ำคาน แม่น้ำโขงและแนวภูเขาที่โอบล้อมทุกด้านเป็นกำแพงเมืองธรรมชาติ และมีภูเขาลูกเล็กเสมือนเข็มหมุดผุดขึ้น ณ ใจกลางเมือง

ผู้นำและชาวเมืองเชียงคองเชียงทอง (นามเดิมของหลวงพระบาง) ในอดีตได้ผสมผสานความหมายระหว่างลักษณะภูมิประเทศของเมืองและความเชื่อ ตั้งเป็นมงคลนามแก่เมืองหลวงของอาณาจักรว่า “ศรีสัตนาคนหุตอุมมะราชธานี” ซึ่งเป็นชื่อที่เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์นาค สืบเนื่องมาจากความเชื่อดั้งเดิมที่บันทึกไว้ในตำนานกำเนิดแม่น้ำโขงว่าแม่น้ำสายนี้เกิดจากผลงานการขุดควักของนาคใหญ่ผู้มีนามว่า พระยาศรีสัต-นาค กอปรกับภูมิลักษณะของภูมิประเทศบริเวณ

ชุมชนเชียงคองเชียงทองก็มีลักษณะเค้ารูปของพญานาค โดยตีความ “งอนหมื่นหลวงเท่าสบโขงเป็นหางพญานาค สบคานน้ำของกำเฉียงเหนือเป็นหัวนาค” นอกจากการเรียกนามอิงกับพญานาคแล้ว ชาวเชียงคองเชียงทองยังได้ประกอบพิธีการบูชาพญานาคและเคารพน้ำโขงด้วยการทำพิธีไหลเรือไฟในเดือน 11 เป็นประจำทุกปีตราจนปัจจุบัน ส่วนคำว่า “ล้านช้าง” และ “ร่มขาว” ที่ปรากฏในชื่อเต็มของอาณาจักรลาวแห่งนี้ มีที่มาจากการเป็นสัญลักษณ์ที่เดิมเป็นมงคลนามให้กับ “ศรีสัตนาคนหุตอุมมะราชธานี” ครั้งเมื่อเชียงคองเชียงทองรับพุทธศาสนาไว้อย่างเต็มตัวแล้ว ด้วยนอกจากดินแดนแถบนี้จะมีช้างป่าที่ส่วนหนึ่งถูกจับมาเป็นช้างศึกและช้างงานจำนวนมากมาแล้ว ช้างเผือกกับร่มขาวหรือเสวตฉัตร ยังเป็นมงคลสัญลักษณ์แห่งอำนาจและบารมีของกษัตริย์เจกองค์การยึดถือของพุทธอาณาจักรเพื่อนบ้าน เช่น อุรุทยา ล้านนาและพม่า⁴

หากพิจารณาในเชิงอัตลักษณ์จะพบว่า “ความเป็นหลวงพระบาง” ที่กำเนิด ดำรงอยู่และดำเนินมา เกิดจากการประสานสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเฉพาะตัวของภูมิทัศน์อำนาจทางการเมืองการปกครองอาณาจักร และระบบกษัตริยราช ที่ผูกพันอำนาจกับระบบความเชื่อถือศรัทธาอันประกอบด้วยพุทธศาสนา ผีหลวงและพราหมณ์วิถี กล่าวคือ ระบบกษัตริย์ที่ปักศูนย์อำนาจอยู่ ณ หลวงพระบาง มีส่วนสำคัญทำให้หลวงพระบางได้เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาค⁵ เป็นที่ประชุมของนักปราชญ์ราชบัณฑิตสาขาวิทยาการต่างๆ มีนักการทหาร ช่างศิลปกรรมสาขาเครื่องโลหะ เครื่องถักทอ เครื่องไม้ คุริยางคศิลป์ และนาฏศิลป์กรรม รวมไปถึงความวิจิตรแห่งอาหารการกิน

ในด้านพุทธศาสนา นับตั้งแต่พระเจ้าฟ้างุ้มโปรดให้พระมหาปีสมันต์จากกัมพูชานำพุทธศาสนาเข้ามาสถาปนา ณ เมืองเชียงทอง เจ้ามหาชีวิตทุกพระองค์ของหลวงพระบางต่างล้วนเสกสร้างพุทธศาสนาทั้งด้านศาสนวัตถุ เผยแพร่

¹ อาจารย์คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² สิลลา วีระวงษ์ ประวัติศาสตร์ลาว กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2540

³ เสรี ดันศรีสวัสดิ์ สืบสายดีหลวงพระบาง กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว, 2544 หน้า 19 จิระนันท์ พิตรปรีชา

“ศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง” ใน หลวงพระบางหัวใจของล้านช้าง กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภัทรธร, 2544 หน้า 27

⁴ จิระนันท์ พิตรปรีชา “ศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง” ใน หลวงพระบางหัวใจของล้านช้าง กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภัทรธร, 2544 หน้า 27

⁵ โยชิยุกิ มาซุฮาร่า ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของราชอาณาจักรลาวล้านช้าง กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2546

พุทธธรรมคำสอนและดำเนินพุทธศาสนาเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับราชพิธีเสมอมาดังวัดที่ปรากฏในเขตเมืองเก่า(เขตอนุรักษของสำนักงานมรดกโลกปัจจุบัน) ขนาดประมาณ 2 ตารางกิโลเมตรเศษ มีวัดที่มีภิกษุสงฆ์ดำรงพุทธวัตรถึง 54 วัดในปัจจุบัน⁶ วัดสำคัญที่รู้จักกันดี เช่น วัดเชิงทอง วันวิฆเนศวร วัดธาตุ วัดกุลี วัดแสนสุขาราม ฯลฯ และสำหรับในส่วนของผีหลวง (บางทีก็เรียกว่าผีเทวดาหลวง) ของชาวหลวงพระบางคือ “ปู่เยอย่าเยอ” ซึ่งเป็น “ตัวละคร” ที่มีบทบาทสำคัญต่อประเพณีพิธีกรรมหลวงของชาวหลวงพระบาง ปู่เยอย่าเยอจะถูกนำเอาหุ่นสัญลักษณ์มาร่วมประกอบพิธีในประเพณีบุญปีใหม่พร้อมกับความเชื่อแบบพราหมณ์วิถีคือเรื่องราวเกี่ยวกับศักระท่านกบิลพรหมที่ถูกตัดเศียรจากการทำพินันปัญญากับธรรมบาลกุมาร นอกจากนี้ยังมีส่วนประกอบอื่นๆ ที่ถือเป็น “ตัวบทย่อย” ในบริบทใหญ่ที่ทำให้เกิด “ความเป็นหลวงพระบาง” อีกหลากหลายตัวบท

ผานกแอ่น “ผา” ที่ถูกนิยามด้านการช่วงชิงความเป็น “นาย” และ “ข้อยข้า” ระหว่างไทลาวกับบอสโตรเอเชียติก

ภาพงานบุญปีใหม่ของหลวงพระบาง

ประเด็นสำคัญอยู่ที่ “ตัวบท” ที่หลากหลายดังกล่าวได้ถูกชาวหลวงพระบาง “ประดิษฐ์สร้าง” ทั้งด้วยการปรับปรนจากตัวบทที่ใช้ร่วมในพื้นที่อื่น และตัวบทที่ถูกเสกสร้างเฉพาะพื้นที่หลวงพระบาง อาทิ กรณีปู่เยอย่าเยอและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เช่น ถ้ำตึง ลำน้ำคาน บริเวณผาบังที่อยู่ของนาคนหนึ่งนาม “อ้ายคำหล้า” ธาตุหลักเมืองบนจอมภูลี ฯลฯ ตัวบทเหล่านี้ ต่างล้วนส่งผลย้อนกลับเพื่อเสกสร้างชาวหลวงพระบางให้มีอัตลักษณ์เฉพาะตน ตามกาลและเทศะต่างๆ อันหลากหลายในแต่ละวงรอบปีเสมอมา

ความหลากหลายและรุ่มรวยด้านลีลาวัฒนธรรมของชาวหลวงพระบาง อันเกิดจากการสืบสร้างและประสานความหมาย ระหว่างภูมิทัศน์และกิจกรรมชีวิตสังคมพร้อมกับการแสดงออกในกิจกรรมทางประเพณีพิธีกรรมตามฮีต 12 คอง 14 ไม่ต่างไปจากผู้คนในสายวัฒนธรรมไทลาวกลุ่มอื่นเท่าใดนัก ต่างเพียงลักษณะเฉพาะตัวของหลวงพระบางคือ การที่ชาวหลวงพระบางได้เชื่อมโยงลักษณะการร่วมทางวัฒนธรรมสู่การประสานกับพื้นที่เฉพาะทางภูมิทัศน์ได้อย่างน่าสนใจ ส่งผลให้ “พื้นที่หลวงพระบาง” เป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยร่วมระหว่างผู้คนและ “ตัวละคร” ด้านความเชื่อที่ถูกกำหนดด้วยภูมิทัศน์เฉพาะพร้อมการสถาปนา “ความหมายศักดิ์สิทธิ์” สถิตไว้เป็นกรณีๆ อาทิ บริเวณผังเมืองรวมที่ถูกมองเป็นรูปพญานาคสบคาน ผาบัง ภูลี ถ้ำตึง ผานกแอ่น ฯลฯ ผู้คนชาวหลวงพระบางจึงเสมือนอยู่ใน “อ้อมกอด” และ “สายตา” ของ “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” ตลอดเวลา

⁶ ทองเจียน ชื่นพัน (หัวหน้าฝ่ายต่างประเทศ แขวงหลวงพระบาง) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ สุภชัย สิงห์ยะบุศย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่เมืองหลวงพระบาง เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2547

ประการสำคัญ ด้วยบทแห่งพื้นที่อันศักดิ์สิทธิ์แต่ละแห่ง จะถูกร้อยประสานในกิจกรรมพิธีกรรมต่างๆ อย่างเป็น เอกภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางปฏิบัติ พื้นที่ทางกายภาพ ที่ถูกให้ความหมายศักดิ์สิทธิ์ไว้แล้วก็ไม่อาจถูก “เคลื่อนย้าย” ออกจากจุดเดิมได้ “พื้นที่” และ “ผู้คน” ของหลวงพระบาง จึงเสมือนถูกกำหนดให้สถิตอยู่ในลักษณะ “Land Lock” “ความเป็นเมืองหลวงพระบาง” จึงถูก “ปม” ด้วยโครงสร้าง หลักคือ ระบบกษัตริย์ พุทธศาสนา ฝี และพราหมณ์วิถีบน พื้นที่ (ที่เป็น Land Lock) อย่างสงบ อบอุ่น ร่มเย็น มาตั้งแต่ ครั้งปฐมกษัตริย์และเข้มข้นด้วยพุทธศาสนาดังแต่ครั้ง รัชสมัยพระเจ้าฟ้างุ้ม กษัตริย์องค์ที่ 22 ของลาว ซึ่งขึ้นครอง อาณาจักรล้านช้างแทนพระเจ้าอา ตั้งแต่ปี พ.ศ.1896 และได้ จัดการปกครองล้านช้างอย่างไพบูลย์⁷ พร้อมกับการอัญเชิญ พุทธศาสนาและศิลปวิทยาการจากกัมพูชาขึ้นมาสถาปนา ณ “ศรีสัตนาคนหุตอุมะราชธานี”

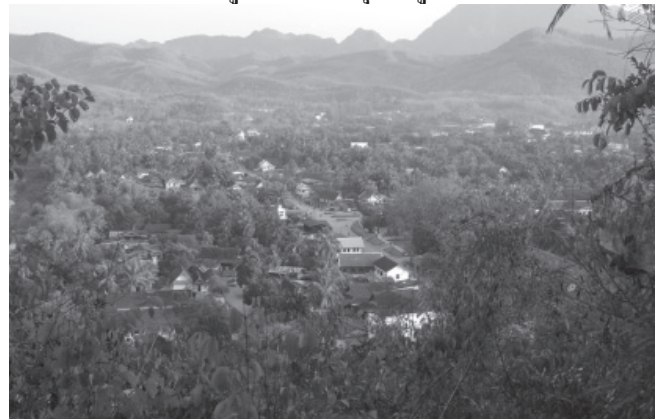
แม้เวลาจะล่วงมาถึง 13 ศตวรรษ แต่กาลก็ยังไม สามารถขยับย้าย “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” ของหลวงพระบางไปได้ แม้เพียงเขื่อนสิ่งที “เวลา” กระทำต่อหลวงพระบางได้ก็คือ การเป็นสะพานทอดรับตัวแปรภายนอกเข้าสู่หลวงพระบาง เป็นระลอกๆ ทำให้หลวงพระบางได้ “ปรับปรนตนเอง” หรือ “ถูกปรับปรน” ด้วยปัจจัยภายนอกที่วิวัฒนามาสู่หลวง พระบางในแต่ละช่วงตอนของเวลา

หากพิจารณาเชิงประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ครั้งสมัยพระเจ้า ฟ้างุ้มเป็นต้นมา ตัวแปรสำคัญที่สั่นคลอนและส่งผลกระทบต่อ การปรับปรนบุคลิก “ความเป็นหลวงพระบาง” มี 4 ครั้งใหญ่ๆ คือ

1. เหตุการณ์ใหญ่ในประวัติศาสตร์ไทยยุคต้น รัตนโกสินทร์ ที่หลวงพระบางเข้ามาเกี่ยวข้องกับพัวพันด้วย ได้แก่ การลุกขึ้นสู้เพื่อกู้อิสรภาพของเจ้าอนุวงศ์แห่ง เวียงจันทน์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว อีกทั้งยังเป็นเหตุการณ์ที่ตอกย้ำความขัดแย้งระหว่างไทยกับ เวียดนามด้วย ในการปราบปรามเจ้าอนุวงศ์ของฝ่ายไทยนั้น ราชสำนักหลวงพระบางได้หนุนช่วยอย่างเต็มที่เนื่องจากมี เหตุขัดแย้งกับเวียงจันทน์มาก่อน เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ กรุงเทพฯ กับหลวงพระบางมีความสนิทแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และเมื่อกองทัพไทยขึ้นไปปราบปรามเจ้าอนุวงศ์ที่เมืองสิบสอง พันนาในปี พ.ศ. 2390 ก็ได้กวาดต้อนครอบครัวไทลื้อ ฝายปฏิบัติกิจจำนวนมากมาฝากไว้ในเขตแขวงหลวง

ภูสีและพระราชอุโมงค์

ภูมิทัศน์และทัศนียภาพเมืองหลวงพระบาง (มองจากยอดภูสี)

พระบาง⁸ ทำให้หลวงพระบางมีชาวไทลื้อมาเป็นปัจจัยเพิ่ม ด้านการเสริมสร้างชีวิตวัฒนธรรมของหลวงพระบาง

2. เหตุการณ์แข่งขันล่าขยายอาณานิคมระหว่างอังกฤษ กับฝรั่งเศสในภูมิภาคอินโดจีน ทางฝรั่งเศสได้ส่งคณะ สำรวจของการ์เนียร์ออกจากพนมเปญขึ้นมาตามลำน้ำโขง เพื่อหาความเป็นไปได้ในการใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นทาง คมนาคมค้าขายเพื่อเปิดทางเข้าประตูหลังของจักรวรรดิจีน ระหว่างทางการ์เนียร์ได้พบสภาพความอ่อนแอทางการเมือง ของหลวงพระบาง ทั้งๆ ที่หลวงพระบางมีพื้นฐานทาง เศรษฐกิจจากการเป็นศูนย์กลางการค้าของกลุ่มน้ำโขงช่วงนั้น จึงคิดจะขยายอิทธิพลจากเวียดนามและกัมพูชาสู่ดินแดน ลาวเหนือ ด้วยการแข่งขันกับกองทัพไทยในการปกป้องช่วย เหลือเจ้ามหาชีวิตอุ่นคำและชาวหลวงพระบาง ให้รอดพ้น จากการบดขยี้อย่างหนักของพวกจีนฮ่อ แล้วในที่สุดหลวงพระบาง กับดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงทั้งหมดก็ตกเป็นเมืองขึ้นของ ฝรั่งเศส ฝรั่งเศสได้รวบรวมดินแดนลาวฝั่งซ้ายเป็น หนึ่งเดียว มีฐานะเป็นรัฐสมาชิกของสหภาพอินโดจีน

⁷ สุนเด โททิสาน ปะหวัดสาตลาว กำแพงนครเวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ, 2000 หน้า 81 – 89

⁸ จิระนันท์ พิตรปรีชา “ศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง” ใน หลวงพระบางหัวใจของล้านช้าง กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภัทรธร, 2544 หน้า 34

ตั้งทำการเมืองหลวงในเวียงจันทน์ แต่มีเจ้ามหาชีวิตแห่งหลวงพระบางเป็นประมุข⁹ พร้อมกันนี้ ฝรั่งเศสได้ใช้หลวงพระบางเป็นที่ตั้งสถานกงสุลของตนเพื่อดูแลผลประโยชน์และผู้คนฝรั่งเศสในพื้นที่ส่วนนี้

62 ปี ของการครอบครองลาว (พ.ศ.2436 – 2498) สำหรับด้านกายภาพในหลวงพระบาง ฝรั่งเศสได้เสกสร้างปรากฏการณ์เชิงวัตถุที่เป็นตัวแปรใหม่หลายอย่าง อาทิ การสร้างพระราชวังแบบอาคารฝรั่งหลังคาลาว การตัดถนนเป็นกรอบเขตตามแบบผังเมืองตะวันตก การก่อสร้างตึกแบบ “ตึกซี่” หรือที่รู้จักกันในนาม “อาคารแบบอาณานิคม” เป็นสถานที่ราชการ ร้านค้าและที่พักของชาวฝรั่งเศสและผู้ที่ปกครอง การสร้างสะพานเหล็กเชื่อมสองฝั่งแม่น้ำคานพาดทับบริเวณ “ผาบ้ง” พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นนิวาสสถานของ “อ้ายคำหล้า” นาคาผู้เฝ้าลำนําคาน¹⁰ นอกจากนี้ ฝรั่งเศสยังทิ้งร่องรอยวัฒนธรรมการกิน คือ “ปาเต้” หรือข้าวจีที่เป็นคู่แฝดกับกาแฟลาว ซึ่งได้ผูกพันกับวิถีการกินยามเช้าของชาวหลวงพระบางจำนวนหนึ่ง

3. เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองจากประชาธิปไตยสู่ระบอบสังคมนิยมในปี พ.ศ.2518 เหตุการณ์ครั้งนี้มิได้เป็นตัวแปรที่กระทบกับโครงสร้างทางความเชื่อและประเพณีวัฒนธรรมหลวงพระบางเท่าใดนัก ทั้งนี้เพราะประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ที่ดำเนินอยู่ภายใน “พื้นที่เมืองหลวงพระบาง” ก็ยังคง “ดำรง” และ “ดำเนิน” อยู่เช่นเดิม แต่การที่ผู้เขียนกำหนดให้เป็นหนึ่งในตัวแปรที่ส่งผลต่อ “ความเป็นหลวงพระบาง” ก็คือ นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง “ตัวละคร” ในประเพณีพิธีกรรมสำคัญๆ ที่เป็นราชพิธีได้ปลาสนาการไป อาทิ ประเพณีแข่งเรือ ประเพณีทอดกฐินหลวง โดยเฉพาะประเพณีบุญปีใหม่ ที่ปกติจะต้องมี “เจ้ามหาชีวิต” เป็นตัวละครเอกในการเสด็จร่วมขบวน เช่น การอัญเชิญพระบางออกมาทรงน้ำ แต่หลังปี พ.ศ. 2518 พิธีกรรมดังกล่าวได้เหลือเพียงขบวนแห่ที่ดำรงความเป็น “ราชพิธี” หากแต่ปราศจาก “ราชาธิราช” ร่วมขบวน และอีกประการหนึ่งคือ การปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ซึ่งเป็นการเปลี่ยน “ความหมาย” ให้กับ “ตัวบท” สำคัญ 2 สิ่ง คือ พระราชวังกับพระบาง กล่าวคือ ครั้นลาว

อาคารแบบอาณานิคมที่เมืองหลวงพระบาง

เปลี่ยนแปลงการปกครองเจ้ามหาชีวิตต้องสละราชบัลลังก์และทรงทิ้งพระราชวังหนีภัยไปอยู่ต่างประเทศ พระราชวังอันเป็นสัญลักษณ์ “อำนาจแห่งอาณาจักร” ถูกปรับเปลี่ยนให้กลายเป็น “หอพิพิธภัณฑ” ที่ประชาชนและนักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้และ “พระบาง – พุทธปฏิมาศักดิ์สิทธิ์คู่อาณาจักร” ก็ได้ถูกนิยามความหมายให้กลายเป็น “วัตถุมีค่า” จึงต้องถูกนำมาเก็บ “แสดง” ไว้ในพิพิธภัณฑ (ซึ่งก็คือพระราชวังเดิม) ด้วยกระนั้น ด้วยความคงมั่นในระบบพิธีกรรมของหลวงพระบางยังคงเหนียวแน่น เมื่อถึงกาลสำคัญใน 1 รอบปีคือวันขึ้นปีใหม่ พระบางก็ยังคงทำหน้าที่เป็น “พุทธปฏิมาศักดิ์สิทธิ์คู่หลวงพระบาง” ให้กับชาวหลวงพระบางเช่นเดิม

นัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่มีผลต่อหลวงพระบาง จึงเป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทและตัวละคร หรือการ “ปรับปรน” ให้เหมาะสมกับบริบทใหม่มากกว่า การรื้อทำลายทิ้งและการปรับปรนดังกล่าวก็ยังคงดำเนินอยู่ภายในพื้นที่เขตเมืองหลวงพระบางดั้งเดิม อีกทั้งยังเป็นการปรับปรนโดยอิทธิพลการกำหนดของ “คนหลวงพระบาง” เป็นสำคัญ

4. นโยบายจินตนาการใหม่ของภาครัฐ ประจวบกับโลกาภิวัตน์สู่หลวงพระบาง ปรากฏการณ์ครั้งนี้ถือเป็นการปรับตัวและปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ต่อ “ความเป็นเมืองหลวงพระบาง” อันมีเหตุมาจากหลวงพระบางได้ถูก “ทำให้เปลี่ยนแปลง” ด้วยความคิด การกระทำอำนาจและอิทธิพล

⁹ จิระนันท์ พิตรปรีชา (อ้างแล้ว) หน้า 35

¹⁰ คงวันดี มิตติยาพอน (รองหัวหน้าฝ่ายวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ สุกชัย สิงห์ยะบุศย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่เมืองหลวงพระบาง เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2547

จาก “คนภายนอกหลวงพระบาง” ซึ่งมีพลังเชิงการเปลี่ยนแปลงมากกว่าอำนาจจาก “คนหลวงพระบาง” ดังที่เคยเป็นมา

กล่าวคือ ตั้งแต่ลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2518 ลาวได้ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมและค้าขายกับเครือข่ายประเทศสังคมนิยมด้วยกันเท่านั้น ซึ่งทำให้เกิดข้อจำกัดหลายด้าน ทำให้ลาวได้หันมาปรับเปลี่ยนแนวคิดทางเศรษฐกิจของตนที่รู้จักกันในนามแนวคิด “จินตนาการใหม่” ของรัฐบาลลาวเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 ที่ลาวเปิดประตูคบค้ากับประเทศทุนนิยมเสรี พร้อมกับเสนอตัวเข้าเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศหลายองค์การ เช่น สมาชิก IMF สมาชิก Non – Aligned Movement สมาชิกธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) รวมทั้งการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ในปี พ.ศ. 2540¹¹

การปรับนโยบายประเทศครั้งใหญ่ของลาวคราวนี้ ลาวได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ จากข้อจำกัดที่ชายแดนประเทศถูกแวดล้อมด้วยประเทศอื่น โดยปรับวิถีชีวิตที่อาณาเขตประเทศอยู่ในสภาพ Land Lock จากประเทศรอบข้างสู่การเป็น Land Link ให้กับประเทศข้างเคียง ด้วยการเปิดพื้นที่ประเทศให้ลาวเป็นศูนย์กลางด้านต่างๆ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์¹² ผลจากนโยบายดังกล่าวก่อให้เกิดสะพานมิตรภาพไทยลาวที่ได้รับการสนับสนุนทุนก่อสร้างโดยออสเตรเลียในปี พ.ศ. 2537 การบูรณะถนนหมายเลข 3 จากที่สร้างไว้ตั้งแต่สมัยฝรั่งเศสครอบครองจากหลวงพระบางจนจรดบ้านเวินคาม หมู่บ้านใต้สุดประเทศเขตเมืองโขง แขวงจำปาสัก ประการสำคัญหลวงพระบางได้ถูกกำหนดและเปิดตัวสู่การต้อนรับนักท่องเที่ยว ด้วยกระบวนการกำหนดนิยาม “ความหมาย” และการยกภาพความหมายหลวงพระบางมา “บูรณะ” และ “นำเสนอ” ทั้งโดยภาครัฐบาลลาว ชาวหลวงพระบาง และคนอื่น อาทิ¹³

- หลวงพระบางเมืองประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของเอเชียอาคเนย์

- หลวงพระบาง “หัวใจ” ของอาณาจักรล้านช้าง (หนังสือเกี่ยวกับหลวงพระบางที่ขายดีเล่มหนึ่ง)

- หลวงพระบาง บ้านผา เมืองภู่อารยธรรม ล้านช้าง (คำขวัญของเมืองหลวงพระบาง)

- หลวงพระบาง 1 ใน 8 ของเมืองที่สวยงามที่สุดในโลก

- หลวงพระบางเมืองมรดกโลก (สำนักงานเมืองมรดกโลก ยูเนสโก องค์การสหประชาชาติ) ฯลฯ

สำหรับการ “นิยาม” ความหมายใหม่ของหลวงพระบางที่ส่งผลเชิงตัวแปรและมีพลังอำนาจเชิงปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรมและส่งผลต่อ “ความเป็นหลวงพระบาง” มากที่สุดคือ “หลวงพระบางเมืองมรดกโลก” ซึ่งสำหรับกรณีการที่หลวงพระบางได้ถูกสถาปนาเป็น “เมืองมรดกโลก” ดร.บุญเที่ยง สิริปะพันธ์ (คนหลวงพระบาง) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนวิจิตตะก่าแห่งชาติ ดูแลด้านกรมศิลปากรของลาว ทำหน้าที่ด้านการเสนอหลวงพระบางสู่ความเป็นเมืองมรดกโลก และเป็นตัวแทนฝ่ายรัฐบาลลาวในสำนักงานมรดกโลกหลวงพระบางด้วยนั้น ท่านกล่าวถึงการได้มาซึ่งตำแหน่งเมืองมรดกโลกของหลวงพระบาง ว่า

“... หลวงพระบางมีลักษณะเฉพาะที่สามารถเก็บรักษารูปแบบของวิถีชีวิตที่เป็นแบบอย่างของชาวพุทธศาสนิกชนที่ดำรงชีวิตผูกพันกับภูมิประเทศ สถาปัตยกรรมทั้งแบบของลาวล้านช้างและแบบอาณานิคมไว้ได้อย่างชัดเจนที่สุด ความพิเศษข้างต้นจึงทำให้หลวงพระบางได้รับการยกเป็นตัวอย่าง ในฐานะเมืองที่สามารถเก็บรักษาปกป้องรักษามรดกความเป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไว้ได้ หลวงพระบางจึงได้รับการยกย่องจากองค์การยูเนสโกให้เป็น The Best Preserved City in South – East Asia มาตั้งแต่ปี 1990 (พ.ศ.2533) และได้รับการสถาปนาให้เป็นเมืองมรดกโลก ในปี 1998 (พ.ศ. 2541) ด้วยการเข้าเกณฑ์เมืองมรดกโลกที่แตกต่างจากแหล่งมรดกโลกอื่นๆ นั่นคือ ยูเนสโกได้นับรวมเอาชีวิตแท้จริง วัฒนธรรมที่ปฏิบัติอยู่ของชาวหลวงพระบางที่ปรากฏจริงๆ ในปัจจุบันเป็นส่วนประกอบสำคัญในความเป็นมรดกโลกด้วย¹⁴ ”

¹¹ ศุภชัย สิงห์บุญบุษย์ ลาวตอนล่าง กรุงเทพฯ:โครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค, 2545 หน้า 29-33

¹² วีระพงษ์ รามางกูร “ลาว-สมาชิกใหม่อาเซียน” ใน สารมิตรภาพไทย-ลาว 7(1)ม.ค.-มี.ค.2543 ,มปท, 2544 หน้า 33

¹³ สรุปจากงานสัมมนาศิลปินลาวไทยเขียนเมืองมรดกโลก ณ วิทยาลัยครูเมืองหลวงพระบาง 15 มีนาคม พ.ศ.2547

¹⁴ บุญเที่ยง สิริปะพันธ์ (ผู้อำนวยการโรงเรียนวิจิตตะก่าแห่งชาติลาว) บรรยายในงานสัมมนาศิลปินลาวไทยเขียนเมืองมรดกโลก ณ วิทยาลัยครูเมืองหลวงพระบาง 15 มีนาคม พ.ศ.2547

ไม่ว่า “ความเป็นเมืองหลวงพระบางที่แท้จริง” จะต่างหรือตรงกับความหมายจากการนิยามและสถาปนา “ความเป็นเมืองมรดกโลก” ของฝ่ายมรดกโลก องค์การยูเนสโก สหประชาชาติหรือไม่ก็ตาม ปรัชญาการณันเป็นผลจากการนิยาม หรือได้มาซึ่ง “หลวงพระบางเมืองมรดกโลก” ก็ได้ทำให้ “คนอื่น” อันก่อปรด้วยชาวลาว (นอกเขตเมืองหลวงพระบาง) และ “ชาวโลก” หรือแม้แต่ “ชาวหลวงพระบาง” เอง ต่างก็ “จับจ้อง” (gaze) หลวงพระบางของตนอย่างเพ่งพินิจและส่งผลเชิงปฏิบัติติดตามมาอย่างหลากหลายที่ส่งผลต่อหลวงพระบางอย่างชัดเจนและทันควันก็คือ “หลวงพระบางเมืองมรดกโลก” ได้ทำให้ทุกคนที่ “ได้ยิน ได้ฟัง ได้รับรู้” ใครไปเยือนในเป้าหมายที่แตกต่างกัน บางคน (และบางหน่วยงาน) ต้องการไปเยือนเพื่อการไป “บริโภคร” ความเป็น “เมืองมรดกโลก” ของหลวงพระบาง ในขณะที่บางคน (และบางหน่วยงาน) ต้องการไปเตรียมการหรือจัดกระทำเพื่อ “รองรับ” หรือ “ให้บริการ” ความต้องการการบริโภครของคนกลุ่มอื่น ขณะที่บางกลุ่มจะเข้ามาพร้อมกับกฎระเบียบเพื่อควบคุมวิถีชีวิตของชาวหลวงพระบางให้ดำรงและดำเนินอยู่ภายใต้กรอบกำหนดของระเบียบการเป็นเมืองมรดกโลก ฯลฯ และอื่นๆ จนดูประหนึ่งว่า “หลวงพระบางกลายเป็นหัวใจของอุษาคเนย์” ใน “บริบทของโลกยุคโลกาภิวัตน์” ไป

ท่านทองเจ็ญ ชื่นพัน หัวหน้าฝ่ายต่างประเทศ แขวงหลวงพระบาง ได้กล่าวถึงหลวงพระบาง หลังปี พ.ศ. 2541 ที่ถูกยกเป็นเมืองมรดกโลก ว่าองค์ประกอบของเมืองหลวงพระบางได้แปรเปลี่ยนไปจากเดิมมาก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรองรับคนต่างถิ่นต่างชาติอย่างเร่งรัด พร้อมไปกับความเข้มงวดในการอนุรักษ์ปกป้องรักษารูปแบบดั้งเดิมของตัวเมืองในเขตอนุรักษ์ การปรับตัวของชาวเมืองหลวงพระบางกับคลื่นคนต่างชาติ และกฎระเบียบของสำนักงานเมืองมรดกโลก ท่านทองเจ็ญกล่าวว่า ในงานประเพณีบุญปีใหม่

เมื่อปี 2000 หรือ พ.ศ. 2543 ที่ทางรัฐบาลลาวจัดให้เป็น Visit Laos Year เกิดปาฏิหาริย์ที่ปริมาณของคนต่างถิ่นกับคนต่างชาติใน “พื้นที่” ของหลวงพระบางมีมากพอๆ หรืออาจจะมากกว่าคนหลวงพระบาง จนท่านทองเจ็ญซึ่งเป็นชาวหลวงพระบางรู้สึกตกใจกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเบื้องหน้า¹⁵ กระนั้นท่านก็ยังแสดง “ความยินดี” ที่เป้าหมายการท่องเที่ยวของหลวงพระบางและของประเทศทะลุเกินเป้าหมาย

นอกจากนี้ หากจะพิจารณาพร้อมกับข้อมูลร้านอาหารและที่พัก ที่ เสรี ดันศรีสวัสดิ์¹⁷ ได้รวบรวมไว้ในหนังสือ “สบายดีหลวงพระบาง” ว่า เฉพาะในเขตตัวเมืองหลวงพระบางมีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารต่างประเทศ 55 ร้าน มีทั้งอาหารยุโรป อาหารอินเดีย ไทย จีน ฯลฯ หรือมีอาหารทุกชนิดที่พึงจะมีในเมืองท่องเที่ยว มีเรือนพักที่แทรกตัวอยู่ในเขตอนุรักษ์หรือเขตกำหนดมรดกโลก 134 เรือนพัก มีโรงแรม 17 แห่ง มีบริษัททัวร์ทั้งของลาวและต่างประเทศ 6 บริษัท (ในส่วนใหญ่มีบริษัทข้ามชาติ “ดิทเฮลล์” รวมอยู่ด้วย) มีร้านอินเทอร์เน็ต 57 ร้าน ฯลฯ ข้อมูลดังกล่าวแม้จะไม่ใช่ข้อมูลล่าสุด แต่ก็พอจะเป็นกระจกส่องให้เห็นปริมาณ “คนต่างถิ่น” ที่เข้าสู่หลวงพระบาง ซึ่งเป็นเมืองที่มีประชากรเพียง 16,000 คนเศษ¹⁸

ประการสำคัญ หากคำว่า “โลกาภิวัตน์” (Globalization) หมายถึง “การเปลี่ยนไปสู่ความเป็นสากล”¹⁹ หรือถูกทำให้กลืนกลาย (Assimilation) ไปตามกระแสโลก การเข้าสู่หลวงพระบางของ “คนต่างถิ่น” จำนวนมากนั้น พวกเขาย่อมนำเอา “ความต่างแบบทางวัฒนธรรม” (Cultural Heterogeneity) เข้าสู่หลวงพระบางเป็นสัดส่วนตามจำนวนคนต่างถิ่นด้วย และจากข้อมูลทางกายภาพข้างต้นย่อมยืนยันได้ว่า “โลกาภิวัตน์” กลายเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่ได้เข้าไปสถาปนาตนเองใน “หลวงพระบางเมืองมรดกโลก” เรียบร้อยแล้ว

¹⁵ การจับจ้อง (gaze) หมายถึง “ภาพกำหนด” ที่คนมีต่อสถานที่ พื้นที่ ปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง และต่อความหมายที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้การจับจ้องอาจเกิดจากการผลิตความหมายของ “ผู้ผลิต” หรืออาจเกิดจากการตีความหมายตามความคาดหวังของปัจเจกก็ได้

¹⁶ ทองเจ็ญ ชื่นพัน (หัวหน้าฝ่ายต่างประเทศ แขวงหลวงพระบาง) บรรยายในงานสัมมนาศิลปินลาวไทยเยือนเมืองมรดกโลก ณ วิทยาลัยครูเมืองหลวงพระบาง 15 มีนาคม พ.ศ. 2547

¹⁷ เสรี ดันศรีสวัสดิ์ สบายดีหลวงพระบาง กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมาบรรณ, 2544 หน้า 174-203

¹⁸ คงวันดี มิตติยาพอน (รองหัวหน้าฝ่ายวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ สุภชัย สิงห์ยะบุศย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ที่เมืองหลวงพระบาง เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2547

¹⁹ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข “แนวโน้มวิทยาการวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนและการนำผลการวิจัยไปใช้ : ข้อคิดเห็นบางประการ” ใน ภาษาและวัฒนธรรม นครปฐม : สถาบันภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนชน, 2543 หน้า 107

ยุคศรีอาริยะ²⁰ กล่าวถึงลักษณะการของการกลืนกลาย “ความเป็นสังคมวัฒนธรรมและชุมชนท้องถิ่น”²¹ ของ โลกาภิวตันว่ามีลักษณะสำคัญ 6 ประการ คือ

1. ความเป็นที่สดของยุคการแสวงหากำไรใน ทุกรูปแบบ

2. ความเป็นที่สดของยุคจักรกลหรือยุคอัตโนมัติ ทำให้ผู้ใช้แรงงานตามระบบเก่ากลายเป็นส่วนประกอบของ ประวัติศาสตร์ หรือเป็นเพียงส่วนประกอบที่มีชีวิตของ เครื่องจักรกล แรงงานมีฐานะเป็นเพียงสินค้าประเภทหนึ่ง ที่เรียกว่า สินค้าแรงงาน ทำให้เกิดการตกงานเมื่อเครื่องจักร สามารถทำงานแทนได้ ซึ่งนับวันจะเพิ่มมากขึ้น

3. ความเป็นที่สดของอำนาจเงินตราและความเป็น เจ้าของเอกชน (Privatization) เงินได้กลายเป็นพลังอำนาจ ที่ไร้พรมแดน เงินจึงได้กลายเป็นอำนาจสูงสุดที่ครอบเหนื ออำนาจรัฐอย่างสมบูรณ์แบบ ผลที่ตามมาคือสิ่งที่เรียกว่า Money Politics หรือการเมืองสมัยใหม่ที่เงินเป็นปัจจัยชี้ขาด และทุกสิ่งทุกอย่างภายในรัฐ แม้แต่การเลือกตั้งกลายเป็น การลงทุนเท่านั้น

4. ความเป็นที่สดของการผูกขาดไร้พรมแดน รวมทั้ง การขยายเครือข่ายครอบงำของโลกของธุรกิจระดับชาติ ระดับ กลางและระดับท้องถิ่น รวมทั้งความตายของระบบ เศรษฐกิจระดับชาติและท้องถิ่น

5. ความเป็นที่สด ของโลกแห่งสินค้า (Commercialization) มีการพุ่งเป้าสู่การผลิตสินค้าจำนวน มากเพื่อเพิ่มผลกำไร พร้อมไปกับการกระตุ้นให้เกิดการ บริโภคนิยม แม้แต่ไม่มีเงินก็สามารถบริโภคได้ด้วยการเปิด ระบบบัตรเครดิต กระแสการบริโภคนิยมสร้างความขัดแย้ง อย่างรุนแรงระหว่างการบริโภคของมนุษย์กับความจำกัด ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. ความเป็นที่สดแห่งความไร้พรมแดน (Globalization) นำสู่ความขัดแย้งใหม่ของมหาอำนาจ ความ ขัดแย้งได้นำไปสู่การช่วงชิงอำนาจในระบบโลกใหม่ ระหว่าง 3 ระบบ อารยธรรมที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ระหว่าง อเมริกาซึ่งเป็นศูนย์กลางของอารยธรรมโลกไร้พรมแดน กับ ยุโรปซึ่งเป็นแบบอารยธรรมค่ายเศรษฐกิจและเอเชียรวมทั้ง

ประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งวางฐานอารยธรรมอยู่กับระบบ รัฐชาติที่มีพรมแดนแน่นอน ผลที่ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ ได้คือการปะทะกันทางวัฒนธรรมของโลกครั้งใหม่ การเกิด ขึ้นใหม่ของวัฒนธรรมไร้พรมแดนซึ่งมีอเมริกาและระบบ สื่อสารไร้พรมแดนเป็นศูนย์กลาง กำลังมีฐานะเป็นฝ่าย กระทำ ซึ่งกำลังครอบงำและทำลายวัฒนธรรมระดับชาติ และระดับท้องถิ่นทั่วโลก”

สภาพถนนภายในชุมชนในเขตอนุรักษ์ที่ได้รับการดูแล
จากสำนักงานเมืองมรดกโลก

สภาพบ้านเรือนในเขตอนุรักษ์มรดกโลกจำนวนมากที่ทรุดโทรม
แต่ไม่สามารถซ่อมแซมให้เป็นไปตามแบบของสำนักงานมรดกโลกได้
เพราะต้องใช้เงินซื้อกระเบื้องมุงหลังคา จึงปล่อยทิ้งสภาพเดิมไว้ก่อน

²⁰ ยุค ศรีอาริยะ มาชาโลกาภิวตัน กรุงเทพฯ :บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2544 หน้า 11-13

²¹ “ความเป็นสังคมวัฒนธรรมและชุมชนท้องถิ่น”ในที่นี้สามารถเทียบเคียงได้กับ “ความเป็นหลวงพระบาง”

ในแต่ละวัน วิธีชีวิตวัฒนธรรมของชาวหลวงพระบางได้รับการ “จับจอง” จากคนต่างถิ่นและ “ต่างวัฒนธรรม” ด้วยเป้าหมายและวิธีการต่างๆ นานา

หากเราจะใช้กรอบคิดด้านการกลืนกลายวัฒนธรรม ชุมชนของโลกาภิวัตน์ของ ยุค ศรีอาริยะ ข้างต้นมาเป็น “เว่น” มองหลวงพระบางในปัจจุบัน โดยเฉพาะสำหรับคนที่ได้ไปสัมผัสหลวงพระบางในระยะหลังการเป็นเมืองมรดกโลก ด้วยวิธีการเชิงประจักษ์นิยม (Empiricism)²² ผสานไปกับวิธีการแบบปฏิฐานนิยมยุคหลัง (Post – Positivism)²³ แล้วจะเห็นว่าหลวงพระบางกำลังอยู่ในช่วงตอนของการ ถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรมระหว่าง “ความเป็นหลวงพระบาง” กับ “โลกาภิวัตน์”

ขณะเดียวกัน หากเราจะพิจารณาเชิงทฤษฎี การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม²⁴ ซึ่งกล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มี 3 ปัจจัย คือ

- 1) ปัจจัยภายใน
- 2) ปัจจัยภายนอก
- 3) ปัจจัยภายในและภายนอก

โดยปัจจัยภายในมีทั้งแสดงออกที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยลักษณะอันเปิดเผยและไม่เปิดเผย ส่วนปัจจัยภายนอกของสังคม เช่น การย้ายถิ่น การล่าอาณานิคม และการยืมวัฒนธรรม ฯลฯ หลวงพระบางก็ย่อมจะ

หลบหลีกการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมิได้ แม้ว่าสำนักงานมรดกโลกจะควบคุมรูปแบบสถาปัตยกรรม และวัตถุวัฒนธรรมที่ “สัมผัส” ได้ทางสายตาให้คงอยู่ในสภาพเดิมหรือตามรูปแบบที่สำนักงานมรดกโลกกำหนดให้เป็น เพราะปัจจัยภายนอกที่ “มากับ” และ “ทำเพื่อ” “คนต่างถิ่น” ย่อมมีพลังอำนาจในการปรับเปลี่ยน “ความคิด” และพฤติกรรมภายในของคนหลวงพระบาง ที่สำนักงานมรดกโลกไม่สามารถควบคุมดูแลได้ เพราะการเข้ามา “จับจอง” เพื่อ “บริโภค” ความเป็นมรดกโลกของหลวงพระบางจาก “คนต่างถิ่น” นั้น มิได้เป็นความสัมพันธ์ทางเดียว ในทางตรงกันข้าม “ชาวหลวงพระบาง” ก็ได้เป็นฝ่าย “จับจอง” และ “บริโภค” ความเป็นโลกาภิวัตน์จากคนต่างถิ่น และที่มาจากคนต่างถิ่นไปพร้อมกันด้วย ไม่ว่า “ชาวหลวงพระบาง” มีเจตนาที่จะ “รับ” หรือ “ปฏิเสธ” ก็ตาม

แม้การเปลี่ยนแปลงจะเป็นลักษณะหนึ่งของ “วิถีสังคมวัฒนธรรม” ของทุกหมู่คน ทุกพื้นที่ แต่กรณีการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมิได้สรุปว่า “ความเป็นเมืองมรดกโลก” และ “โลกาภิวัตน์” เป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดีต่อหลวงพระบาง ด้วยทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีการดำรงอยู่ซึ่ง “ทวิลักษณ์” และ “พหุลักษณ์” ควบคู่กันเสมอ ต่างแต่ว่าเราจะทำความเข้าใจเพื่อจัดการกับสิ่งๆ นั้นเช่นไร เพื่อใคร?

ขบวนแห่ปู่ย่าเฒ่า ในพิธีกรรมที่ปรากฏในบุญปีใหม่ของทุกปี ถูกห้อมล้อมด้วย “ชาวหลวงพระบาง” และ “คนต่างถิ่น”

²² ประจักษ์นิยม หรือ empiricism เป็นแนวปรัชญาสาขาหนึ่งที่เชื่อว่าความรู้ทั้งหลายตั้งอยู่บนรากฐานของประสบการณ์ ไม่เชื่อหลักการที่เกิดขึ้นภายในใจหรือไม่เชื่อความนึกคิด หลักเหตุผลที่อาศัยการพิจารณาหลักใหญ่ไปสู่เรื่องเฉพาะ (อุปนัย-deduction) ถือเป็นหลักการตามปรัชญาสาขานี้ไม่ได้ ความรู้ที่เชื่อถือได้จะต้องมาจากหลักการทั่วไปที่รวบรวมความจริงแท้จากเรื่องเฉพาะหลาย ๆ เรื่องเข้าด้วยกัน (นิรนัย-induction)

²³ ปฏิฐานนิยมยุคหลัง หรือ Post-Positivism มีการปรับเปลี่ยนจุดยืนของปฏิฐานนิยม จากการมองโลกแห่งความจริงอย่างบริสุทธิ์ มาเป็น ความจริงเชิงวิพากษ์ มีเป้าหมายในการอธิบายปรากฏการณ์ให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ ด้วยวิธีการที่ยืดหยุ่น และมีการวิพากษ์ ซึ่งมักจะทำให้เกิดการสร้างแนวคิดใหม่ ๆ อยู่เสมอ

²⁴ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (อ้างแล้ว) 2543 หน้า 109

เช่นเดียวกัน ท้ายที่สุดแล้วสำหรับ “โลกาภิวัตน์ในเมืองมรดกโลก กรณีเมืองหลวงพระบาง” ณ ห้วงเวลานี้ “เรา”²⁵ ก็ยังไม่อาจ (และไม่ควร) ชี้ขาดลงไปว่า สิ่งที่ถูกต้องที่สุดสำหรับ “เมืองหลวงพระบาง” ควรเป็นเช่นไร! เพราะทุกสิ่งทุกอย่างล้วนมีเหตุผล เหตุปัจจัย มีภาวะซ่อนเร้น และมีความสำคัญทั้งต่อตนเองและผู้อื่นต่างกันไป โดยเฉพาะ “เมืองหลวงพระบาง” ที่บ่มเพาะตนเองมาร่วม 13 ศตวรรษ หลวงพระบางย่อม “มีความเป็นเมือง” ที่ทรงค่าต่ออุทยานแห่งชาติและชาวโลกในมิติต่างๆ เกินจะประเมินเป็นมูลค่าและเกินกว่าที่จะประเมินสรุปเพียงการนำเสนอเชิงวาทกรรม

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเอกสารและงานสนามที่เมืองหลวงพระบาง ก็ได้ก่อกระตุ้น “ชุดคำถาม” สำคัญๆ 8 คำถามหลักแก่ผู้เขียน ผู้ซึ่งเดินทางเข้าไปเยือนหลวงพระบางและเมืองต่างๆ ใน สปป.ลาว อย่างสม่ำเสมอ ดังนี้

1. เมื่อหลวงพระบางถูกสถาปนา (โดยคนอื่น) ให้เป็นเมืองมรดกโลก “ความเป็นหลวงพระบาง” ถือเป็นสมบัติของโลกหรือของชาวหลวงพระบาง?

2. ทุนวัฒนธรรมที่บ่มเพาะมากกว่าสหัสวรรษ ส่งให้หลวงพระบางกลายเป็นทุน (แบบใหม่) ของโลกาภิวัตน์ใช่หรือไม่? ในทางตรงกันข้าม ชาวหลวงพระบางได้ใช้ “โลกาภิวัตน์” เป็น “ทุน” (แบบใหม่) ของตนหรือไม่อย่างไร?

3. วิถีชีวิตวิถีสังคมวัฒนธรรมที่ถูกจับจ้องจากคนต่างถิ่น ทำให้หลวงพระบาง (คนและพื้นที่) ดูราวเสมือนพิพิธภัณฑ์หรือไม่? และการที่ชาวหลวงพระบางจับจ้องคนต่างถิ่นที่เข้ามาหลวงพระบางจำนวนมากนั้น ทำให้ชาวหลวงพระบางได้รับความภาคภูมิใจหรือสูญเสียความเป็นส่วนตัว?

อุโบสถวัดเชียงทอง 1 ใน “เป้าหมาย” สำคัญในการไปเยือนหลวงพระบางของคนต่างถิ่น

4. ในการประกอบพิธีกรรม “อันศักดิ์สิทธิ์” โดยเฉพาะกรณีบุญปีใหม่ เมื่อชาวต่างชาติและคนต่างถิ่นมาร่วมงาน มาดูงาน หรือมา “บริโภคร” พิธีกรรมของชาวหลวงพระบาง มีจำนวนสัดส่วนที่มากเกินเท่าชาวหลวงพระบางจะส่งผลต่อ “ความศักดิ์สิทธิ์” ในพิธีกรรมในทัศนะของชาวหลวงพระบางหรือไม่ อย่างไร? (เพราะสิ่งนี้จะเกี่ยวข้องกับ “อำนาจ” พิธีกรรมต่อการหล่อหลอมเกาะเกี่ยวความเป็นหลวงพระบางด้วย)

หม่อมสวานั่งพักชมวิวนบนเชิงสวนฐานธาตุภูสี “อันศักดิ์สิทธิ์”

5. ทำไมหลวงพระบางจะต้องเป็นมรดกโลก? หลวงพระบางเป็นมรดกโลกเพื่อตนเองเพื่อชาวโลก หรือเพื่อใคร? เพราะโดยความเป็นจริงแล้ว ทุกสิ่งอย่างก็ล้วนเป็นทั้งมรดกของสายวัฒนธรรมตนเองและเป็นมรดกของโลกอยู่แล้ว มิใช่หรือ?

6. “ความเป็นหลวงพระบาง” กับ “ความเป็นมรดกโลก” เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร? ถ้าเหมือนจะส่งผลต่อหลวงพระบางและชาวโลกอย่างไร? และถ้า “ไม่เหมือน” ละ? ดังนั้นในกรณีนี้ อะไรคือ “ความจริงแท้” (Authenticity) อะไรคือ “ความไม่จริงแท้” (In authenticity) อะไรคือความจริงแท้ที่ถูกสร้าง? (Staged Authenticity) (เพราะสิ่งนี้จะเกี่ยวเนื่องกับความสถาพรยั่งยืนของวัฒนธรรมในฐานะ “ทุนทางสังคม” ของชาวหลวงพระบางและ สปป.ลาว และ “ทุน” ของโลกาภิวัตน์)

²⁵ “เรา” ในที่นี้หมายถึง “คนหลวงพระบาง” “คนนอกหลวงพระบาง” และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แม้แต่ “ฝ่ายมรดกโลก” ยูเนสโก สหประชาชาติ

7. ระเบียบของสำนักงานมรดกโลกที่ชาวหลวงพระบางต้องปฏิบัติตาม กับจารีตประเพณีพิธีกรรมที่ชาวหลวงพระบางยึดถือปฏิบัติสืบทอดจากบรรพชนเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร?

8. แท้จริงแล้ว “มรดกโลก” “โลกาภิวัตน์” หรือ “อาณานิคมภิวัตน์ยุคหลัง” ต่างกันหรือไม่ และใครเป็นคนกำหนด?

คำถามต่างๆ เหล่านี้ ผู้เขียนเชื่อว่าเป็นคำถามที่พึงจะต้องถูกคลี่คลาย ด้วยกระบวนการวิจัย เพื่อแสวงหาคำตอบ

ที่เป็น “รหัสหมาย” อันซ่อนซ่อนอยู่ใน “ความเป็นโลกาภิวัตน์” “ความเป็นเมืองมรดกโลก” และ “ความเป็นเมืองหลวงพระบาง” ให้กับหลวงพระบางและชาวโลกได้ประจักษ์ร่วมกัน เพื่อที่จะใช้เป็นฐานความรู้และเป็นแนวทางสร้างเสริมในส่วนที่ดั่งงาม ในขณะเดียวกัน ก็จะได้ใช้เป็นเกราะและภูมิคุ้มกันกั้นตราบต่อ “เมืองวัฒนธรรม” หากการวิจัยความพบสิ่งที่ไม่ดั่งงาม อันอาจแฝงมาสู่หลวงพระบางพร้อมกับโลกาภิวัตน์ ทั้ง ณ ปัจจุบันและอนาคต ก่อนที่จะสายเกินไป...***

ความเป็นอยู่ในหลวงพระบาง

บรรณานุกรม

- จิระนันท์ พิตรปรีชา “ศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง” ใน หลวงพระบางหัวใจของ
ล้านช้าง กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภัคธรศ, 2544 หน้า 27
- คงวันดี มิดทิยาพอน (รองหัวหน้าฝ่ายวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ สุกชัย
สิงห์ยะบุศย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่เมืองหลวงพระบาง เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2547
- ทองเจ็ญ ชื่นพัน (หัวหน้าฝ่ายต่างประเทศ แขวงหลวงพระบาง) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ สุกชัย
สิงห์ยะบุศย์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่เมืองหลวงพระบาง เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2547
- บุญเที่ยง สิริปะพันธ์ (ผู้อำนวยการโรงเรียนวิจิตตะก่าแห่งชาติลาว) บรรยายในงานสัมมนาศิลปินลาว
ไทยเยือนเมืองมรดกโลก ณ วิทยาลัยครูเมืองหลวงพระบาง 15 มีนาคม พ.ศ.2547
- ยุค ศรีอาริยะ มายาโลกาวิวัฒน์ กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2544
- โยชิยุกิ มาซุฮาร่า ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของราชอาณาจักรลาวล้านช้าง กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มติชน, 2546
- วีระพงษ์ งามานุกร “ลาว-สมาชิกใหม่อาเซียน” ใน สารมิตรภาพไทย-ลาว 7(1) ม.ค.-มี.ค.2543, มปท, 2544
- สุกชัย สิงห์ยะบุศย์ ลาวตอนล่าง กรุงเทพฯ:โครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค, 2545
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข “แนวโน้มวิทยาการวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของ
ชุมชนและการนำผลการวิจัยไปใช้ : ข้อคิดเห็นบางประการ” ใน ภาษาและวัฒนธรรม
นครปฐม : สถาบันภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนชน, 2543
- สุนัด โพธิสาน ปะหวัดสาตลาว กำแพงนครเวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ, 2000
- สีลา วีระวง ประวัติศาสตร์ลาว กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2540
- เสรี ต้นศรีสวัสดิ์ สะบายดีหลวงพระบาง กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว, 2544

วิถีชีวิตในชนบทของชาวหลวงพระบาง

พระที่นั่งมรกต กรุงมณฑลพะเย่ : ความงามแห่งแผ่นดินพม่า¹

Myint Thandar Thein¹

พระที่นั่งมรกต กรุงมณฑลพะเย่ (မြန်မာမင်းတော်) ตั้งอยู่ภายในบริเวณพระราชวังหลวงมณฑลพะเย่ (မင်းတော်မင်းတော်) อำเภอเมืองพะเย่ (မင်းတော်မင်းတော်) เมืองมณฑลพะเย่ พระเจ้ามินดง (မင်းတုန်းမင်း) หรือตามพระสุพรรณบัฏออกพระนามว่า “พระเจ้าสิริบริวารวิชยานันทะ พระตะบั้นทิต ตรีภวานา ทิตยาธิปไตยมหาธรรมราชาธิราช (အရှင်သီရိပုဂ္ဂိုလ်သိင်္ခမင်းတရားဝိပဿနာဘိဝံသ) ဘုရားရှင်” ผู้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์การสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 5 (ပဉ္စမသင်္ဂါယန) ได้ทรงย้ายพระราชวังหลวงจากเมืองอมรปุระ (အမရပူရ) มาตั้งที่เมืองมณฑลพะเย่ พระองค์ทรงปรึกษารื้อถอนพระสงฆ์และเหล่าขุนนางต่างๆ ในการเตรียมการโยกย้ายหาสถานที่สำหรับสร้างพระราชวังแห่งใหม่ ในบริเวณเมืองมณฑลพะเย่เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1857 เป็นต้นมา

อาคารสภา

หลังจากที่ทรงเลือกสถานที่ตั้งพระราชวังแห่งใหม่ได้แล้ว ได้เริ่มดำเนินการสร้าง หอศาสตราวุธ เพื่อเตรียมย้ายศูนย์กลางมาปกครอง ณ พระราชวังมณฑลพะเย่แห่งนี้ นอกจากนี้ ได้ทรงสร้างสิ่งต่างๆ เช่น ท้องพระโรง บุษบกประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ หอพระ (เพื่อเตรียมการอัญเชิญพระพุทธรูปจากเมืองอมรปุระมายังเมืองมณฑลพะเย่) หอกลอง บัลลังก์ ประตูกำแพงเมืองและปราสาทราชมนเทียรใหม่นี้ว่า **เลอหนองมย** (လေးကျွန်းမင်းတော်မြို့) แปลว่า “เนินดินแห่งชัยชนะ” และขนานนามพระที่นั่งทรงประทับว่า **มยenanาน่านจ่อ** ซึ่งแปลว่า **พระที่นั่งมรกต**

กำแพงเมืองและคูเมือง

พระราชวังมณฑลพะเย่

ประตูเข้าพระราชวังมณฑลพะเย่

ภายในพระที่นั่งมรกต กรุงมณฑลพะเย่ ประกอบไปด้วยหมู่พระที่นั่งใหญ่น้อยทั้งสิ้น 114 องค์ ซึ่งตั้งอยู่บนเนินดินก่ออิฐยกพื้นสูง 11 ฟุต ผังพระที่นั่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ความยาวจากทิศตะวันออกถึงตะวันตก เป็นระยะ 1,000 ฟุต ความกว้างจากทิศเหนือจรดใต้ เป็นระยะ 500 ฟุต

เกี่ยวกับจำนวนหมู่พระที่นั่งบริวารทั้งหมดภายในพระที่นั่งมรกต กรุงมณฑลพะเย่ ซึ่งเป็นพระที่นั่งองค์ใหญ่ ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่บ้าง เนื่องจากในรัชสมัยของพระเจ้าติบอ (ဝိစေါမင်း) ผู้สืบราชบัลลังก์ต่อจากพระเจ้ามินดงผู้ทรงเป็นพระราชบิดาได้มีการต่อเติมพระที่นั่ง

¹ ผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษ สถานอารยธรรมศึกษาใจ-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร

ต่างๆ เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม จำนวนพระที่นั่งทั้งหมด ในช่วงปลายปี ค.ศ. 1886 กำหนดกันว่า มีจำนวนหมู่พระที่นั่งบริวารต่างๆ รวม 114 องค์

พระราชวังมัณฑะเลย์

หมู่พระที่นั่งทองภายในพระที่นั่งมรกต กรุงมัณฑะเลย์ ซึ่งพระเจ้ามินดง ทรงสร้างกว่า 100 องค์ งดงามด้วยประยกระยระยับของแสงแก้ววรัตน์สีทอง เงิน แดงชาด ครั้นวันที่ 14 พฤศจิกายน ค.ศ. 1885 ในรัชกาลพระเจ้าติบอ ประเทศอังกฤษได้เข้ารุกรานและทำสงครามกับพม่าเป็นครั้งที่สาม ผลของสงคราม พม่าเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ และต้องตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ อังกฤษได้เข้ายึดครองกรุงมัณฑะเลย์ และ 6 เดือนต่อมาได้ทำลาย **สภาอุตตอ (လူဝတ်တော်)** อันเป็นเสมือนศูนย์กลางการบริหารราชการแผ่นดินของพม่าในสมัยนั้น พร้อมกันนี้ก็ได้ปรับเปลี่ยนหมู่พระที่นั่งต่างๆ ภายในพระราชวังหลวงให้เป็นค่ายทหาร สโมสรและที่พัก เปลี่ยนห้องพระโรงเป็นโบสถ์ พระตำหนักของพระมหาสีกกลายเป็นสโมสร บรรดาขุนนางพม่าถูกสั่งให้ย้ายออกไปอยู่นอก

พระราชวังหลวง ส่วนเรือนของขุนนางพม่าก็ถูกดัดแปลงเป็นบ้านพักของทหารอังกฤษ ภัตตาคารและสนามเล่นโปโล นอกจากนี้ อังกฤษยังได้ทำลายหมู่พระที่นั่งต่างๆ อีกกว่า 70 องค์ รวมทั้งศาลาธุขุน ศาล ด้วยการจุดไฟเผา บางส่วนใช้ทำเป็นพื้น สิ่งของประเภทจดหมายเหตุ ใบลาน รัตนชาติและประติมากรรม ก็ได้รับความเสียหายและสูญหายไปในช่วงการแย่งชิงและเผาทำลายของชาวอังกฤษ

นอกจากนี้ บรรดาสิ่งก่อสร้างทางศาสนา เป็นต้นว่า หอพระมหาบุณี วัด สลุปเจดีย์เป็นจำนวนมากได้รับความเสียหายจากระเบิดและไฟไหม้ในระหว่างสงครามพม่า-อังกฤษ พระที่นั่งมรกตกรุงมัณฑะเลย์ที่พระเจ้ามินดงทางสร้างและประทับอยู่เป็นนิจ ซึ่งตกทอดมาถึงพระเจ้าติบอนั้นถูกไฟเผาไหม้ทำลายลงอย่างย่อยยับด้วย

ต่อมา หมู่พระที่นั่งมรกต ภายในพระราชวังกรุงมัณฑะเลย์ ได้รับการบูรณะขึ้นใหม่ ตามแบบผังเดิม โดยอาศัยข้อมูลจากหนังสือบุคคลต่างๆ ตลอดจนข้อมูลและภาพถ่ายโบราณของกรมศิลปากรพม่าด้วย ในปี ค.ศ. 1989 ได้เริ่มทำการบูรณะหมู่พระที่นั่งนี้ขึ้น โดยสร้างขึ้นซ้อนทับของเดิม ซึ่งเหลือเพียงซากตอเสาไม้ หลังจากนั้นได้เปิดพระที่นั่งแห่งนี้ใหม่อีกครั้งหนึ่งในวันที่ 18 กันยายน ค.ศ. 1996

ในการบูรณะพระที่นั่งขึ้นใหม่นี้ยังคงรักษาสีผิวช่างพม่าแบบดั้งเดิมไว้ แต่เพื่อเพิ่มความมั่นคงแข็งแรง ได้ใช้วิทยาการสมัยใหม่เข้าช่วย เช่น การฉาบคอนกรีต แต่ก็ยังคงสร้างด้วยเสาไม้สักที่ประดับหัวเสาด้วยลวดลายดอกไม้อย่างงดงามตามแบบศิลปะพม่าโบราณ ในการบูรณะพระที่นั่งขึ้นใหม่นี้ สิ้นงบประมาณเป็นจำนวนเงินถึง 2,450 แสนจ๊าต

ปัจจุบัน พระที่นั่งมรกต กรุงมัณฑะเลย์ แห่งเมืองมัณฑะเลย์ ซึ่งงดงามด้วยประยกระยระยับของแสงสีทอง สีเงิน สีแดงชาด จากระตนาชาติที่ประดับประดา ดึงดูดให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาเยี่ยมชม ชื่นชม ไม่ว่าจะเป็นชาวพม่าเอง ตลอดจนรวมถึงอาคันตุกะจากต่างแดน

พระที่นั่งมรกต กรุงมัณฑะเลย์ ไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เจิดจ้าตาภายในเมืองมัณฑะเลย์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากยังเป็นความภาคภูมิใจของชาวพม่าทั้งประเทศ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวพม่าที่จะต้องช่วยกันหวงแหน ดูแลรักษาให้ดำรงอยู่สืบไป

สถานอารยธรรมศึกษาโจง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร

รศ. ดร. จิรวัฒน์ พิระสันต์¹

จากแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงหลายๆ ด้านที่สำคัญของทุกภูมิภาคในโลก ทั้งในด้าน สังคม เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม การเมืองการปกครองและเทคโนโลยี ตลอดจนบทบาทของประเทศในประชาคมโลก ซึ่งจากการประจักษ์ถึงแนวโน้มทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ต่างๆ เหล่านี้ ทำให้เห็นถึงความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องแสวงหาคุณภาพที่เหมาะสมของการพัฒนาระหว่างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกับความเจริญงอกงามทางสังคมภายใต้สภาวะการดังกล่าว มีความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทุกระดับ ให้มีคุณภาพเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศ ในการพึ่งตนเองด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี อนุรักษ์ และพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตที่ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและคุณธรรม จริยธรรมของสังคมเพื่อนำทางประเทศไปในทิศทางที่พึงประสงค์

ในการนี้มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถานอุดมศึกษา มีภารกิจสำคัญในการส่งเสริมและเอื้ออำนวยการศึกษาสำหรับประชาชนอันส่งผลถึงการพัฒนาประเทศในภาพรวม ทั้งนี้จะต้องมีการพัฒนางานด้านต่างๆ ของมหาวิทยาลัยไม่ว่าจะเป็นด้านการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนกลไกการบริหารอุดมศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญให้สถานอุดมศึกษาบรรลุซึ่งความเป็นเลิศ(Excellence)ความเสมอภาค(Equity)ความมีประสิทธิภาพ(Efficiency)และความเป็นสากล(Internationalization)

หากกล่าวถึงภารกิจการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมนั้น สถาบันอุดมศึกษาต่างไม่จำกัดตนเองอยู่แต่ในเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทยเท่านั้น แต่รวมถึงการปลูกฝังและเสริมสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของอารยธรรมในระดับภูมิภาคที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและภาคภูมิใจในการมีอารยธรรมร่วมกันในระดับภูมิภาค ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในประชาคมโลกอย่างมีเอกลักษณ์และศักดิ์ศรี ในความพยายามดังกล่าว เนื้อหาและองค์ความรู้ทางด้านอารยธรรมจึงควรสอดแทรกอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนปกติและ

ในกิจกรรมนอกหลักสูตรอื่นๆ ตลอดจนในสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของมหาวิทยาลัยฯ ทั้งนี้ภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถานอุดมศึกษา เป็นภารกิจที่จะครอบคลุมความหมายที่กว้างขึ้นในอนาคตเนื่องจากแนวโน้มการผสมผสานทางอารยธรรมและการมีส่วนร่วมในประชาคมโลกในด้านสังคม เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม การเมืองการปกครองและเทคโนโลยีที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของอารยธรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ เป็นการรักษาคุณภาพของสังคมที่มีระบบที่เป็นตัวประสานชีวิตร่วมกันคืออารยธรรม ทั้งนี้อารยธรรม คือ ความเจริญทางวัฒนธรรม ความเจริญเนื่องด้วยองค์การของสังคม เช่น สังคม เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญด้วยขนบธรรมเนียมอันดีที่ส่งผลต่อความสงบสุขของสังคมที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งศีลธรรม

การเข้าใจและถ่ายทอดอารยธรรม จึงถือว่าเป็นมิติสำคัญของการศึกษาเป็นพลังขับเคลื่อนทางสังคมและเป็นฐานแห่งการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้คนรุ่นหลังสืบทอด อัตลักษณ์และความเป็นตัวตนไปยังอีกรุ่นหนึ่งจนถึงปัจจุบัน แม้ว่ารูปแบบการจัดการศึกษาในแต่ละยุคสมัยจะแตกต่างกัน แต่ปรัชญาในการศึกษายังยึดหลักการเดิม คือ การเชื่อมโยงการศึกษาเข้ากับอารยธรรมในพื้นที่ที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมอยู่เสมอ

บทบาทของภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงขยายไปสู่อารยธรรม เริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้นจากหลายหน่วยงานทั้งองค์กรภาครัฐ หน่วยงานเอกชนและสถานทางการศึกษา ต่างได้ค้นคว้า และนำไปสู่ปฏิบัติการในแผนการทำงานของหน่วยงานต่างๆ มีมากขึ้น เนื่องจากอารยธรรมมีความเกี่ยวข้องกับของคนในสังคม การเข้าใจในหลายมิติ เช่น สังคม เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม การเมืองการปกครองและเทคโนโลยี ซึ่งมีลักษณะข้ามพรมแดน การเข้าใจถึงอารยธรรมในระดับภูมิภาค จึงทำให้คนมีความเข้าใจถึงรากเหง้าของอัตลักษณ์และวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกันเป็นอย่างดี

¹ ผู้อำนวยการสถานอารยธรรมศึกษาโจง – สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค ซึ่งได้รับการจัดตั้งให้เป็นมหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนเรศวรโดยมีปณิธานของมหาวิทยาลัย ดังนี้

“...มหาวิทยาลัยนเรศวร มีอุดมการณ์มุ่งมั่นที่จะดำเนินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ผู้พระราชทานความเป็นไทย ความสงบ ความผาสุก แก่ปวงชนชาวไทย มาแล้วในอดีต ดังนั้นมหาวิทยาลัยนเรศวร จึงมุ่งมั่นที่จะ สืบสานให้สังคมไทยเป็นไทจากอวิชชา โดยค้นคว้า และสะสมองค์ความรู้ เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ และมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีงามในการดำรงชีวิต และสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบและสันติสุขมุ่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี เพื่อเป็นมรดกของชาติสืบไป...”

จากปณิธานของมหาวิทยาลัยนเรศวรจะเห็นได้ว่าการกิจหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัย ก็คือการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และจากการที่มหาวิทยาลัยนเรศวรตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของแหล่งอารยธรรมที่สำคัญสองแห่งที่เชื่อมโยงและผสมผสานกันคือ แหล่งอารยธรรมลุ่มน้ำโขงและอารยธรรมลุ่มน้ำสาละวิน ทำให้ในพื้นที่ดังกล่าวมีอารยธรรมที่มีความหลากหลาย ซับซ้อนของระบบสังคมและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ในระบบสังคมนั้นๆ โดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงเหตุปัจจัยการเกิดและการล่มสลายของอารยธรรมนั้น รวมถึงอิทธิพลของอารยธรรมนั้นต่ออารยธรรมอื่นๆ

มหาวิทยาลัยนเรศวรจึงมีหน้าที่หลักที่จะต้องรวบรวมวิจัยและพัฒนา เผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอารยธรรมของพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน รวมทั้งประสานงานและสร้างเครือข่ายทางวิชาการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ด้านอารยธรรมของพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน เพื่อเป็นรากฐานในการเข้าใจในอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกัน

จากความสำคัญดังกล่าว มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วน จึงได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลทางด้านอารยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์วรรณาในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน ตลอดจนงานเผยแพร่ผลงานวิจัยและสร้างเครือข่ายวิชาการ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ให้เกิด

ประโยชน์ในการนำไปศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ อีกทั้งเป็นการนำผลงานวิจัยมาต่อยอดให้มีคุณค่าในทางวิชาการ สนับสนุนการพัฒนา เพื่อประโยชน์ต่อคนในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน อย่างสมดุลและยั่งยืน

ดังนั้นจึงมีโครงการจัดตั้งสถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวรขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่ากอง โดยวัตถุประสงค์หลักคือ การสืบค้น รวบรวม การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ รวมทั้งการประสานงานเครือข่ายวิชาการ การประชุมวิชาการและการจัดนิทรรศการ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

ปรัชญา สร้างปัญญา แสวงหา และสร้างสรรค์

วิสัยทัศน์

อารยธรรมในกระแสโลก ต้องพัฒนาให้เป็นสังคมแห่งการแสวงหาการเรียนรู้ และสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาศักยภาพสูงสุดในเชิงสังคมโดยรวม ภายใต้ความสมดุลระหว่างกระแสโลกและสังคมไทย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่ลุ่มลึกและกว้างไกล พร้อมทั้งจะแข่งขันทั้งในเชิงสติปัญญา การสร้างสรรค์และความดีงาม

พันธกิจ

1. ศึกษาวิจัยจัดระบบและพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านวิถีชีวิตและอารยธรรมของพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน ที่เชื่อมโยงนำไปสู่การใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม
2. สร้างจิตสำนึกความมีตัวตนและอัตลักษณ์ให้กับคนในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน ในฐานะประชากรของภูมิภาคและประชากรโลกที่มีอารยธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้มีการนำไปปฏิบัติและพัฒนาในรูปแบบของกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
3. เผยแพร่ถ่ายทอดองค์ความรู้และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับอารยธรรมในมิติต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ให้แก่มุมชนในท้องถิ่นในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน จนถึงระดับสากลอย่างสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก
4. ประสานสัมพันธ์และสร้างเสริมเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านอารยธรรมลุ่มน้ำโขง-สาละวิน กับหน่วยงานต่างๆ ภายในประเทศและระดับภูมิภาค จนถึงระดับนานาชาติ

ภารกิจหลัก

ภารกิจด้านที่ 1 ด้านวิจัยอารยธรรมศึกษา

1. มุ่งศึกษา สืบค้น รวบรวม และวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอารยธรรมที่เป็นพื้นฐานต่อการเข้าใจสถานการณ์วิถีชีวิตของชาติพันธุ์วรรณนาในเขตลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
2. มุ่งพัฒนาระบบฐานข้อมูลและนวัตกรรมสารสนเทศทางด้านอารยธรรมในเขตลุ่มน้ำโขง-สาละวิน และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน
3. มุ่งพัฒนาให้มีการเผยแพร่และนำผลงานวิชาการต่างๆ ทางด้านอารยธรรมเพื่อเป็นประโยชน์แก่สาธารณชน
4. มุ่งพัฒนาและส่งเสริมให้ท้องถิ่นเกิดการเรียนรู้และนำองค์ความรู้ทางด้านอารยธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาแก่สาธารณชน

ภารกิจด้านที่ 2 ด้านบริการวิชาการสู่ชุมชน

1. มุ่งพัฒนาและส่งเสริมให้มีการนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน มาให้บริการ พัฒนาและสร้างสรรค์ชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสากล
2. มุ่งพัฒนาและสนับสนุนการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอก อันเป็นการส่งเสริมการมีอารยธรรม
3. สร้างความร่วมมือในการดำเนินงานทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน ที่เชื่อมโยงกับองค์กรของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งกิจกรรมและโครงการในด้านต่างๆ ทางด้านอารยธรรมอย่างเป็นรูปธรรม
4. สร้างความร่วมมือและประสานงานเครือข่ายทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน โดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างบุคคล หน่วยงาน และชุมชน

ภารกิจด้านที่ 3 ด้านพิพิธภัณฑ

1. มุ่งศึกษา สืบค้น รวบรวม และวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอประวัติมหาวิทยาลัยนเรศวรที่เป็นพื้นฐานต่อการเข้าใจรวมทั้งการเสริมสร้างจิตสำนึกที่มีต่อมหาวิทยาลัย
2. มุ่งศึกษา สืบค้น รวบรวม และวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของสมเด็จพระนเรศวรที่เป็นพื้นฐานต่อการเข้าใจต่อสาธารณชน
3. มุ่งศึกษา สืบค้น รวบรวม และวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอารยธรรมที่เป็นพื้นฐานต่อการเข้าใจสถานการณ์วิถีชีวิตของชาติพันธุ์วรรณนาในเขตลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

4. มุ่งศึกษา สืบค้น รวบรวม และวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑที่ผ้าที่เป็นพื้นฐานต่อการเข้าใจสถานการณ์วิถีชีวิตของคนในเขตภาคเหนือตอนล่าง

5. มุ่งศึกษา สืบค้น รวบรวม และวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑที่ชีวิตที่เป็นพื้นฐานต่อการเข้าใจกระบวนการผลิตและวิวัฒนาการของผ้าในเขตภาคเหนือตอนล่าง

6. มุ่งพัฒนาระบบฐานข้อมูลและนวัตกรรมสารสนเทศทางด้านพิพิธภัณฑ และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

7. มุ่งพัฒนาให้มีการเผยแพร่และนำผลงานวิชาการต่างๆ ทางด้านพิพิธภัณฑเพื่อเป็นประโยชน์แก่สาธารณชน

ภาระงาน

การบริหารสถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวินได้อาศัยแนวคิดการจัดโครงการให้มีความยืดหยุ่น และมีความสามารถสูงในการปรับตัว รวมทั้งมีประสิทธิภาพในการบูรณาการทรัพยากรและภารกิจเข้าด้วยกัน ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดในลักษณะขององค์กรที่ยืดหยุ่น โดยแบ่งโครงสร้างการบริหารระดับงาน/หน่วยงานได้ดังนี้

1.งานธุรการ

1.1 หน่วยบริหารและแผนงาน

1.1.1 ด้านสารบรรณ

- งานธุรการสารบรรณ และการร่างหนังสือราชการ
- กำกับ ดูแลหรือดำเนินงานด้านการรับ และส่งหนังสือราชการ
- งานสำเนา แจกเวียนหนังสือ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง ไปยังหน่วยงาน หรือผู้เกี่ยวข้อง
- จัดทำสำเนาเอกสารงานบริหารงานทั่วไป
- จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานในหน้าที่ โดยแสดงเป็นลำดับขั้นตอนการ ปฏิบัติงานอย่างชัดเจน
- จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานตามหน้าที่ และขอบข่ายของงาน ธุรการพร้อมเสนอแนวทางปรับปรุงและพัฒนา
- จัดทำระเบียบวาระการประชุม
- รายงานการประชุม

1.1.2 ด้านนโยบายและแผน

- จัดทำรายละเอียดคำขอตั้งงบประมาณ
- จัดทำแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณประจำปี
- วิเคราะห์นโยบายและจัดทำแผนปฏิบัติการ

- วิเคราะห์ต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
- รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานประจำปี
- จัดทำแบบประเมินต่างๆ สำหรับใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการ/แผนปฏิบัติการ
- ติดตาม/ตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานของโครงการ/แผนปฏิบัติการ
- ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานของโครงการ/แผนปฏิบัติการตาม แบบประเมินที่สร้างขึ้น
- จัดทำรายงานสรุปผลการติดตามและประเมินผลโครงการ/แผนปฏิบัติการ

1.1.3 ด้านบุคคลและสวัสดิการ

- วิเคราะห์ความต้องการ และจัดทำกรอบอัตรากำลัง
- จัดทำแผนพัฒนากำลังคน จัดฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร
- ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการปฏิบัติงาน
- ตรวจสอบการปฏิบัติราชการ และการจัดทำบัญชี
- การสรรหา คัดเลือก บรรจุ แต่งตั้ง
- การจัดทำทะเบียนประวัติบุคลากร
- พิจารณาค่าตอบแทนพิเศษบุคลากร
- จัดทำระเบียบ คำสั่ง ประกาศด้านการบริหารงานบุคคล
- การสรรหาบุคคลและประสานงานเพื่อรับทุนของมหาวิทยาลัย
- จัดสรรเงินกองทุนพัฒนาบุคลากร
- ดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการของบุคลากร

1.1.4 ด้านประชาสัมพันธ์

- วิเคราะห์ และวางแผนการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์
- จัดทำข่าวสารกิจกรรมต่างๆ
- จัดทำข่าวแจกเพื่อการประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมแก่สื่อมวลชน ทั้งสถานีวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ รวมทั้งจัดทำป้ายข่าวสารต่างๆ
- ดำเนินการจัดทำสื่อสำหรับการประชาสัมพันธ์
- ถ่ายวีดีโอและภาพนิ่ง กิจกรรม/โครงการต่างๆ
- ดำเนินการด้านพิธีกรในโครงการ หรือกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น
- เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการผ่านสื่อต่างๆ ที่มีอยู่ในองค์กรและประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน

ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยเพื่อเผยแพร่ความรู้

- แปลและจัดทำเอกสารภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน
- ดำเนินการประสานงานและพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงาน การสร้างเครือข่ายทางด้านศิลปวัฒนธรรมและอารยธรรมในต่างประเทศ
- ดำเนินการเกี่ยวกับการขอรับการสนับสนุนความช่วยเหลือความร่วมมือทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรมและอารยธรรมในต่างประเทศ

1.1.5 ด้านประกันคุณภาพและติดตามประเมินผล

- จัดทำการประกันคุณภาพการศึกษา
- จัดเตรียมเอกสารและหลักฐานต่างๆ เพื่อพร้อมรับการประเมินในระดับมหาวิทยาลัย
- จัดทำรายงานการประเมิน SAR/CAR/YAR
- ประสานงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อดำเนินงานตามนโยบายและแผนปฏิบัติการที่กำหนดโดยมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง พร้อมรับการตรวจสอบและประเมินจากทั้งภายในและภายนอก
- พัฒนาระบบมาตรฐานการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและอารยธรรมในสาขาต่างๆ รวมทั้งดำเนินการประเมินตามมาตรฐาน
- สร้างความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ในกระบวนการจัดการความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
- สร้างค่านิยม จัดกิจกรรมและเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร

1.2 หน่วยการเงินและพัสดุ

1.2.1 ด้านการเงินและบัญชี

- จัดทำฎีกา ตรวจสอบการตั้งฎีกาเบิกจ่าย
- จัดทำและตรวจสอบความถูกต้องของบัญชี
- จัดทำรายงานเงินรายจ่ายตามงบประมาณประจำเดือน
- จัดทำบัญชีเงินรายรับ
- จัดทำบัญชีเงินรายได้
- จัดทำงบประมาณการรายได้รายจ่ายประจำปีและแผนการปฏิบัติงาน

- รวบรวมระเบียบเกี่ยวกับการเงินให้เป็นปัจจุบันเสมอ
- ดำเนินการขอโอน และการขอเปลี่ยนแปลงรายการงบประมาณตามแผน
- จัดทำสรุปรายจ่ายจริงจากงบประมาณแผ่นดินประจำปีงบประมาณ และสรุปรายจ่ายจริงจากรายได้ประจำปีงบประมาณ
- ตั้งงบประมาณค่าใช้จ่ายประจำปีในส่วนของงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณรายได้

1.2.2 ด้านพัสดุ

- จัดหา จัดซื้อ ว่าจ้าง ตรวจสอบ เก็บรักษา จัดทำทะเบียน เบิกจ่ายพัสดุ ครุภัณฑ์
- จัดซื้อและว่าจ้างการซ่อมบำรุงพัสดุ ครุภัณฑ์
- บันทึก รายงานและสรุปความเห็นเกี่ยวกับงานพัสดุ
- จัดทำรายงานการตรวจสอบพัสดุ ครุภัณฑ์ประจำปี

2. งานวิจัยและสารสนเทศ

2.1 หน่วยวิจัยและพัฒนา

2.1.1 ด้านวิจัยอารยธรรมศึกษา

- ศึกษาและสืบค้นองค์ความรู้ด้านอารยธรรมเชิงอัตลักษณ์ของพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
- ค้นคว้าและวิจัยองค์ความรู้ทางด้านอารยธรรม รวมทั้งมานุษยวิทยาและชาติพันธุ์วรรณา
- จัดทำและดำเนินงานวิจัยสถานเพื่อพัฒนาองค์กรให้เข้มแข็ง
- จัดทำเอกสารรายงานการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยสู่สาธารณชน
- วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ และพัฒนาองค์ความรู้และงานวิจัย เพื่อต่อยอดไปสู่การใช้ประโยชน์
- จัดหาแหล่งทุนวิจัย และสนับสนุนทุนวิจัย
- รวบรวมผลงานวิจัย และผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง
- เผยแพร่ผลงาน และองค์ความรู้จากการศึกษาค้นคว้า และการวิจัย
- จัดทำระเบียบ แนวปฏิบัติ ขั้นตอน และเกณฑ์มาตรฐานในการดำเนินงานวิจัย
- สร้างเครือข่ายการวิจัยทางด้านอารยธรรม ระหว่างมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ

- ดำเนินการเผยแพร่ ตีพิมพ์ จดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรของงานวิจัย
- สนับสนุนและพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการทำวิจัย

2.1.2 ด้านพัฒนาแหล่งเรียนรู้

- สนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
- เป็นศูนย์กลางการประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
- รวบรวมจัดทำทะเบียนประวัติ ผู้มีผลงานทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
- ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมของกลุ่มผู้มีผลงานทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
- จัดกิจกรรมยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

2.2 หน่วยสารสนเทศและนวัตกรรม

2.2.1 ด้านระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ

- พัฒนาระบบฐานข้อมูลทางด้านอารยธรรม
- พัฒนาระบบฐานข้อมูลสำหรับการบริหารงาน
- ดำเนินการเกี่ยวกับเว็บไซต์ ปรับปรุงพัฒนาให้มีความทันสมัย และใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- จัดทำระบบเผยแพร่ข้อมูลและสารสนเทศทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
- ประสานงานและเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ดำเนินการรวบรวม จัดเก็บข้อมูล หนังสือ พระไตรปิฎก ตำรา เอกสาร สิ่งพิมพ์ รูปภาพ รวมทั้งวัสดุทุกประเภทที่มีคุณค่าหรือมีความสำคัญในวิถีชีวิตและชาติพันธุ์วรรณา
- จัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศทางด้านอารยธรรม
- วิเคราะห์หมวดหมู่ของทรัพยากรสารสนเทศเพื่อง่ายต่อการค้นคว้า และการจัดเก็บ
- ลงทะเบียนทรัพยากรสารสนเทศ
- ดำเนินการซ่อมแซมวัสดุที่ชำรุดต่าง ๆ

2.2.2 ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

- จัดหาโสตทัศนูปกรณ์และเครือข่ายคอมพิวเตอร์
- ให้บริการโสตทัศนูปกรณ์สำหรับการดำเนินงาน

- ดูแล ตรวจสอบ และซ่อมบำรุงโสตทัศนูปกรณ์
- จัดทำสรุปรายงานผลการใช้โสตทัศนูปกรณ์ และ
เครือข่ายคอมพิวเตอร์พร้อมเสนอแนวทาง
ปรับปรุงและพัฒนา
- ออกแบบและพัฒนาสื่อนวัตกรรมสำหรับการ
เผยแพร่และการดำเนินงาน

3. งานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

3.1 หน่วยเผยแพร่และประสานเครือข่าย

3.1.1 ด้านเผยแพร่องค์ความรู้

- สร้างมาตรฐานในการประเมินผลงานด้าน
อารยธรรม
- ดำเนินการประเมินผลงานด้านอารยธรรมตาม
มาตรฐานที่สร้างขึ้น
- ถ่ายทอดความรู้ทางด้านอารยธรรมในพื้นที่
ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน ผู้เยาวชนและประชาชนทั่วไป
- สร้างเครือข่ายความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนมี
ส่วนร่วมในการเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้าน
อารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
- ประสานงานกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย
ในการดำเนินงานทางด้านอารยธรรม ในพื้นที่
ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

3.1.2 ด้านประสานเครือข่ายวิชาการ

- จัดทำแผนที่องค์ความรู้และแผนที่เครือข่าย
วิชาการ
- จัดฝึกอบรม/สัมมนา เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้าน
อารยธรรม
- ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกและชุมชนใน
การจัดกิจกรรม
- สร้างเครือข่ายทางอารยธรรมร่วมกับองค์กรต่าง ๆ
- จัดกิจกรรมส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียน
รู้ทางด้านอารยธรรมและเครือข่ายวิชาการ
- ด้อนรับและรับรอง รวมทั้งให้ความร่วมมือกับ
หน่วยงานต่างๆ ในการจัดกิจกรรม

3.2 หน่วยนิทรรศการ

- เผยแพร่ผลงาน จัดนิทรรศการทางด้าน อารยธรรม
ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
- คิดตั้งและดูแลรักษาผลงานที่นำมาจัดแสดง
นิทรรศการหมุนเวียน

- จัดทำทะเบียนและระบบการจัดเก็บรักษาผลงาน
ที่จัดแสดงถาวร
- ดูแลความเรียบร้อยของอาคาร ซ่อมบำรุงขั้นพื้นฐาน
- ตรวจสอบผลงานที่นำมาจัดนิทรรศการและ
ผลงานที่ได้รับบริจาค

3.3 หน่วยหอศิลป์

- เผยแพร่ผลงาน จัดนิทรรศการทางด้านศิลปกรรม
จิตรกรรม
- คิดตั้งและดูแลรักษาผลงานศิลปะที่นำมาจัดแสดง
นิทรรศการหมุนเวียน
- จัดทำทะเบียนและระบบการจัดเก็บรักษาผลงาน
ศิลปะที่จัดแสดงถาวร
- ดูแลความเรียบร้อยของอาคาร ซ่อมบำรุงขั้น
พื้นฐาน
- ตรวจสอบผลงานศิลปกรรมที่นำมาจัดนิทรรศการ
และผลงานที่ได้รับบริจาค

4.งานพิพิธภัณฑ์

4.1 หน่วยพิพิธภัณฑ์สมเด็จพระนเรศวร

- รวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล รวมทั้งให้ความรู้
เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวร
- เผยแพร่ผลงานและจัดแสดงงานในรูปแบบของ
พิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับพระนเรศวรในรูปแบบของ
เทคโนโลยีสารสนเทศ
- ส่งเสริมและเผยแพร่ข้อมูลด้วยการจัดกิจกรรม
นิทรรศการเคลื่อนที่ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน
- นำชม อำนวยความสะดวกและให้บริการข้อมูล
แก่นิสิต บุคคลภายในและสาธารณชน
- ดูแลความเรียบร้อยของอาคารและพื้นที่ให้บริการ
ให้อยู่ในความเรียบร้อยและ ซ่อมบำรุงขั้นพื้นฐาน

4.2 หน่วยหอประวัติมหาวิทยาลัยนเรศวร

- รวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล รวมทั้งให้ความรู้
เกี่ยวกับประวัติมหาวิทยาลัยนเรศวร
- เผยแพร่ผลงานและจัดแสดงงานในรูปแบบของ
พิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับประวัติมหาวิทยาลัย
นเรศวร ในรูปแบบของเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ส่งเสริมและเผยแพร่ข้อมูลด้วยการจัดกิจกรรม
นิทรรศการเคลื่อนที่ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน
- นำชม อำนวยความสะดวกและให้บริการข้อมูล
แก่นิสิต บุคคลภายในและสาธารณชน

- ดูแลความเรียบร้อยของอาคารและพื้นที่ให้บริการให้อยู่ในความเรียบร้อยและ ซ่อมบำรุงขั้นพื้นฐาน

4.3 หน่วยพิพิธภัณฑลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

- ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์ อรรถลักษณะและวิถีชีวิตที่เป็นพื้นฐานต่อการทำความเข้าใจสถานการณ์ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
- วิเคราะห์อรรถลักษณะและกระบวนการสร้างอรรถลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์วรรณานในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
- จัดทำระบบฐานข้อมูลทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
- จัดทำเอกสารวิชาการด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

4.4 หน่วยพิพิธภัณฑผ้า, พิพิธภัณฑชีวิต

- รวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับผ้าในเขตภาคเหนือตอนล่าง
- เผยแพร่ผลงานและจัดแสดงงานในรูปแบบของพิพิธภัณฑผ้าในเขตภาคเหนือตอนล่างในรูปแบบของเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ส่งเสริมและเผยแพร่ข้อมูลด้วยการจัดกิจกรรมนิทรรศการเคลื่อนที่ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน
- นำชม อำนวยความสะดวกและให้บริการข้อมูลแก่นิสิตและสาธารณชน
- รวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้าและวิวัฒนาการของผ้าในเขตภาคเหนือตอนล่าง
- เผยแพร่ผลงาน และจัดแสดงงานในรูปแบบของพิพิธภัณฑชีวิตที่เกี่ยวกับผ้าในเขตภาคเหนือตอนล่าง ในรูปแบบของเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ส่งเสริมและเผยแพร่ข้อมูลด้วยการจัดกิจกรรมนิทรรศการเคลื่อนที่ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน
- นำชมและอำนวยความสะดวกและให้บริการข้อมูลแก่นิสิต บุคคลภายในและสาธารณชน

5. ยุทธศาสตร์ของสถานอารยธรรมศึกษาโขงสาละวิน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 กำหนดโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการบริหารจัดการวัฒนธรรมขององค์กรในมหาวิทยาลัย

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาเครือข่ายและความร่วมมือของหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 อนุรักษ์สืบสาน ส่งเสริมทางด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 มุ่งส่งเสริมการสร้างผลงานหรือชิ้นงานการพัฒนาองค์ความรู้ สร้างมาตรฐานทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 กำหนดโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการบริหารจัดการวัฒนธรรมขององค์กรในมหาวิทยาลัย

มาตรการที่ 1 กำหนดโครงสร้างพื้นฐานระดับมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย คณะกรรมการหน่วยงานงบประมาณและสถานที่

มาตรการที่ 2 กำหนดโครงสร้างพื้นฐานระดับคณะและหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย

มาตรการที่ 3 สถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน แสวงหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอกมาสมทบกับการจัดสรรงบประมาณของมหาวิทยาลัยที่สนับสนุนอย่างเพียงพอตามภารกิจเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานของหน่วยงานกลาง

มาตรการที่ 4 ให้มีผู้รับผิดชอบและมีระบบบริหารงานด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน ระดับมหาวิทยาลัย เพื่อสั่งการ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลต่อสภามหาวิทยาลัย ทุก 6 เดือน

มาตรการที่ 5 กำหนดให้ผู้บริหารระดับคณะและหน่วยงาน จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน ของคณะ หน่วยงานและดำเนินการให้เป็นไปตามแผน

แผนงาน

1. แต่งตั้งคณะกรรมการด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวินของหน่วยงานกลาง
2. กำหนดให้มีแผนงานจัดหาสถานที่และบุคลากรด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวินที่เพียงพอต่อการดำเนินงานของหน่วยงานกลาง

โครงการ/กิจกรรมในยุทธศาสตร์ที่ 1

1. แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาของหน่วยงานด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน ระดับ คณะและหน่วยงาน
2. แต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน ของคณะและหน่วยงาน ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานกลางทุก 3 เดือน
3. แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการงบประมาณของหน่วยงานกลาง ด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน โดยให้คณะกรรมการฯ มีหน้าที่ สั่งการ กำกับ ติดตามประเมินผลและรายงานผลต่อสภามหาวิทยาลัยทุก 6 เดือน
4. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน
5. จัดตั้งหน่วยงานกลาง พร้อมสถานที่และบุคลากรที่เพียงพอต่อการดำเนินงานของหน่วยงานกลางด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน
6. กำหนดบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานกลางของอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน

ยุทธศาสตร์ที่ 2

มาตรการที่ 1

สร้างเครือข่ายกับองค์กรภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน ทางด้าน อารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

มาตรการที่ 2

พัฒนาเครือข่ายและความร่วมมือของหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

แผนงาน

1. จัดทำแผนในการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่นทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
2. กำหนดให้มีแผนในการพัฒนาเครือข่ายและความร่วมมือของหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

3. กำหนดให้มีแผนการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

โครงการ/กิจกรรมในยุทธศาสตร์ที่ 2

1. โครงการสำรวจและรวบรวมข้อมูลของสมเด็จพระนเรศวรรวมทั้งด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
2. โครงการสร้างฐานข้อมูลและบูรณาการองค์ความรู้
3. โครงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการศึกษา-วิจัย ด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
4. โครงการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
5. โครงการบริการทางวิชาการ เผยแพร่ผลงาน และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน
6. โครงการสัมมนาเครือข่ายความร่วมมือด้านอารยธรรมของหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ยุทธศาสตร์ที่ 3

อนุรักษ์ สืบสาน ส่งเสริม ทางด้านอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน

มาตรการที่ 1

ส่งเสริมให้นิสิต บุคลากร ชุมชน เกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในสุนทรียภาพทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

มาตรการที่ 2

พัฒนาทักษะกระบวนการคิดและปลูกฝังจิตสำนึกให้กับ นิสิต บุคลากร และชุมชนในทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

มาตรการที่ 3

ส่งเสริมให้นิสิต บุคลากร และชุมชน มีการศึกษา ค้นคว้า พัฒนาและสร้างสรรค์ตลอดจนเผยแพร่ผลงานทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

แผนงาน

1. จัดโครงการ/กิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับการอนุรักษ์ สืบสาน ส่งเสริมทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
2. พัฒนาทักษะของนิสิตบุคลากรและชุมชน ให้เห็นคุณค่าของอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

3. ส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางด้าน อารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน	แผนงาน
โครงการ/กิจกรรมในยุทธศาสตร์ที่ 3	
1. โครงการ สืบสาน ประเพณีไทย ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. โครงการวันสำคัญทางด้านศิลปวัฒนธรรม ของมหาวิทยาลัยและหน่วยงาน 3. โครงการเข้าร่วมกิจกรรมทางด้าน อารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน กับหน่วยงาน ภายนอก 4. โครงการบันทึกข้อมูลทางด้านอารยธรรม ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน 5. โครงการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลทางด้าน อารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน 6. โครงการจัดทำพิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัย นเรศวร 7. โครงการจัดทำพิพิธภัณฑ์สมเด็จพระ นเรศวร	1. คณะและหน่วยงาน สร้างผลงาน หรือชิ้น งาน การพัฒนาองค์ความรู้สร้างมาตรฐาน ทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง- สาละวิน ให้สัมพันธ์กับองค์ความรู้ที่ เกี่ยวข้อง 2. เผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานทางวิชาการ อื่นๆ หรืองานสร้างสรรค์ทางด้าน อารยธรรม ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับชาติและระดับ นานาชาติ
ยุทธศาสตร์ที่ 4	โครงการ/กิจกรรมในยุทธศาสตร์ที่ 4
มาตรการที่ 1	1. โครงการสนับสนุนการสร้างผลงาน หรือ ชิ้นงาน ทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน 2. โครงการจัดประกวดและแสดงผลงานทาง ด้านอารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน 3. โครงการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อสร้าง มาตรฐาน ทางด้านอารยธรรมในพื้นที่ ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน 4. โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานทาง วิชาการอื่นๆ หรืองานสร้างสรรค์ทางด้าน อารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับชาติและระดับ นานาชาติ
มาตรการที่ 2	บทสรุป
มาตรการที่ 3	วันนี้โลกยังคงหมุน แม้ความเร็วจะเท่าเดิม แต่ทุกอย่าง ก็เปลี่ยนแปลงเร็วมาก ผลกระทบและประเด็นเชื่อมโยงหลัก 2 – 3 ประการ ที่มหาวิทยาลัยนเรศวรหรือสถานอารยธรรม ศึกษาโขง-สาละวิน ปฏิเสธไม่ได้คือ
มหาวิทยาลัยต้องจัดสรรงบประมาณใน การเผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานทางวิชา การอื่นๆหรืองานสร้างสรรค์ทางด้าน อารยธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวิน ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับชาติและระดับ นานาชาติ	ประการแรก คุณภาพระหว่างความเป็นสากล (Globalization) และความเป็นท้องถิ่นไทย (Localization) คุณภาพที่ต้องการองค์ความรู้และภูมิปัญญาของตนเองและ ด้วยตนเอง กับการสร้างมาตรฐานและเครือข่ายทางปัญญา ร่วมในทางสากล เราคงปฏิเสธไม่ได้กับการพัฒนาเทคโนโลยี (IT) ความรู้ใหม่ที่ต้องแสวงหาอยู่ตลอดเวลา ความก้าวหน้า ทันสมัย การปรับตัวและปัญญา

ประการที่สอง ปัญหาการล่มสลาย ทางเศรษฐกิจที่รุมเร้าประเทศต่างๆทั่วโลก ซึ่งเป็นปัญหาฟองสบู่ที่สวยงาม หรุเลศแต่ว่างเปล่า ฟองสบู่ที่ศักยภาพทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ระบบการศึกษา ปัญญาและความเป็นคนในสังคม เราต้องปรับวิกฤติให้เป็นโอกาสพัฒนาตัวเองให้มีมวลศักยภาพ ไม่ใช่ความงามหรุเลศแต่ว่างเปล่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ปัญญา”

ประการที่สาม จากรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ พ.ร.บ. การศึกษาฯ และการปฏิรูปการศึกษาที่ตามมา บทเรียนจากการล่มสลายทางเศรษฐกิจทำให้สังคมเรียกหา ธรรมรัฐ (Good Governance) ซึ่ง “Good” ด้านเดียวคงไม่เพียงพอ ต้อง “Strong Governance” ด้วยกระแสธรรมรัฐที่แสวงหาความชอบธรรม การเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่สำนึกในวิชาชีพ แสวงหาการใช้หลักนิติธรรม เหตุผล ระบบ กฎหมาย แสวงหาความโปร่งใส รับรู้ได้อย่างเปิดเผย แสวงหาการตรวจสอบ การประเมินที่เชื่อถือได้และแสวงหาการมีส่วนร่วมของทุกคน นอกจากนั้นแล้วยังมีกระแส NGO กระแสประชาคม (Civil Society) ที่เราต้องปรับตัว

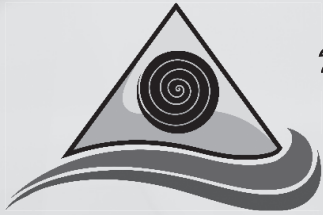
โลกได้ผ่านสงครามเย็นมาสู่สงครามเศรษฐกิจ ผ่านอุตสาหกรรมเก่าที่ทำลายความเป็นมนุษย์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มาสู่ความพยายามที่ตระหนักถึงหลายสิ่งหลายอย่าง เป็นหัวเลี้ยวหรือ Turning Point ของสังคมโลกหรือสังคมไทย เป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงที่ระบบการศึกษา สถาบันการศึกษาจะต้องตระหนักเรียนรู้ ทำความเข้าใจและพัฒนาตัวตน

กระแสหรือการเปลี่ยนแปลงจากลัทธิมนุษยนิยม (Humanism) มนุษย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล มนุษย์สร้างโลก มนุษย์สำคัญกว่าสิ่งอื่นใดในโลกนี้ รวมทั้งธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มาสู่มนุษยนิยมใหม่ (Neo - humanism) ที่มนุษย์คือสิ่งมีชีวิตบนโลกใบหนึ่ง อยู่ร่วมกับมนุษย์ สัตว์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

การเปลี่ยนแปลงจากระบบการทำงานและการผลิตคนในระบบสายพาน (Assembly Line) ทำอย่างเดียวก่งอย่างเดียวก่ออย่างเดียวก่อแต่ไม่ฉลาดมากมายหลายอย่างในระบบอุตสาหกรรมเก่า มาสู่ สหวิทยาการ (Interdisciplinary) การบูรณาการ (Intregation) สรรพความรู้ ความคิด สรรพพลัง สรรพปัจเจก เข้าด้วยกัน สร้างความหลากหลายและให้หลากหลายทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเปลี่ยนแปลงจากลัทธิสมัยนิยม (Modernism) ที่มีระบบแบบแผนและวิธีคิดของคนชั้นกลาง บนฐานอิสระเสรีภาพประชาธิปไตย มีแบบแผนและระบบเฉพาะ มีฐานอารมณ์ความรู้สึกเชิงปัจเจก สู่ลัทธิหลังสมัยใหม่ (Post - Modernism) ที่เชื่อมั่นในความหลากหลาย ภาพซ้อนของชีวิตจริงและความเป็นจริง การอยู่ร่วมกันของโลก มนุษย์และสรรพสิ่ง มนุษย์และปัญญา นอกจากกระแสหลักการเปลี่ยนแปลงข้างต้นมหาวิทยาลัยนเรศวรหรือสถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงพร้อมกระแสเหล่านั้น ที่ต้องพัฒนาตัวเองอยู่ท่ามกลางกาลเวลาหรือเหนือการเปลี่ยนแปลงให้ได้

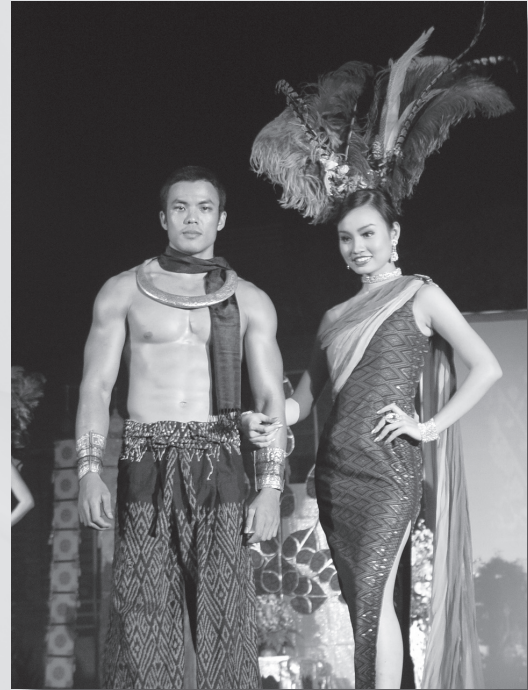

กิจกรรมของสถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร

ชมนิทรรศการ “ผ้าเขมร: หัตถศิลป์บนความเชื่อและศรัทธา”
วันที่ 5 พฤศจิกายน 2552 ณ ธนาคารแห่งประเทศไทย
สำนักงานภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่

นิทรรศการ “สีสันชีวิต 72 ปี สุเทพ สังข์เพชร”
วันที่ 27 พฤศจิกายน 2552
ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนสนามบิน

วิทยาการโครงการ
“แปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ ผลิตเป็นตุ๊กตา”
วันที่ 16 พฤศจิกายน 2552
ณ ร้านสุนทรียาผ้าไทย จังหวัดสุโขทัย

อบรม “กรอรูปจากผ้าไทย”
วันที่ 21 พฤศจิกายน 2552
ณ พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

พิธีเปิดนิทรรศการ “จิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 31”
วันที่ 2 ธันวาคม 2552 ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนสนามบิน)

แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน

Mekong-Salween Civilization Studies Journal

ชื่อเรื่อง ภาษาไทย
ภาษาอังกฤษ

ชื่อ – สกุล ผู้แต่งหลัก
ภาษาไทย
ภาษาอังกฤษ
ที่อยู่ภาษาไทย.....

E – mail: โทรศัพท์: โทรสาร:

ชื่อ – สกุล ผู้แต่งร่วม 1.
2.
3.

เอกสารที่จัดส่งประกอบด้วย

- ☐ รายงานการวิจัยหรือบทความทางวิชาการต้นฉบับ (Research Article) จำนวน 2 ชุด
☐ แผ่นซีดีรอม จำนวน แผ่น
☐ รูปภาพจริง (ถ้ามี) จำนวน รูป

คำยืนยันของผู้แต่งทุกท่าน

ข้าพเจ้าขอยืนยันว่า บทความนี้ไม่เคยเสนอหรือกำลังตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และยินดีให้กองบรรณาธิการวารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน เลือกระงหาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาต้นฉบับของข้าพเจ้าโดยอิสระและยินยอมให้กองบรรณาธิการฯ สามารถตรวจแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวได้ตามสมควรและยินยอมว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารนี้ ถือเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

ลงชื่อ

ลงชื่อ

ลงชื่อ

วันที่/...../.....

ส่งมาที่ กองบรรณาธิการวารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน (MSCSJ)

ชั้น 2 อาคารสถานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

มหาวิทยาลัยนเรศวร ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000

โทรศัพท์ : 0 5596 1616 โทรสาร: 0 5596 1609 E – mail: Mekong_Salween@nu.ac.th

สามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มและรายละเอียดต้นฉบับได้ที่ <http://www.msccs.nu.ac.th>

ใบสมัครสมาชิก

วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร

Mekong – Salween Civilization Studies Journal

วันที่สมัคร/...../.....

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) นามสกุล

หน่วยงาน สังกัด

โทรศัพท์ E – mail :

มีความประสงค์จะสมัครสมาชิกวารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน

ขอให้จัดส่งวารสารให้ข้าพเจ้าตามที่อยู่ ดังนี้ (กรุณาเขียนตัวบรรจง)

ชื่อ นามสกุล

บ้านเลขที่ หมู่ที่ ถนน

ตำบล อำเภอ

จังหวัด

รหัสไปรษณีย์

ลงชื่อ

(.....)

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ 0 5596 1616 *** ฟรีค่าสมัครสมาชิก ***

ส่งใบสมัครสมาชิกวารสารได้โดยตรงหรือทางไปรษณีย์ที่

บรรณาธิการวารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน

สถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน

ชั้น 2 อาคารสถานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

มหาวิทยาลัยนเรศวร ต. ท่าโพธิ์ อ. เมือง จ. พิษณุโลก 65000

